

REPUBLIKA HRVATSKA

Splitsko – dalmatinska županija

OPĆINA ŠESTANOVAC

PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE ŠESTANOVAC

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE

SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

Split, 2008 god.

Županija: Splitsko-dalmatinska	
Naziv prostornog plana: Prostorni plan uređenja Općine Šestanovac	
Naziv priloga: Knjiga 1 - Tekstualni dio Plana	
Program mjera za unapređenje stanja u prostoru:	Odluka predstavničkog tijela o donošenju Plana:
Javna rasprava: 7. prosinca 2007.	Javni uvid održan u: Šestanovcu Od 21. studeni do 21. prosinca 2007.
Pečat tijela odgovornog za provođenje javne rasprave:	Odgovorna osoba za provođenje javne rasprave: Pave Čikeš
Suglasnost na Plan prema članka 100. Zakona o prostornom uređenju i gradnji („Narodne novine“, broj 76/07) Župana po ovlaštenju izdanom od Upravnog odjela za prostorno uređenje Klasa: 350-01/08-01/0152 Urbroj: 2181/1-14-08-03 od 17.srpnja 2008.	
Pravno tijelo koje je izradilo plan: Županijski zavod za prostorno uređenje Splitsko-dalmatinske županije	
Pečat pravnog tijela koje je izradilo Plan	Odgovorna osoba: Niko Mrčić dipl. inž. arh.
Kordinator izrade plana: Zoran Danilov dipl. inž. arh.	
Stručni tim u izradi Plana: Zoran Danilov dipl. inž. arh. Niko Mrčić dipl. inž. arh. Petar Matković dipl. inž. arh. Suzana Mihaljević dipl. inž. građ.	Duško Veža dipl. oec. Nora Nikšić dipl. inž. arh. Srđana Matošić dipl. inž. arh.
Istovjetnost ovog Plana s izvornikom ovjerava: Niko Mrčić dipl.inž.arh.	Predsjednik općinskog vijeća:

--	--

0. OBRAZLOŽENJE.....	2
0.1. Zakonske pretpostavke.....	2
0.2. Obuhvat Prostornog plana.....	2
0.3. Podjela prostora.....	2
0.4. Karakter plana.....	2
0.5. Metodološki okvir izrade plana.....	2
1. POLAZIŠTA.....	2
1.1. Osnovni podaci o stanju u prostoru.....	2
1.1.1. Položaj, značaj i posebnosti područja Općine u odnosu na prostor i sustave Županije i Države...2	
1.1.2. Prostorno razvojne i resursne značajke.....	2
1.2. Planski pokazatelji i obveze iz dokumenata prostornog uređenja šireg područja i ocjena postojećih prostornih planova.....	2
1.2.1. Strategija i Program Republike Hrvatske.....	2
1.2.2. Prostorni plan Splitsko-dalmatinske županije.....	2
1.2.3. Prostorni plan općine Omiš.....	2
1.2.4. Ocjena postojeće prostorno planske dokumentacije.....	2
1.3. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja u odnosu na demografske i gospodarske podatke, te prostorne pokazatelje.....	2
2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA.....	2
2.1. Ciljevi prostornog razvoja županijskog značaja.....	2
2.1.1. Racionalno korištenje prirodnih izvora.....	2
2.1.2. Očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša.....	2
2.2. Ciljevi prostornog razvoja općinskog značaja.....	2
2.2.1. Demografski razvoj.....	2
2.2.2. Odabir prostorno razvojne strukture.....	2
2.2.3. Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture.....	2
2.2.4. Zaštita krajobraznih i prirodnih vrijednosti i posebnosti i kulturno-povijesnih cjelina.....	2
2.3. Ciljevi prostornog uređenja naselja na području općine.....	2
2.3.1. Racionalno korištenje i zaštita prostora.....	2
2.3.2. Utvrđivanje građevinskih područja naselja u odnosu na postojeći i planirani broj stanovnika, gustoću stanovanja, izgrađenost, iskorištenost i gustoću izgrađenosti, obilježja naselja, vrijednosti i posebnosti krajobrazna, prirodnih i kulturno-povijesnih cjelina.....	2
2.3.3. Unapređenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture.....	2
3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA.....	2
3.1. Organizacija prostora i osnovna namjena i korištenje površina.....	2
3.1.1. Utvrđivanje građevinskih područja.....	2
3.1.2. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina (naselja i izgrađene strukture van naselja; poljoprivredne, šumske, vodne te površine posebne namjene i ostale površine).....	2
3.2. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti.....	2
3.3.1. Gospodarske djelatnosti.....	2
3.3.2. Društvene djelatnosti.....	2
3.3. Uvjeti korištenja i zaštite prostora.....	2
3.3.1. Zaštita kulturno-povijesnih vrijednosti.....	2
3.3.2. Zaštita prirode.....	2
3.4. Razvoj infrastrukturnih sustava.....	2
3.4.1. Prometni sustav.....	2
3.4.2. Javne telekomunikacije.....	2

3.4.3.	Zračni promet.....	2
3.4.4.	Energetski sustav.....	2
3.4.5.	Vodoopskrba.....	2
3.4.6.	Odvodnja otpadnih voda.....	2
3.4.7.	<i>Erozije i bujice.....</i>	<i>2</i>
3.5.	<i>Sprječavanje nepovoljna utjecaja na okoliš i zbrinjavanje otpada.....</i>	<i>2</i>
3.5.1.	Zaštita tla.....	2
3.5.2.	Zaštita zraka.....	2
3.5.3.	Zaštita voda.....	2
3.5.4.	Zaštita od buke.....	2
3.5.5.	Zaštita biljnog i životinjskog svijeta.....	2
3.5.6.	Zaštita od elektromagnetskih polja.....	2
3.5.7.	Zaštita od požara i mjere sklanjanja stanovništva.....	2
3.5.8.	Zbrinjavanje otpada.....	2

0. OBRAZLOŽENJE

0.1. Zakonske pretpostavke

Područje današnjeg teritorija općine Šestanovac pokriveno je u formalno-pravnom smislu **Prostornim planom (bivše) općine Omiš** usvojenim je na skupštini općine Omiš 20. srpnja 1988. godine i nakon čega je u više navrata mijenjan i dopunjavan. Posljednja izmjena odnosila se odredbe za provođenje. Općina Šestanovac je u sastavu bivše općine Omiš predstavljala samo jedno od naselja, pa je i koncept i nivo planerske obrade sukladan ulozi tog naselja u prostornoj organizaciji bivše općine. Prostornim planom su utvrđena građevna područja za razvoj i širenje naselja, režimi uređivanja i zaštite prostora, zaštite prirodnih i kulturno povijesnih obilježja.

Navedeni prostorni plan obuhvaćao je područja sadašnjih općina i gradova: grad Omiš, općine Dugi rat, Šestanovac i Zadvarje. Već zbog tog (formalnog) razloga, zakonskih obveza kao i upitnih planskih postavki, potrebno je donošenje novog Prostornog plana uređenja za administrativni obuhvat Općine Šestanovac površine 89,54 km².

Potreba izrade Prostornog plana uređenja Općine Šestanovac, kao novog dokumenta prostornog uređenja, propisana je i Prostornim planom uređenja Splitsko-dalmatinske županije, kao i Programom mjera za unapređenje stanja u prostoru Općine Šestanovac.

Ministarstvo je donijelo Odluka o općinama koje mogu donijeti prostorni plan uređenja općine sa smanjenim sadržajem (NN br. [163/04](#)), tako da se općina Šestanovac donosi u skraćenom obliku prema Dopunama pravilnika o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova („Narodne novine“ br. 106/98, 39/04, i 45/04 – ispr.)iza članka 9. dodaju se članci 9a. i 9b.

Odredbom članka 30. Zakona o prostornom uređenju određeno je da prostorni plan užeg područja treba biti usklađen s prostornim planom šireg područja, u ovom slučaju s Prostornim planom Splitsko-dalmatinske županije. Zakonom je određeno da se u postupku donošenja Prostornog plana općine pribavljaju suglasnosti i mišljenja:

- Ureda državne uprave za prostorno uređenje (sa mišljenjem Županijskog zavoda za prostorno uređenje);
- Ministarstva kulture;
- Ministarstva poljoprivrede i šumarstva.

0.2. Obuhvat Prostornog plana

Granica obuhvata Prostornog plana obuhvaća prostor administrativnog područja Općine Šestanovac površine 89,54 km². Općina graniči s gradom Omišem na zapadu, s općinama Lovreć i Cista Provo na sjeveru, na istoku s općinom Zagvozđ i na jugu s općinama Zadvarje, Brela i Baška Voda.

0.3. Podjela prostora

Prostornim planom uređenja Općine Šestanovac obuhvaćeno je istoimeno naselje Šestanovac, kao općinsko središte, te naselja Kreševo, Katuni, Žeževica i Grabovac. Zbog različitih prirodnih, prostornih i socio-ekonomskih karakteristika diferencirani su uvjeti za smještaj primarnih djelatnosti u prostoru, tj. kriteriji za utvrđivanje namjene, uređenja i zaštite prostora.

0.4. Karakter plana

Prostorni plan predstavlja temeljni prostorno-planski dokument za uređenje područja u administrativnom obuhvatu Općine u odnosu na:

- razgraničenje građevnog i negrađevnog prostora;
- osiguranje površina, koridora i trasa za krupnu infrastrukturu;

- zaštitu prirodnih vrijednosti i kulturne baštine;
- utvrđivanje uvjeta gradnje u građevnom području
- utvrđivanje uvjeta gradnje na izvangrađevinskom području
- smjernice za izradu dokumenata prostornog uređenja detaljnijeg stupnja razrade

Fiksne elemente Prostornog plana, koji ne mogu biti dovedeni u pitanje izradom planova nižeg stupnja razrade, čine infrastrukturni koridori i zaštita vrijednih prirodnih predjela i kulturno-povijesnog nasljeđa.

0.5. Metodološki okvir izrade plana

Planski proces izrade Prostornog plana čine dvije bitne faze. U najkraćem, prva faza je analitički dio u kome se identificiraju problemi i teme koje plan treba obraditi kao i ključne interesne skupine zainteresirane za njihovo rješavanje (teritorijalne i interesne ili strukovne organizacije građana, NVU-e, javni sektor, privatni sektor, itd.). Drugi korak čini integralno sagledavanje općinskog okruženja, utvrđivanje općih i posebnih ciljeva i strateških opredjeljenja razvoja te njihova detaljna planska razrada.

Kao i u identifikaciji problema tako i u definiranju ciljeva razvoja i načina rješavanja problema participiraju predstavnici izabrani od strane Općine (Povjerenstvo za praćenje izrade plana) koji artikuliraju interese svih zainteresiranih u procesu izrade plana. Takav pristup slijedi i iz deklariranog principa javnosti i dogovaranja, odnosno ukupnog problema održivog razvoja i poboljšanja kvalitete života, koji su u središtu problema planiranja s jedne i ukupne modernizacije društva s druge strane.

Ovaj pristup zahtijeva i osiguranje dostupnosti i razumljivosti informacija što je postignuto kroz organiziranje većeg broja radnih sastanaka, diskusija o planskim rješenjima, prethodnih rasprava, javne rasprave uz kontinuirano praćenje procesa izrade plana.

Poseban značaj u izradi plana i odabiru strateških opredjeljenja pridana je uloga Povjerenstva za praćenje izrade putem kojeg je na više radionica razmatrana problematika plana te su korigirana planska rješenja.

Izrada Prostornog plana odvija se u sljedećim fazama:

- I. Prethodni radovi;
- II. Programsko analitički dio;
- III. Nacrt prijedloga Prostornog plana (prethodne rasprave);
- IV. Prijedlog Prostornog plana (javna rasprava);
- V. Izvješće o javnoj raspravi
- VI. Završna obrada Prostornog plana.

Prethodni radovi odnose se na zajednički rad općinskih upravnih tijela i Izrađivača na prikupljanju postojeće dokumentacije i osiguranja ažurnih kartografskih podloga za izradu Prostornog plana.

Programsko analitički dio odnosi se na analize i ocjenu postojećeg stanja, ograničenja i konflikata u korištenju prostora. U cilju kvalitetnije obrade pojedinih segmenata i provjere postojećeg stanja izrađene su posebne stručne ekspertize (separati):

- konzervatorska osnova;

Nacrt prijedloga prostornog plana razrađuje se za odabranu varijantu razvitka i uređenje prostora Općine na temelju odabranih i verificiranih ciljeva prostornog uređenja. U tom smislu izvršene su brojne konzultacije na kojima su sudjelovali predstavnici različitih institucija, (HPT-a, HEP-a, HV, Vodovoda). U cilju utvrđivanja što kvalitetnijeg Prijedloga prostornog plana organiziraju se prethodne rasprave po pojedinim problemskim cjelinama.

Konačni prijedlog Prostornog plana utvrdilo je Vijeće Općine i uputilo u proceduru ishođenja suglasnosti i usvajanja.

1. POLAZIŠTA

1.1. Osnovni podaci o stanju u prostoru

1.1.1. Položaj, značaj i posebnosti područja Općine u odnosu na prostor i sustave Županije i Države

Splitsko-dalmatinska županija čije je administrativno središte Grad Split smjestila se na središnjem dijelu Jadranske obale i po veličini najveća je od dvadeset i jedne županije u Hrvatskoj. Područje Županije prostire se na oko 14.000 km² površine, od čega na površinu mora otpada oko 9.470 km², a na površinu kopna 4.536 km². Pružanje planinskih lanaca paralelno s obalom otežava povezivanje ovog područja s kontinentalnim prostorima.

Općina Šestanovac, položajno i funkcijski pripada mikroregiji zaobalnog područja Županije i unutar nje prostornoj cjelini Imotske krajine. U odnosu na prostorne sustave Županije, prostor općine Šestanovac ističe se:

- **manje lokalno (poticajno) razvojno središte**, koje zahtijeva kompletiranje funkcija uprave, školstva, kulture, zdravstva, financijskih usluga, opskrba i športa;
- **kao specifično malo (potencijalno) gospodarsko središte**; dovršenjem izgradnje autoceste A1 i čvora Šestanovac, moguće je predvidjeti veći gospodarski razvoj općine u Planom predviđenim gospodarskim zonama;
- **potencijalno turističko središte**, koje zahtijeva izgradnju smještajnih kapaciteta unutar naselja općine;
- **kao prepoznatljiv urbani i ruralni prostor** tj. prostor jedinstvenih krajobraznih karakteristika i specifičnog identiteta;

1.1.1.1. Administrativni ustroj

Općina Šestanovac, veličine 89,54 km² i 2685 stanovnika u 2001. godini. ima prosječnu gustoću naseljenosti od 30 st/ha.

Statistička naselja u obuhvatu Prostornog plana su naselja Šestanovac, Kreševo, Katuni, Žeževica i Grabovac .

1.1.1.2. Osnovni podaci o stanju u prostoru

	Površina		STANOVNICI				STANOVI				DOMAĆINSTVA		Gustoća naseljenosti	
			Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 1991.	Popis 2001.	Popis 1991.	Popis 2001.
	km ²	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	Broj	Broj stan/km ²	Broj stan/km ²
SPLITSKO-DALMATINSKA	4523,64	100,00	474019	100	463676	100	172726	100	190429	100	140481	144366	144366	105,47
Grabovac	20,08	0,44	694	0,1	556	0,1	315	0,2	469	0,25	217	181	34,56	27,69
Katuni	24,03	0,53	959	0,2	804	0,2	324	0,2	216	0,11	281	233	39,91	33,45
Kreševo	15,10	0,33	485	0,1	324	0,1	149	0,1	99	0,05	138	102	32,12	21,45
Šestanovac	6,12	0,14	572	0,1	530	0,1	215	0,1	145	0,07	157	145	93,46	86,60
Žeževica	24,21	0,54	608	0,1	461	0,1	248	0,15	159	0,08	181	152	25,11	19,04
Općina Šestanovac	89,54	1,98	3318	0,7	2685	0,7	1251	0,7	788	0,41	974	813	37,06	30
Ukupno														

Tablica 1. Izvor: Popis stanovništva

1.1.2. Prostorno razvojne i resursne značajke

1.1.2.1. Položaj i prirodne osobitosti

Općina Šestanovac nalazi se u omiškom zaleđu. Površine je 89,54km². Južni dio općine prostire se uz rijeku Cetinu i na tom prostoru ima nešto više plodne zemlje (crvenice) dok su sjeverni i istočni dio općine pretežno krševiti brdski krajevi (kamenita zaravan Prpuša, sjeverni obronci Biokova, Sridnja gora i Sidoč kod Grabovca). Čitava Općina broji oko 2700 stanovnika. Općinsko središte je Šestanovac koji se razvio na prometnom raskrižju čija se važnost naglašava izgradnjom auto ceste prema Dubrovniku, jer će se upravo na tom mjestu nalaziti križanje sa cestom koja spaja priobalje s unutrašnjošću.

1.1.2.2. Pregled povijesno-prostornog razvoja

Život na ovom prostoru zasnjeđen je još u prapovijesti. Na uzvisinama i padinama okolnih brda i danas se vide brojne gradine (utvrđena naselja brončanog i željeznog doba) i gomile (kameni tumuli koji su tijekom brončanog doba služili za ukapanje) o kojima će biti riječ u tekstu koji slijedi. Tijekom željeznog doba tu žive ilirska plemena od kojih su najpoznatiji Delmati. Krajem stare, početkom nove ere, potpada pod rimsku vlast, čija se nazočnost očitava i u materijalnim tragovima koje sporadično nalazimo na ovom prostoru. Krajem 4. i početkom 5. stoljeća, područje je kristijanizirano, o čemu nam svjedoče nalazi kraj župne crkve u Katunima, iz Grabovca, itd..U ranom srednjem vijeku današnji Šestanovac najvjerojatnije se nalazi u starohrvatskoj županiji Imoti. Kasnije će se na širokom prostoru od Poljica preko Katuna, Grabovca pa skoro sve do Imotskog formirati crkvena i feudalna župa Radobilja koja se po prvi puta spominje godine 1382. Župa je dugo bila u vlasti raznih hrvatskih i bosanskih feudalnih obitelji, da bi početkom 16. stoljeća potpala pod tursku vlast pod kojom je ostala sve do početka 18. stoljeća (1715. oslobođenje Imotskog). Nakon toga dolazi pod mletačku vlast pod kojom se nalazi do godine 1797., pa pod francusku do 1813. Nakon toga pod austro-ugarskom i jugoslavenskom vlašću dijeli sudbinu ostalih hrvatskih prostora. Od godine 1990. nalazi se u sklopu neovisne Republike Hrvatske.

1.1.2.3. Geološko-petrografski sustav i seizmički uvjeti

Geološko-petrografski sastav općine Šestanovac tvore kredni vapnenci i dolomiti. Od vapnenaca su izgrađeni grebeni i ostala uzvišenja te kraške zaravni, dok su udoline nastale u manje otpornim vapnenačko dolomitnim i dolomitnim stijenama (blago valoviti tereni oko Studenaca) te dijelom u mlađim tercijarnim polupropusnim i nepropusnim naslagama. Na manjem dijelu područja još se javljaju i kolutivni materijali te breče. Najmlađe geološke naslage su aluvijalni nanosi na kojima su nastala plodna tla.

Najveći dio prostora općine Šestanovac predstavlja pretežito smeđe tlo na vapnencima i dolomitima u kombinaciji s vapnenačko-dolomitnom crnicom, crvenicom i antropogonim tlima u vrtačama. Veliku površinu zauzima pretežito smeđe tlo na vapnencu i dolomitu s vapnenačko dolomitnom crnicom i crvenicom, dok najmanju površinu zauzima smeđe tlo na vapnencu i dolomitu, srednje duboko i plitko, s vapnenačko dolomitnom crnicom i crvenicom.

Područje općine Šestanovac, u seizmičkom pogledu, pripada širem prostoru Imotske krajine koji se prema Seizmološkoj karti RH od 1987. godine, za povratni period od 500 godina, nalazi u IX zoni MCS ljestvice s vjerojatnošću pojave od 63%.

Prostorni plan uređenja općine Šestanovac

Obrazloženje - Polazišta

1.1.2.4. Reljef

Područje općine Šestanovac je vapnenački kraški prostor na kojem su zastupljeni svi elementi karakteristični za kraški reljef. Vapnenački grebeni i uzvišenja, među kojima su smještene kraške doline, drage, razvijene kraške zaravni, ponikve, škrape i jame predstavljaju kraške fenomene tipične za Dalmaciju.

Pružanje reljefa imalo je odlučujuću ulogu u prometnom povezivanju područja današnje općine sa susjednim područjima, što je posebno naglašeno longitudinalnim pravcem Dugopolje – Šestanovac - Metković te transverzalnim pravcem Dupci – Šestanovac – Cista Provo – Lovreć – Studenci – Aržano – Kamensko.

1.1.2.5. Pedologija

Uz kraške fenomene (škrape, vrtače, doline i drage) područje općine Šestanovac odlikuje se vrlo izraženim reljefnim oblicima što je značajno utjecalo na postanak i svojstva tla. Posebno su za ovaj prostor izrazito značajna višestoljetna nastojanja čovjeka da u tim teškim uvjetima formira polje, terase i suhozidine te tako utječe na stvaranje tla kao osnovnog preduvjeta opstanka stanovništva. Na ovom području splet pedogenetskih čimbenika i procesa, rezultirao je većim brojem tipova tala iako svi spadaju u razdjel automorfni tala. Na području općine Šestanovac ukupno je utvrđeno šest tipova tala s trinaest podtipova te više varijanti i formi. Međutim, sistemske jedinice tala ne dolaze zasebno već se javljaju kao složene zemljišne kombinacije, a utvrđene su na temelju podataka i analitičkih rezultata za morfološka, fizikalna i kemijska svojstva tla. Obradom jedinica tala te njihovih površina i pojedinih značajki, utvrđeno je da najveći dio prostora predstavlja pretežito smeđe tlo na vapnencima i dolomitima u kombinaciji s vapnenačko-dolomitnom crnicom, crvenicom i antropogonim tlima u vrtačama. Veliku površinu zauzima pretežito smeđe tlo na vapnencu i dolomitu s vapnenačko-dolomitnom crnicom i crvenicom, dok najmanju površinu zauzima smeđe tlo na vapnencu i dolomitu s vapnenačko dolomitnom crnicom i crvenicom.

Od matičnih supstrata, dominantno su zastupljeni vapnenci s lećama dolomita te vapnenci i dolomiti koji su različite starosti. Na manjem dijelu područja nalaze se i kolvijalni supstrati pretežito slabo skeletni ili/i dobro skeletoidni. Na južnom dijelu općine nalaze se i breče. Tekstura površinskog sloja tla uglavnom je ilovasta te ilovasto glinasta, a smo mjestimično glinasta. Međutim, gotovo kod svih tala prisutan je značajan sadržaj skeleta, tako da je tekstura najčešće skeletoidna. Dreniranost tla je uglavnom dobra osim kod površina većeg nagiba s plitkom ili vrlo plitkom ekološkom dubinom. Ekološka dubina varira od vrlo plitkih tla s dubinom ispod 15 cm (na višim nadmorskim visinama i većem nagibu terena) do plitkih tala s dubinom od 15 – 30 cm. Tek na manjem dijelu područja općine nalaze se srednje duboka tla s dubinom od 30 – 60 cm te duboka tla s dubinom od preko 60 cm. Srednje duboka i duboka tla najčešće se obrađuju. Dominantni način vlaženja kod svih tala je automorfni, tj. vlaženje tla se vrši isključivo oborinskom vodom pa nema prekomjernog vlaženja profila tla. Uzimajući u obzir značajke tla i klimatske prilike na ovom području, tijekom ljetnih mjeseci, izuzetno je izražen nedostatak vode u tlu što znatno ograničava mogućnost intenzivnijeg korištenja poljoprivrednog zemljišta.

Vrednovanje zemljišta za potrebe prostornog planiranja općine Šestanovac izvršeno je prema Zakonu o poljoprivrednom zemljištu (NN br. 66/01). Tla su razvrstana u prostorne kategorije P1 (osobito vrijedna obradiva tla), P2 (vrijedna obradiva tla), P3 (ostala obradiva tla) i PŠ (ostala poljoprivredna i šumska tla, šuma i šumskih zemljišta).

Prostorni plan uređenja općine Šestanovac

Obrazloženje - Polazišta

1.1.2.1.2. Klimatska obilježja

Klima je jedan od najbitnijih čimbenika koji utječu na morfologiju tla, vodene tokove, genezu i plodnost tla, a time i na rasprostranjenost biljnog pokrivača. Ovo područje obilježava mediteranska klima, sa periodom ljetne suše, nepovoljnog rasporeda oborina tijekom godine, semihumidne klime zbog inklinacije primorskih obronaka, te izrazitog eolskog utjecaja (naročito bura).

Općina nalazi u zaobalnom području i za opis klime uzeti su podaci meteorološke stanice Imotski. Srednje vrijednosti klimatskih faktora date su za period motrenja i mjerenja od 1952-1989. Za sagledavanje klimatskih uvjeta, period od 27 godina je dovoljan za prikaz osnovnih klimatskih pokazatelja.

- **temperatura zraka**

srednja mjesečna i godišnja temperatura													
Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	god.
Imotski	4,7	5,4	8,2	12,1	16,8	20,5	23,8	23,9	19,8	14,7	9,3	7,1	13,8

stanica	Apsolutne temperature u °C		Srednje temperature po godišnjim dobima u °C			
	minimum	maksimum	proljeće	Ljeto	jesen	zima
Imotski	-12,0	38,0	12,4	22,7	14,6	5,7

- **oborine**

srednja mjesečna i godišnja količina oborina													
Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	god.
Imotski	137	119	86	95	84	66	39	42	104	142	197	199	1310

Srednja vrijednost količine oborina po godišnjim dobima					
Stanica	proljeće	ljeto	jesen	zima	
Imotski	265	147	443	455	

Najveća količina oborina (mm)												
Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Imotski	54,8	66,1	52,2	50,2	44,3	56,2	47,6	52,6	77,0	84,2	107,2	78,4

Prostorni plan uređenja općine Šestanovac

Obrazloženje - Polazišta

Srednji broj dana s kišom (0,1 mm)													
Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	god.
Imotski	10,2	9,3	9,0	9,9	10,4	8,9	5,8	4,7	7,1	10,2	12,7	14,1	112,3

Srednji broj snježnih dana (0,1 mm)													
Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	god.
Imotski	2,3	2,7	1,2	0,4	/	/	/	/	/	/	0,2	0,9	7,7

- naoblaka

srednja mjesečna i godišnja vrijednost naoblake (1-10)													
Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	god.
Imotski	6,4	6,2	5,5	5,6	5,5	4,3	3,1	2,5	4,1	5,2	6,3	6,4	5,1

srednji broj oblačnih dana (srednja dnevna naoblaka veća od 80%)													
Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	god.
Imotski	13,7	12,3	11,1	8,7	8,2	4,2	2,0	1,8	5,1	11,4	13,0	14,2	105,7

srednji broj vedrih dana (srednja dnevna naoblaka manja od 20%)													
Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	god.
Imotski	5,6	6,1	7,5	6,3	5,8	7,8	14,4	16,1	12,0	10,4	5,5	5,9	103,4

- vjetar

srednji broj dana s jakim vjetrom (>6bofora)													
Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	god.
Imotski	3,4	3,2	2,6	1,6	1,0	1,2	1,9	2,4	1,5	1,8	2,1	1,4	24,1

srednji broj dana s olujnim vjetrom (>8bofora)													
Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	god.
Imotski	0,5	0,4	/	0,1	0,1	/	0,2	/	/	/	0,4	0,2	1,9

Prostorni plan uređenja općine Šestanovac

Obrazloženje - Polazišta

1.1.2.2. Demografija

Stanovništvo je temeljni čimbenik društvenog, gospodarskog i kulturnog života i razvitka svakog društva. Ono je osnovna proizvodna snaga, nezamjenjiv element gospodarskih procesa, jer njegova brojnost, znanje i naponi uvjetuju strukturu, organizaciju i ukupnu efikasnost tih procesa. S druge strane, stanovništvo daje krajnji smisao gospodarskim procesima koji određuju njegovu materijalnu osnovu opstanka i razvitka, jer proizvedena dobra služe zadovoljavanju raznovrsnih potreba stanovništva, a potrošnja je krajnji smisao proizvodnje. Zato se razmatranja o gospodarstvenom razvitku ne mogu odvojiti od stanovništva kao njihova bitnog okvira. Formiranje i korištenje radnih resursa društva jedan je od osnovnih problema društvene reprodukcije i razvitka, te planiranje društvenog i gospodarskog razvitka mora kao svoj bitni element uključiti i analizu raspoloživih radnih resursa i način njihove uporabe.

Prema podacima popisa stanovništva 2001. u općini Šestanovac, koja se prostire na 110,40 km² ili 2,44 % površine Splitsko-dalmatinske županije, živjelo je 3.656 stanovnika, odnosno 0,79 % stanovništva Splitsko-dalmatinske županije.

<i>Područje</i>	<i>1953.</i>	<i>1961.</i>	<i>1971.</i>	<i>1981.</i>	<i>1991.</i>	<i>2001.</i>
<i>Općina Šestanovac</i>	<i>5.345</i>	<i>4.973</i>	<i>4.773</i>	<i>3.813</i>	<i>3.318</i>	<i>2.685</i>
<i>Splitsko-dalmatinska županija</i>	<i>313.277</i>	<i>338.005</i>	<i>389.277</i>	<i>436.680</i>	<i>474.019</i>	<i>463.676</i>
<i>Udio općine u %</i>	<i>1,71</i>	<i>1,47</i>	<i>1,23</i>	<i>0,87</i>	<i>0,70</i>	<i>0,58</i>

Tablica: Stanovništvo Šestanovca u okviru Splitsko-dalmatinske županije

Izvor: Popisi stanovništva

Tablica pokazuje u vremenskom nizu od 1953.-2001. godine konstantno apsolutno smanjenje broja stanovnika općine Šestanovac, ali i relativno smanjenje udjela stanovnika općine u odnosu na broj stanovnika Splitsko-dalmatinske županije.

Ukupno stanje i kretanje stanovništva na jednom području rezultanta je razine i tendencije razvoja komponenti prirodnog i mehaničkog kretanja stanovništva (nataliteta, mortaliteta, imigracije, emigracije). Ono je, dakle, agregatni izraz zajedničkog kretanja ovih veličina u prošlosti i sadašnjosti. To iziskuje složeni pristup praćenju i proučavanju demografskog procesa, jer demografski razvoj ne ovisi samo o procesima na njenom području, već i o funkcijama i demografskim kretanjima širih prostora. Izvori priraštaja stanovništva su u prirodnom i mehaničkom kretanju.

1.1.2.2.1. Kretanje stanovništva

Praćenje i izučavanje demografskih procesa je složeno jer demografska kretanja ne ovise samo o funkcijama koje se obavljaju na području današnje Općine, već i o funkcijama i kretanjima širih prostora, te šire regije (Splitsko-dalmatinske županije).

Stanovništvo općine Šestanovac različito se kretalo u pojedinim međupopisnim razdobljima (1857 - 2001), do 1910. godine raste, od 1910. do 1953. stagnira, da bi u svim kasnijim popisnim godinama imalo trend opadanja broja stanovnika. U nastavku dajemo brojčani prikaz broja stanovnika svih naselja u sastavu općine Šestanovac.

Prostorni plan uređenja općine Šestanovac

Obrazloženje - Polazišta

Naselje	Popis 1857.	Popis 1869.	Popis 1880.	Popis 1890.	Popis 1900.	Popis 1910.	Popis 1921.	Popis 1931.	Popis 1948.	Popis 1953.	Popis 1961.	Popis 1971.	Popis 1981.	Popis 1991.	Popis 2001.
Grabovac	785	905	973	1128	1382	1487	1500	1356	1065	1186	1079	1090	933	694	566
Katuni	962	1176	1168	1376	1522	1727	1801	1643	1613	1476	1496	1479	1514	959	804
Kreševo	389	405	449	496	542	623	702	707	774	808	791	711	555	485	324
Šestanovac	0	0	156	137	159	67	0	247	428	891	679	621	225	572	530
Žeževica	740	1216	775	1201	1120	1295	1460	1374	1281	984	928	872	586	608	461
Općina Šestanovac	2876	3702	3521	4338	4725	5199	5463	5327	5161	5345	4973	4773	3813	3318	2685

Tablica: Stanovništvo općine Šestanovac po popisnim razdobljima (1857.-2001.)

Izvor: Popisi stanovništva

Prostorni plan uređenja općine Šestanovac

Obrazloženje - Polazišta

Nastala iz stare općine Omiš. Od 1857. do 1971. sadrži dio podataka za općinu Zadvarje.

Katuni: U 1991. smanjeno izdvajanjem dijelova područja naselja koji su pripojena naseljima Šestanovac i Zadvarje, općina Zadvarje. Od 1857. do 1961. sadrži dio podataka za naselje Šestanovac, kao i dio podataka za naselje Zadvarje, općina Zadvarje, od 1857. do 1971.

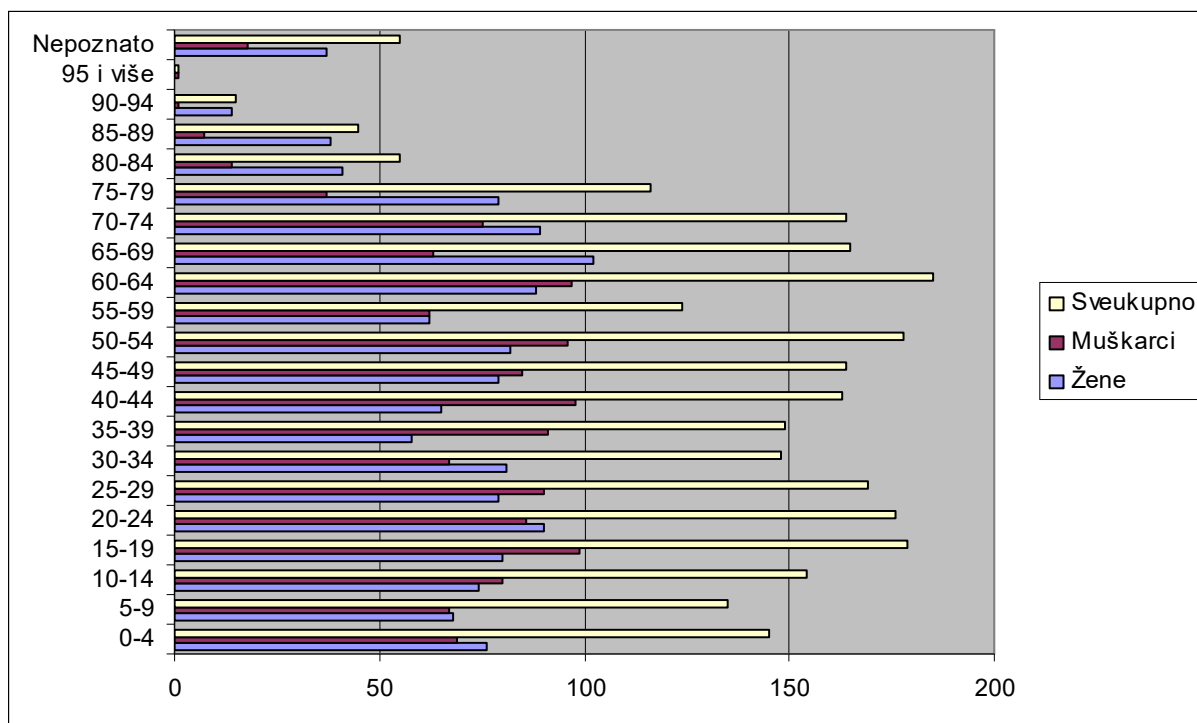
Šestanovac: U 1991. povećano za dio područja naselja Katuni. Od 1857. do 1961. dio podataka sadržan je u naselju Katuni. Istovremeno je smanjeno za dio područja naselja koji je pripojen naselju Žeževica, gdje su i sadržani podaci u 1857., 1869. i 1921., kao i dio podataka za popise od 1910. do 1931. i u 1948.

Žeževica: U 1991. povećano za dio područja naselja Šestanovac. U 1857., 1869. i 1921. sadrži podatke za naselje Šestanovac, kao i dio podataka u 1910., 1931. i 1948., a u 1869. i za naselje Zadvarje, općina Zadvarje, kao i dio podataka u 1890.

Prema demografskim prognozama Prostornog plana Splitsko dalmatinske županije, u 2015. godini se procjenjuje da će na području općine Šestanovac živjeti 3.800 stalnih stanovnika.

1.1.2.2.2. Dobna i spolna struktura stanovništva

Prirodni priraštaj općine Šestanovac daje u cijelosti sliku nepovoljnog demografskog stanja. Kratkoročna i direktna posljedica je odlazak primarno mlađih dobnih kohorti, što se naknadno odražava kroz smanjenje broja stanovništva prouzročen smanjenjem nataliteta. Slika prikazuje dobnu i spolnu strukturu stanovništva općine Šestanovac.

Slika: Dobna i spolna struktura stanovništva Šestanovca

Izvor: Popis stanovništva 2001.

Prostorni plan uređenja općine Šestanovac

Obrazloženje - Polazišta

Slika jasno ukazuje i na karakteristike emigracijskog razvoja općine Šestanovac zbog strmijeg piramidnog oblika, odnosno relativno nesrazmjerno manjih mladih skupina u odnosu na brojnije starije skupine.

Dobno-spolna piramida poremećena je na štetu mladih dobnih skupina. Opća slika dobne skupine naselja je zabrinjavajuća. Uzroci i posljedice su poznati, a iz odnosa skupine mladog stanovništva proističu i radni i vitalni kontingent. U ovoj situaciji je odgovarajuće pomlađivanje prijeko potrebno, ali i vrlo teško. Da bi došlo do šire baze i normalnije strukture, potrebni su zahvati širokih razmjera od čisto gospodarskih, vezanih za mogućnost zapošljavanja i materijalne sigurnosti do zdravstvenih, obrazovnih, kulturnih i dr.

Općina	0-19		20-59		>60	
	2001.	%	2001.	%	2001.	%
Šestanovac	626	22	1298	49	761	30

Tablica . Velike dobne skupine 2001.

Izvor: Popis stanovništva

Dobna struktura stanovništva općine Šestanovac je vrlo nepovoljna. Utjecaj dobne strukture stanovništva na budući demografski razvitak proizlazi iz njene uzročno-posljedične veze s komponentama prirodnog kretanja stanovništva, kao i iz povezanosti s migracionim kretanjima, te ostalim strukturama stanovništva. Obzirom da je na području općine Šestanovac koeficijent starosti veoma nepovoljan (28,4 u 2001. godini) čime je pređena granična vrijednost od 12, a indeksa starosti 121,7 čime je pređena granična vrijednost od 40, riječ je o izrazito starom stanovništvu na području općine, što implicira negativnu tendenciju demografskog razvoja.

Koeficijent starosti pokazuje udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu. Indeks starosti ili indeks starenja je odnos između broja starih 60 i više godina prema broju stanovnika starih 0-20 godina. Njegova kritična vrijednost iznosi 40% ili 0,40. Smatra se kada indeks starenja prijeđe tu vrijednost, da je dotično stanovništvo već zašlo u proces starenja.

Naselje	Prosječna starost 2001.	Indeks starenja 2001.	Koeficijent starosti 2001.
Grabovac	42,0	126,8	28,4
Katuni	41,0	112,7	27,2
Kreševo	46,7	208,5	38,4
Šestanovac	37,0	61,1	17,6
Žeževica	45,2	175,3	35,4
Općina Šestanovac	41,9	121,7	28,4

Tablica Koeficijent i indeks starosti

Izvor: Popis stanovništva 2001.

Prostorni plan uređenja općine Šestanovac

Obrazloženje - Polazišta

1.1.2.2.3. Migracije

Migracija ili mehaničko kretanje stanovnika tradicionalno je područje demografskih istraživanja i u mirnodopskim prilikama racionalan je odgovor na područne razlike u razini privrednog razvoja koje znači i razlike u mogućnosti zaposlenja, stjecanja većih zarada, boljih uvjeta života i rada. Migracije imaju značajan utjecaj na promjene u dobnoj i spolnoj strukturi stanovništva, na promjene u ekonomskoj strukturi stanovništva i društveno-gospodarski razvoj.

Prema podacima popisa 2001. u općini Šestanovac od ukupnog broja stanovnika njih 2118 ili 76,20% je živjelo od rođenja u istom naselju, što pokazuje slabije izraženu migracionu komponentu.

Naselje Šestanovac imalo je gotovo identičan postotak udjela autohtonog stanovništva – 72,08%, a ostala manja naselja sudjeluju sa nešto većim postotkom. Po pretežnosti naseljavanja većina je doselila iz Splitsko-dalmatinske županije – 49,04%, od imigranata iz inozemstva 66,67% je iz susjedne BIH.

S obzirom na ljudski potencijal općine Šestanovac pokazuje migracija ka naseljima Šestanovac, Žeževica, Katuni – u cijelosti žensko stanovništvo.

Naselje popisa	Spol	Ukupan broj stanovnika ¹⁾	Od rođenja u istom naselju	Doseљeno u naselje stanovanja									nepoznat o
				svega	iz drugog naselja istog grada/općine ²⁾	iz drugog grada/općine iste županije	iz druge županije	iz inozemstva				nepoznat o	
								svega	od toga	Bosne i Hercegovine	Makedonije		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
UKUPNO	sv.	2.685	2.046	626	136	307	59	102	68	1	3	10	22
	m	1.303	1.184	115	15	59	13	19	11	-	1	3	9
	ž	1.382	862	511	121	248	46	83	57	1	2	7	13
Grabovac	sv.	566	444	119	9	74	14	20	17	-	-	2	2
	m	271	260	10	-	7	1	2	2	-	-	-	-
	ž	295	184	109	9	67	13	18	15	-	-	2	2
Katuni	sv.	804	642	156	34	63	14	32	24	-	1	1	13
	m	396	372	22	-	5	5	7	4	-	1	-	5
	ž	408	270	134	34	58	9	25	20	-	-	1	8
Kreševo	sv.	324	240	81	28	33	10	9	5	-	-	-	1
	m	155	138	16	1	10	4	1	-	-	-	-	-
	ž	169	102	65	27	23	6	8	5	-	-	-	1
Šestanovac	sv.	530	382	148	35	73	8	30	18	1	-	7	2
	m	261	227	34	10	13	1	8	5	-	-	3	2
	ž	269	155	114	25	60	7	22	13	1	-	4	-
Žeževica	sv.	461	338	122	30	64	13	11	4	-	2	-	4
	m	220	187	33	4	24	2	1	-	-	-	-	2
	ž	241	151	89	26	40	11	10	4	-	2	-	2

Tablica: Migracije 2001.

Izvor: Popis stanovništva 2001.

1.1.2.2.4. *Obrazovna struktura*

Ekonomске implikacije procesa demografskog starenja dolaze prvenstveno do izražaja preko njegova djelovanja na obujam priliva mladih naraštaja, radnu dob i na stupanj aktivnosti stanovništva. Gospodarski i socijalni čimbenici koji djeluju na veličinu aktivnog stanovništva su brojni i podložni čestim promjenama, a promjene u ekonomskoj strukturi predstavljaju dugoročan proces koji je u čvrstoj vezi s razinom i dinamikom gospodarskog razvitka.

Diversifikacija društvene podjele rada, čija je vanjska manifestacija specijalizacija zanimanja, temelji se na promjeni strukture radne snage prema obrazovanju. Suvremeni proces rada stalno zahtjeva višu razinu obrazovanja zaposlenika t.j. višu školsku spremu. Budući da je obrazovanje bitan način specijalizacije za obavljanje kompliciranog rada, ono je ujedno i pretpostavka i posljedica promjena u strukturi stanovništva prema aktivnosti, djelatnosti i zanimanju koje nastaju usporedno sa gospodarskim razvojem, odnosno kvaliteta ljudskih resursa koja se odražava kroz obrazovnu strukturu stanovništva i njezino kretanje osigurava značajne razvojne potencijale, no sve brži tehnički progres zahtijeva sve kvalitetnije formalno obrazovanje i organizaciju i poticanje kontinuiranog obrazovanja uz rad.

Strukturu stanovništva prema školskoj spremi u popisu 2001. godine pokazuje slijedeća tablica:

Grad/općina	Naselje	Bez škole 2001.	Osnovna škola 2001.	Srednja škola 2001.	VŠS 2001.	VSS 2001.
Šestanovac	5	86	554	826	32	37

Tablica. Udio stanovništva po školskoj spremi u 2001. godini

Izvor: Popis stanovništva 2001.

Stanovništvo općine Šestanovac uglavnom je završilo srednju školu, uz manji udio onih koji su bez škole i relativno visok udio sa osnovnom školom.

1.1.2.2.5. *Aktivnost i radni kontigent*

Radni kontingent je prema popisu iz 2001. godine iznosio ukupno 1547 osoba, odnosno čini 57,62% ukupnog stanovništva, na razini Splitsko-dalmatinske županije je 63,92%. Iznos stope aktivnosti u 2001. godini od 62,44% radnog kontingenta, koji se s obzirom na stalni pad gospodarskih aktivnosti i zaposlenosti stalno smanjivao, ukazuje da postoje značajne rezerve za povećanje uključenosti radne snage na tržište rada. Naime, u izrazito povoljnim uvjetima stopa aktivnosti doseže vrijednost do 80%. Poljoprivrednog stanovništva ima 39 što iznosi samo 1,45% ukupnog stanovništva.

Stanje stanovništva kao gospodarskog resursa, potencijala dato je prema naseljima slijedećom tablicom:

Naselje	Radni kontigent 2001.	Aktivno stanovništvo 2001.	Zaposleni 1991.	Zaposleni 2001.	Poljoprivrednici 1991.	Poljoprivrednici 2001.
Grabovac	321	202	97	131	20	15
Katuni	469	291	101	230	6	10
Kreševo	162	94	62	76	1	6
Šestanovac	348	225	96	163	2	4
Žeževica	247	154	129	106	28	4
Općina Šestanovac	1547	966	485	706	57	39

Tablica: Stanovništvo kao gospodarski potencijal

Izvor: Popisi stanovništva 1991. i 2001.

Iz analize aktivnosti stanovništva vidljivo je da udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu u 2001. godini iznosi 35,98% (žena svega 26,27%). Od 966 aktivnih stanovnika njih 706 (ili 73%) obavlja zanimanje.

Godina	Pokazatelj	Ukupno	Aktivno		Osobe s osobnim prihodom	Udržavano	Udio aktivnog u ukupnom stanovništvu
			Svega	Obav. zan.			
2001.	BROJ	2685	966	706	712	1007	35,98%
	Udio		35,98%	26,29%	26,52%	37,50%	

Tablica. Stanovništvo prema aktivnosti

Izvor: Popis stanovništva 2001.

Popisom stanovništva 2001. zaposleno prema pretežitoj aktivnosti je bila 1201 osoba. Od toga u djelatnosti poljoprivrede, lova i šumarstva 18, prerađivačke industrije 68, opskrbe električnom energijom, vodom i plinom 12, građevinarstva 58, trgovine na veliko i malo-popravak motornih vozila i motocikla-predmeti za osobnu upotrebu i kućanstvo 70, hotela i restorana 25, prijevoza-skladištenja-veza 27, financijskog posredovanja 2, poslovanja nekretninama-iznajmljivanjem-poslovnim uslugama 12, javne uprave i obrane-obveznog socijalnog osiguranja 25, obrazovanja 22, zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi 16, ostalim društvenim, socijalnim i osobnim uslužnim djelatnostima 11, privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem 2, i nepoznatom djelatnošću 19.

1.1.2.2.6. Domaćinstva

Kretanje domaćinstava po naseljima u razdoblju 1981.-2001. g. je dano u Tablici .

Naselja	Broj domaćinstava			Prosječna veličina		
	1981.	1991.	2001.	1981.	1991.	2001.
Šestanovac	934	974	813	4,08	3,41	3,30

Tablica. Domaćinstva 1981.-2001.

Izvor: Popisi stanovništva

Kretanje broja domaćinstava u popisnim razdobljima 1981.-2001. ne prati trend kretanja broja stanovništva, sa relativno malim rastom u razdoblju 1981.-1991 i znatnim padom u idućih deset godina. Prosječne veličine domaćinstva su bitno smanjene.

1.1.2.2.7. Stanovanje

Stanovanje (stalno i povremeno) je osnovna funkcija naselja i u pravilu je to funkcija koja zauzima najveći udio površine. Na području općine stambena funkcija je posebno naglašena, obzirom na atraktivnost područja ali i za ulaganje u nekretnine.

Prema popisu 2001. godine na teritoriju općine bilo je 788 stanova za stalno stanovanje, istodobno je popisano 813 kućanstava.

Usporedbom broja stanova i broja kućanstava proizlazi da ima 25 stanova manjka u odnosu na broj domaćinstava, a nastanjenost je 1,03 kućanstava po stanu. Međutim, kada se promatra broj nastanjenih stanova, kojih je 773, tada je u odnosu na broj kućanstava evidentno da nedostaje 40 stanova, odnosno da je u nastanjenim stanovima 1,05 domaćinstva po stanu.

Ukupna površina nastanjenih stanova je 53,173 m², iz čega slijedi da je površina prosječnog stana 68,79 m².

Šestanovac		Ukupno	Stanovi za stalno stanovanje				Stanovi koji se koriste povremeno	
			Ukupno	Nastanjeni	Privremeno nenastanjeni	Napušteni	Za odmor	Sezonski radovi
	Broj	1112	788	773	13	2	299	25
	m ²	75279	54153	53173	820	160	20102	1024

Tablica. Stanovi prema korištenju i površini

Izvor: Popis stanovništva 2001.

Šestanovac		Ukupno	1-sobni	2-sobni	3-sobni	4-sobni	5-sobni	6- i veći	
			Broj	m ²					
			Broj	773	131	253	202	154	26
m ²	53173	4449	13180	14771	16117	3726	930		

Tablica. Nastanjeni stanovi prema broju soba i površini

Izvor: Popis stanovništva 2001.

Prosječna veličina kućanstava je 3,30 člana. U odnosu na prošle popise prosječna veličina kućanstava je smanjena sa 3,41 u 1991. na 3,30 u 2001. godini. Struktura prema broju članova pokazuje da je najveći udio kućanstava sa 1 članom, odnosno 27%, sa 2 člana 21%, sa 3 i 5 članova 12%, sa 4 člana 11%. Sa standardom od 1 sobe po članu kućanstva, takvoj bi strukturi trebala korespondirati struktura stanova prema broju soba. Najveći je udio dvosobnih stanova – 33%, zatim trosobnih - 26%, četverosobnih – 20%, te naposljetku jednosobnih-17% i peterosobnih –3%.

Prema popisu 2001. godine nije bilo stanova koji se ne koristi za stanovanje, kao n.pr. poslovni prostori.

Prema popisu 2001. bilo je 773 stana za stalno stanovanje, prosječne površine 68,79m², sa 3,33 stanovnika po stanu i 20,65m² po stanovniku.

Popis 2001. pokazuje da postoji određeni broj stanova koji zahtijevaju opremanje neophodnim instalacijama.

Šestanovac		Ukupni broj nastanjenih stanova i broj osoba	Stanovi koji imaju			Stanovi s instalacijama		
			zahod	kupaonicu	kuhinju	struje	vodovoda	kanalizacije
			stanovi	773	575	550	767	773
Osobe	2575	2072	2011	2565	2575	2170	2132	

Tablica. Stanovi prema opremljenosti

Izvor: Popis stanovništva 2001.

Potrebe za stanovima definirane su:

- brojem postojećih domaćinstava bez stana,
- prognoziranim brojem novih domaćinstava,
- mogućim brojem imigranata,
- novom kvalitetom potražnje (samci, stariji, povremeno stanovanje itd.).

1.1.2.2.8. Tendencije razvitka stanovništva

Gledanje na buduću razvitak stanovništva Šestanovca treba temeljiti na međudnosu društveno-ekonomskih i demografskih činitelja razvitka i njihovoj različitoj snazi utjecaja u različitim vremenima. Posebno je važno uočavati uzroke dosadašnjeg razvitka i procesno stanje demografske strukture, jer će upravo strukturalna stanja bitno utjecati na kvalitetu i dinamiku promjena u budućem razvoju. Istražene demografske prilike i procjena uvjeta u kojima će se u buduću stanovništvo razvijati, pokazuju da je realno očekivati daljnji pad stope nataliteta. Međutim, tendencije u tom području moguće je mijenjati izmjenom karakteristika gospodarskog razvoja, odnosno aktiviranjem promicane hrvatske pronatalne politike.

Utjecaji migracijske komponente koji su, dakle, odredili dosadašnji demografski razvoj ovisiti će u prvom redu o ekonomskim čimbenicima razvoja gravitirajućih područja, kao što su pravci i struktura investiranja, lociranje novih proizvodnih kapaciteta, stopa rasta gospodarstva u cjelini, te principijelnosti i ustrajnosti u provođenju demografske politike.

Neki od elemenata smanjenja imigracione privlačnosti Splita kao osnovnog gravitacijskog središta područja cijele Županije su:

- iscrpljenost demografskih rezervi emigracijskih područja
- promjena u strategiji privrednog razvoja
- otežani uvjeti zapošljavanja i teškoće privredne i neprivredne infrastrukture.
- razvoj turizma u manjim mjestima obalnog područja

Demografski su procesi dugotrajni te se pri procjeni za buduću razdoblje mogu uzeti u obzir slijedeći uvjeti:

- da fertilitet ostaje na vrlo niskoj razini,
- da mortalitet ostaje na istoj razini i polako se povećava,
- da imigracijski procesi stagniraju i smanjuju se,
- da specifične potrebe za radnom snagom održavaju kontinuitet sezonskih migracija s vrlo malom vjerojatnosti njihova pretvaranja u trajnu imigraciju,
- da je nerealno promatrati emigranata kao značajnu rezervu i oslanjati se na potencijalni pozitivan učinak povratka.

Takvi uvjeti rezultiraju da je osnovna demografska značajka općine Šestanovac, Županije i Hrvatske usporavanje rasta stanovništva i postupno starenje, odnosno smanjenje udjela mladih, a povećanje udjela starijih osoba. Ova projekcija ukazuje na prirodnu - biološku osnovicu budućeg razvoja stanovništva i na moguće prilike u regiji. Izrazito teška situacija je na otocima gdje je iznimno niski natalitet povezan s dugotrajnom tradicijom emigracije. Nedostatak u realnijoj procjeni budućeg razvitka stanovništva je u činjenici da se projekcija vrši za razdoblje do 2015. godine što u odnosu na stanje iz popise 2001. godine predstavlja razmjerno preveliki vremenski period, a projekcije dugoročnog demografskog razvitka predstavljaju okvir za sveukupni prostorni razvitak i bitno utječu na dimenzioniranje svih sastavnica planiranja na regionalnoj i lokalnoj razini. Izmjene u demografskim tijekovima, osobito dosadašnjih neusklađenosti, moguće su jedino na dugoročnoj osnovi.

Naselje	Popis 1991.	Popis 2001.	Indeks promjene (01/91)	Stopa prosj. Godišnje promjene	Prognoza 2015.	Prognoza prosj. god. promj. 2015.
Grabovac	694	566	0,82	-2,03	750	+1,86
Katuni	959	804	0,84	-1,76	1050	+1,77
Kreševo	485	324	0,67	-3,98	500	+2,85
Šestanovac	572	530	0,93	-0,76	900	+3,45
Žeževica	608	461	0,76	-2,75	600	+1,75
5	3318	2685	0,81	-2,11	3800	+2,29

Tablica: Prognoza stanovništva 2015. po naseljima

1.1.2.3. Gospodarske djelatnosti

Indikatori gospodarskog razvitka

Površina općine: 89,54 km², ili 30 st/km²

Broj stanovnika ukupno: 2685

Muškarci: 1303

Žene: 1382

Od ukupnog broja stanovnika na mlađe dobne skupine (do 15 godina) otpada 434 stanovnika ili 16,2%, na done skupine od 15 do 65 godina, koje obuhvaćaju radno aktivno stanovništvo, otpada 1690 stanovnika ili 62,9%, a na starije dobne skupine iznad 65 godina 561 stanovnika ili 20,9%.

Broj zaposlenih: 93 (prema DZS iz ožujka 2002. godine).

Broj nezaposlenih: 243 osobe prijavljene na zavod za zapošljavanje. Stvarni broj nezaposlenih, koji nisu u evidenciji Zavoda, je znatno veći. Od ukupnoga broja nezaposlenih na muškarce otpada 114 osoba, a na žene 129 osobe.

Proračunski prihodi: Proračunski prihodi Općine Šestanovac u 2003. godini iznosili su 1.433.567,87 kuna. Ako od ovoga iznosa odbijemo potpore, zaduživanje i višak prihoda iz prethodnih godina, dobit ćemo izvorne proračunske prihode, koji su iznosili 1.185.167,87 kuna ili 441,40 kuna po stanovniku (Županijski prosjek iznosi 2.200,31 kuna po stanovniku), što ovu malu i nenastanjenu općinu u Dalmatinskoj zagori svrstava u nerazvijenu jedinice lokalne samouprave (indeks 20).

Status općine u državnoj regulativi: Općina Šestanovac spada u jedinicu lokalne samouprave na koju se odnose odredbe Zakona o brdsko planinskim područjima što znači da koristi odgovarajuće poreske (ustupanje poreza na dohodak i poreza na dobit u slijedećih pet godina) i druge olakšice.

Nositelji gospodarskoga razvitka: su ekstenzivna poljoprivreda i stočarstvo, mala obiteljska gospodarstva, agroturizam i ugostiteljstvo. Izgradnjom gospodarske zone stvaraju se preduvjeti za izgradnju manjih proizvodnih i servisnih pogona.

Veće investicije: su u uskoj svezi sa ulaganjem u gospodarsku zonu. Međutim, kao i u većini gospodarskih zona ostaje problem izuzimanja zemljišta kojim gospodare Hrvatske šume, o čemu smo u uvodnom dijelu više elaborirali. Tek kada se riješi taj problem moći će se pristupiti daljnjim aktivnostima na gradnji gospodarske zone.

Komunalni standard (infrastruktura): prometnice, vodovod, elektronapajanje, telefonija, javna rasvjeta, nogostupi, i sl. riješeni su na zadovoljavajući način. Budući da se radi o pretežito ruralnom području ne postoji kanalizacijski sustav već se fekalne otpadne vode zbrinjavaju putem septičkih jama.

1.1.2.3.2. Poljoprivreda i šumarstvo

Kroz povijest temeljne gospodarske djelatnosti Općine Šestanovac su bile poljodjelstvo, trgovina i druge djelatnosti. Šestanovac je oduvijek crpilo gospodarske koristi temeljem svog prometnog i prirodno-geografskog položaja, na «vratima» koja spajaju more i zaleđe.

1.1.2.3.3. Industrija i elektroprivreda

Od proizvodnih djelatnosti prisutna je proizvodnja obuće „Tang“ i manji prerađivački sadržaji u prehrambenoj proizvodnji.

1.1.2.3.4. Turizam

Turizam kao jedna od glavnih i strateških gospodarskih grana Županije, je u svojim začecima na području općine Šestanovac. Općina u novim uvjetima iznimnu važnost pridaje turizmu i ugostiteljstvu, korištenje suvremenih informatičkih tehnologija, sve u skladu sa osnovnim postulatima održivog razvitka. Razdoblje od posljednjih desetak godina je u gospodarskom smislu doba pretvorbe i

privatizacije, prelaska iz sustava «samoupravne socijalističke privrede» na sustav tržišnog način gospodarenja.

1.1.2.3.5. Gospodarske zone

Razvoj gospodarstva, osobito u poduzetničkim zonama, ima ogromnu važnost za domicilno gospodarstvo. Trenutačno u Općini ne postoje gospodarske zone.

1.1.2.4. Društveni i javni objekti i sadržaji

Crkve

U Općini Šestanovac vjerski život odvija se u tri župe, od kojih Katuni Kreševo i Žeževica pripadaju Omiškom dekanatu u Splitsko Makarskoj nadbiskupiji, dok župa Grabovac pripada Imotskom dekanatu. U župi Katuni Kreševo se nalaze četiri crkve i jedna kapela. Crkve su: Uznesenje BDM na nebo u Katunima Kreševu, koja datira iz devetog stoljeća sa grobljem jednake starosti, crkva Posrednica svih milosti u Katunima, crkva svetoga Ivana Krstitelja koja se nalazi u mjestu Katuni Prpuša te datira iz 1984. godine, crkva svetoga Roka koja se nalazi u mjestu Katuni Kreševo Brdo, te datira iz 17. stoljeća, kapela Gospe Fatimske u Šestanovcu, sagrađena 1966.

U župi Žeževica se nalazi crkva svetoga Jure koja datira iz 1754. godine.

U župi Grabovac koja pripada Imotskom dekanatu, a Splitsko Makarskoj nadbiskupiji, se nalazi crkva Porođenja BDM koja datira iz 1722. godine, kapela svetoga Ivana koja datira iz 1862. godine.

Dječji vrtići

U Općini Šestanovac ne postoji organizirani dječji vrtić, već samo minimum predškolskog odgoja kojega provodi dječji vrtić iz Omiša u zgradi osnovne škole „ Dr. fra Karlo Balić“.

Osnovna škola

Osnovna škola „Dr. fra Karlo Balić“ je temeljna osnovna škola za naselja Općine Šestanovac, Općinu Zadvarje, te dijelom za Grad Omiš. Osnovna škola kao objekt u potpunosti nije infrastrukturno zadovoljen, te su potrebni daljnji zahvati građevinske naravi kako bi se riješio problem prokišnjavanja i velike količine vlaženja školskih zidova, koji opet predstavljaju velik problem za normalan rad školskih djelatnika i učenika sukladno zakonskim regulativama. Zbog svega navedenog u planu je daljnja građevinska aktivnost (nadogradnja kata), a poradi razloga rješavanja gore navedenih problema.

Isto tako je u planu gradnja školske športske dvorane, za koju je u tijeku izrada projektne dokumentacije. Osnovna škola „Dr. fra Karlo Balić“ pohađa 260 učenika od

I .– VIII. razreda u dvije smjene.

Srednja škola

Učenici sa područja Općine Šestanovac srednju školu pohađaju na područjima gradova Splita, Omiša, Imotskog i Makarske.

Udruge u kulturi

Na području Općine Šestanovac djeluju udruge koje promiču vrednote ovoga kraja i njegovih žitelja na način predstavljanja narodnih običaja (navada) koji su karakteristični za podneblje dalmatinske zagore, a koji ujedno identificiraju i same žitelje.

Udruge jesu:

- Udruga gangaša Katuni-Kreševo
- ŠKUD „Sveti Jure Žeževica
- KUD „Kralj Tomislav“ Grabovac

Zdravstvena zaštita

Dom zdravlja Splitsko Dalmatinske županije ima organiziranu zdravstvenu i stomatološku zaštitu u ambulanti Šestanovac. Isto tako, u naselju Šestanovac djeluje i ljekarna Primpharne. Zgrada ambulante i ljekarne su smještene uz državne prometnice D39 i D62 s relativno dobrim pristupom.

Socijalna skrb

U Općini Šestanovac ne postoji centar za socijalnu skrb, te se sve djelatnosti vezane za socijalnu skrb obavljaju u Centru za socijalnu skrb u Omišu.

Centar za socijalnu skrb je prijeko potrebno osnovati u Općini Šestanovac, a zbog povećeg broja stanovnika koji prelazi starosnu dob iznad 60 godina i određenog broja osoba sa invaliditetom, te osoba sa zdravstvenim problemima koji zahtijevaju učestalo putovanje u Makarsku, Omiš ili Split.

1.1.2.5. Infrastruktura

1.1.2.5.1. Cestovni promet

Prometni sustav

Prometno-geografski položaj općine Šestanovac u okviru šireg područja kao i mreža cestovnih pravaca koji prolaze njenim područjem, određuju značaj područja općine Šestanovac kao raskrižja važnih prometnih tokova.

Cestovni promet ima i u budućnosti će imati vrlo važnu prometnu ulogu.

Ovim područjem prolaze važni cestovni pravci, pa je tako općina Šestanovac državnom cestom D 39 povezana s obalnim područjem na jugu odnosno sa susjednom BiH na sjeveru, a drugi cestovni pravac državnog značaja D 62 povezuje zagorski dio Županije, odnosno općinu Šestanovac s Dugopoljem na zapadu i Metkovićem na istoku (jugoistoku).

Mrežom županijskih i lokalnih cesta, općina Šestanovac je povezana s naseljima i dijelovima naselja. Razvoj cestovne mreže u dosadašnjem razdoblju kretao se u cilju zadovoljavanja zahtjeva promatranog područja, odnosno težnje da se omogući pristup do pojedinih dijelova područja općine i

na taj način omogućiti njihovo povezivanje i otvaranje, a isto tako i povezivanje same općine sa širim područjem i važnijim središtima.

Područjem općine Šestanovac prolaze slijedeći cestovni pravci:

DRŽAVNE CESTE:

BROJ CESTE	OPIS CESTE	DULJINA (km)	ŠIRINA (m)
39	Gr.R.BiH.-Aržano-Cista Provo-Dubci (D 8)	36,7	7,00
62	Dugopolje (D1)- Šestanovac-Zagvozd-Vrgorac-Kula Norinska-Metković (D 9)	123,9	7,00

ŽUPANIJSKE CESTE:

BROJ CESTE	OPIS CESTE	DULJINA (km)	ŠIRINA (m)
6171	D 62-Kreševo-Katuni-D 39	7,8	6,00
6172	Šestanovac (D39)-Žeževica	1,4	6,00

LOKALNE CESTE:

BROJ CESTE	OPIS CESTE	DULJINA (km)	ŠIRINA (m)
67100	Cista Velika (D 60)-Balići-Šestanovac (D 62)	8,1	5,5
67127	D 62-Zečići-Kovačevići-Kreševo (Ž 6171)	5,6	5,5
67138	Katuni (D39)-Šarići (L 67139)		5,5
67139	Opanci (Ž 6173)-Žeževica (L 67140)	4,6	5,5
67140	Žeževica (Ž 6172)-D 62	4,4	5,5
67143	Grabovac (D 62)-Rastovac (Ž 6179)	5,5	5,5
67148	Ž 6178-Grabovac (D 62)	5,7	5,5

Osim navedenih cestovnih pravaca koji su definirani kao razvrstane ceste, na ovom području definirani su brojni cestovni pravci određeni kao nerazvrstane ceste, od kojih je asfaltirano oko 18,5 km, dok je oko 15, 8 km nerazvrstanih cesta još uvijek neasfaltirano.

Unatoč razgranatoj mreži cesta na području općine Šestanovac, stanje cesta je nezadovoljavajuće.

Asfaltni zastor na pojedinim trasama je u vrlo lošem stanju, a to se posebno odnosi na državnu cestu D 39: Gr.R.BiH.-Aržano-Cista Provo-Dubci (D 8) i državnu cestu D 62: Dugopolje (D1)- Šestanovac-Zagvozd-Vrgorac-Kula Norinska-Metković (D 9). Na državnoj cesti D39 na dijelu Cista Provo –

Šestanovac – Dubci, te na dijelu državne ceste D 62 Šestanovac-Grabovac-Zagvozd izraženi su loši horizontalni i vertikalni elementi trase, krivine su loše izvedene a na dionicama gdje su nužno potrebni, nedostaju odbojnici.

Mreža županijskih i lokalnih cesta također je u nezadovoljavajućem stanju. Ove dionice karakteriziraju loše izvedene krivine te loš asfaltni zastor.

Prometna signalizacija na cijelom području općine Šestanovac je nezadovoljavajuća, a to se posebno odnosi na raskrižje u samom naselju Šestanovac, gdje je u cilju sigurnosti odvijanja prometa cestovnih vozila i pješaka, nužno postaviti semafore i ležeće policajce. Stanje cestovne mreže je izrazito loše glede sigurnosti prometa na prometnicama koje prolaze kroz naseljena mjesta Kreševo Polje, Katuni Polje, Šestanovac, Žeževica i Grabovac, a najviše zbog nepostojanja nogostupa, kao i loše osvjetljenosti (posebno državnih cesta).

Autobusna stajališta, koja su izgrađena u nekim naseljima, izvedena su loše, a u nekim naseljima, kao i u samom općinskom središtu-naselju Šestanovac- nisu uopće izgrađena!

Sustav javnog prijevoza ne zadovoljava u potpunosti potrebe stanovništva općine Šestanovac, a to se posebno odnosi na rubna naselja Općine.

Na području Općine prometuje nekoliko prijevoznika i to: „Promet“-Split, „Autopoduzeće Imotski“-Imotski, „Promet“-Makarska, „Čagalj“-Omiš, „Lendić“-Zagvozd.

Područjem općine Šestanovac prolazit će dionica Jadranske autoceste, odnosno njen nastavak od Dugopolja : Dugopolje-Bisko-Šestanovac-Zagvozd-Ravča-Ploče (prema Programu građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2005. do 2008. godine). Na ovoj dionici autoceste nalazi se čvor Šestanovac, koji je za samu općinu Šestanovac i šire područje od izuzetnog prometnog značaja.

Autocesta Zagreb - Split –Dubrovnik dio je cestovnog prometnog pravca između kontinentalnog sjeverozapadnog dijela Hrvatske (Zagreb-Karlovac) i sjeverno-dalmatinske regije (s oslanjanjem na jadranski cestovni pravac). U mreži planiranih cesta ova autocesta dopunjava i čini vezu između dva vitalna europska pravca: (E-59) Maribor - Zagreb - Split i (E-65) Rijeka - Split - Dubrovnik.

Ova autocesta povezuje sjever i jug Hrvatske i iz niza je razloga od izuzetnog značaja za Republiku Hrvatsku. Predstavlja stratešku pretpostavku za razvoj gospodarstva u najširem smislu, od oživljavanja cijele privrede, a naročito turizma do prihvata i provođenja tranzitnog prometa.

1.1.2.5.2. Pošta

Na području općine postoji jedan poštanski ured.

1.1.2.5.3. Telekomunikacije

Postojeći telekomunikacijski sustav zadovoljava potrebe stanovništva, sve kuće imaju telefon, a pokrivenost mobilnih mreža (Cronet i Vip-net) je zadovoljavajuća.

1.1.2.5.4. Elektroprijenos i elektroopskrba

Sa elektroenergetskog stajališta općina Šestanovac nema posebno značenje za Splitko-Dalmatinsku županiju jer se na njenom području ne nalaze značajni proizvodni ili prijenosni objekti, a ni po veličini potrošnje ne spada u značajnije konzume električne energije.

Značaj općine Šestanovac s elektroenergetskog aspekta je u tome što njenim područjem prolazi više prijenosnih vodova visokog napona koji su županijskog i državnog značaja.

Kako je prostor općine Šestanovac sjecište značajnih prometnih pravaca, a u neposrednom susjedstvu je i spoj Jadranske magistrale na autoput Zagreb-Dubrovnik, za očekivati je da će doći do razvoja gospodarsko poslovnih sadržaja na relativno velikim zaravnjenim površinama kojima raspolaže ova općina.

Jedan od važnijih uvjeta za razvoj bilo kakvih gospodarskih aktivnosti je razvoj elektroenergetskog sustava. Zbog toga planirani razvoj mreže i elektroenergetskih postrojenja mora biti usklađen s planiranim rastom poslovno gospodarskih sadržaja, ali i sa planiranim porastom broja stanovnika.

1.1.2.5.5. Vodoopskrba

Općina Šestanovac obuhvaća pet naselja: Grabovac, Katuni, Kreševo, Šestanovac i Žeževica, od kojih samo neka naselja odnosno dijelovi naselja (oko 30 %) stanovništva ima riješenu vodoopskrbu. Vodoopskrbu tog dijela Općine pokriva Vodoopskrbni sustav Zadvarje-Šestanovac.

Rješenje problema vodoopskrbe općine Šestanovac obuhvaća dva sustava: dogradnja i poboljšanje postojećeg vodoopskrbnog sustava Zadvarje-Šestanovac i planirani regionalni vodoopskrbni sustav „Josip Jović“.

U postojećem stanju samo jugozapadni dio općine ima riješenu vodoopskrbu. To se odnosi na područja:

- Kreševo polje (niži dio naselja Kreševo)
- Katuni Polje (niži dio naselja Katuni)
- Šestanovac i
- niži dio naselja Žeževica.

Preostali dio Općine, koji obuhvaća područja:

- Kreševo brdo (viši dio naselja Kreševo)
- Katuni brdo i Katuni Prpuša (viši dio naselja Katuni),
- viši dio naselja Žeževica
- Grabovac

nije priključen na objekte javne vodoopskrbe.

Vodoopskrbni sustav Zadvarje-Šestanovac

Postojeći sustav Zadvarje-Šestanovac zahvaća vodu na rijeci Cetini uz HE Kraljevac, odakle se ona doprema na uređaj za pročišćavanje vode u Zadvarju. Za potrebe sustava Zadvarje-Šestanovac, pročišćena voda se tlači iz rezervoara pitke vode pri uređaju, u vodospremu „Zadvarje“. Vodoopskrba ovog dijela Općine vrši se gravitacijskim opskrbnim cjevovodom (250/200 mm) iz vodospreme „Zadvarje“ do naselja Šestanovac, gdje se cjevovod grana prema sjeverozapadu u smjeru Kreševo polje do zaseoka Kovačevići (200/150/100 mm), te prema jugoistoku u smjeru Žeževica do zaseoka Latkovići (150/100 mm).

Iz navedenih cjevovoda grana se sekundarna opskrbna mreža.

Regionalni vodovod „Josip Jović“

Regionalni vodovod „Josip Jović“ zahvaća podzemnu vodu putem niza bunara na lokaciji Mukišnica kraj Buškog jezera, odakle je doprema u glavnu distribucijsku vodospremu „Zidine“, iz koje se grana sjeverni i južni dio vodoopskrbnog sustava. Ovaj sustav (dijelom izgrađen) planski treba opskrbiti dio općine Tomislavgrad, te područja općina Lovreć, Cista Provo, Trilj i Šestanovac.

Južni dio ovog sustava je izgrađen do sjeverne granice s općinom Šestanovac, odnosno do naselja Lovreć i Cista Provo. Ovim izgrađenim objektima dopremit će se dostatna količina vode za općinu Šestanovac.

U naselju Lovreć je izgrađena vodosprema „Lovreć“ kote dna 570 mm i volumena 1000 m³, s dva odvodna pravca, od kojih je prvi profila 250 mm položen prema jugoistoku do općine Lokvičići, a drugi profila 300/250 mm je položen prema sjeverozapadu do općine Cista Provo.

Potrebne količine vode

Prema podacima o registriranoj potrošnji vode priključenih potrošača tijekom 2002. i 2003. godine, te podacima o postotku potrošača priključenim na vodoopskrbni sustav, dobiveni su slijedeći elementi za izračun potreba za pitkom vodom:

Specifična potrošnja:

- potrošnja po stanovniku na dan	250 l
- potrošnja za okućnice (0,05 ha /domaćinstvu)	0,5 l/s/ha
- koeficijent dnevne i satne neravnomjernosti	2,4
- potrošnja za privredne djelatnosti	0,5 l/s/ha
- gubitci vode	oko 30 %

Odnosno, ukupne potrebe općine Šestanovac u maksimalnom danu potrošnje iznose: 44,44 l/s za 2005 god, odnosno za plansko razdoblje 2030 god. 54, 66 l/s.

1.1.2.5.6. Odvodnja otpadnih voda

Na području Općine Šestanovac nije izgrađen sustav za odvodnju otpadnih voda. Problem odvodnje otpadnih voda je za sada riješen putem septičkih jama.

1.1.2.6. Gospodarenje otpadom

Konačno rješenje odlaganja otpada (komunalni i tehnološki otpad) s područja Općine predviđa se na području Županijskog centra za gospodarenje otpadom koji je planiran izvan granica ove administrativne jedinice.

Do izgradnje Županijskog centra za gospodarenje otpadom odlaganje komunalnog otpada će se vršiti na postojećem odlagalištu komunalnog otpada Karepovac koje provodi komunalno poduzeće.

1.2. Planski pokazatelji i obveze iz dokumenata prostornog uređenja šireg područja i ocjena postojećih prostornih planova

Pregled izrađenih dokumenata prostornog uređenja

Na području općine Šestanovac na snazi je slijedeća prostorno planska dokumentacija:

- **Prostorni plan Splitsko-dalmatinske županije (2003.)**
- **Prostorni plan općine Omiš (1988.)** obuhvaća cjelokupan prostor općine Šestanovac
- *Planovi detaljnijeg stupnja razrade (generalni i detaljni planovi uređenja prostora) nisu izrađivani*

U daljem razvoju veliki značaj ima kategorija zaštite, očuvanja i unapređenja prirodnih, spomeničkih, ruralnih i urbanih vrijednosti prostora temeljenih na kategorijama kvaliteta života i rasta naselja. Naselja svoj razvoj trebaju temeljiti na kontinuitetu urbaniteta, poboljšanju uvjeta života i rada, očuvanju i unapređenju stanja okoliša i stvorenih vrijednosti uz plansko osiguranje uvjeta (povijesnih, prirodnih i društvenih) što tvore naselja kao posebnost.

Dokumenti prostornog uređenja šireg područja

- *Strategija i Program prostornog uređenja RH (1997.)*
- *Prostorni plan Splitsko-dalmatinske županije (2003.)*

1.2.1. Strategija i Program Republike Hrvatske

Strategijom i Programom prostornog plana uređenja RH (1997.) dane su osnovne smjernice uređenja prostora, program prioritetnih mjera i aktivnosti. Prostorna cjelina općine Šestanovac, sagledana je u sklopu Splitsko-dalmatinske županije. Glavna prostorno razvojna i planska usmjerenja su okrenuta prema revitalizaciji prostora, demografskoj i urbanoj slici.

Općinsko središte Šestanovca treba biti nositelj razvitka ili inicijalnih žarišta razvitka, osposobiti ga da bude organizator razvojnih promjena na većim lokalnim područjima. Kao osnovica njegove transformacije, predlaže se primjerena kombinacija postupaka karakterističnih za programe reurbanizacije, revitalizacije i infrastrukturne rekonstrukcije s ciljem poboljšavanja uvjeta života, učvršćivanje građanskog životnog stila te osposobljavanje tih naselja za ulogu lokalnih središta.

1.2.2. Prostorni plan Splitsko-dalmatinske županije

Prostorni plan Splitsko-dalmatinske županije (2003.) je plan najvišeg reda koji se, u nedostatku Prostornog plana države, bazira na Strategiji i Programu prostornog plana Republike Hrvatske (1997). Zbog složenosti prostora, Županija je podijeljena u četiri mikroregije: Obalno, otočno, zaobalno i zaobalno granično područje. Najveća koncentracija stanovništva i gospodarstva je zabilježena na području Splitske konurbacije koje je i ujedno najznačajnije područje u Županiji. Glavni razlog za navedenu disproporciju je u procesu urbanizacije u prethodnom razdoblju koje je obilježeno industrijalizacijom i procesima migracije na područje Splitske konurbacije uz istovremeno napuštanje zaobalnog i otočkog područja koja i dalje zadržavaju funkciju sekundarnog stanovanja i turizma. Veće koncentracije jedino su zabilježene u općinskim središtima u kojima je najveći broj radnih mjesta. Ostala mjesta unutar općine su najčešće demografski i gospodarski uništena te bez ponude novih radnih mjesta, državnih i lokalnih poticaja i poboljšanja infrastrukture, ona će se i dalje iseljavati.

U procjeni demografskog razvoja navodi se činjenica da bi neko naselje pokazivalo pozitivnu demografsku sliku i moglo pozitivno razvijati svoje demografske prilike mora imati određenu koncentraciju stanovništva. Tako je gotovo sigurno da su naselja s 9 i manje stanovnika osuđena na izumiranje, a ta sudbina čeka i brojna druga naselja s manje od 50 ili 100 stanovnika. U tu skupinu spadaju i naselja u kojima više nema ili gotovo da nema stanovnika mlade dobne skupine (0-19 godina).

Sustavom središnje funkcije naselja, općina Šestanovac po rangu centraliteta spada u manje lokalno (poticajno razvojno) središte. Za plansko razdoblje do 2015. predviđa se da će na području općine živjeti 3800 stanovnika.

Planirana gustoća i dimenzioniranje područja za razvoj općina

Minimalna gustoća stanovanja za općinsko središte Šestanovac iznosi 30st/ha. Primjena predložene minimalne gustoće u praksi ne bi rezultirala samo smanjenjem do danas planiranih građevinskih područja, već bi ukazala na potrebu smanjivanja već izgrađenih naselja. Stoga je primijenjeni model korigiran temeljem: zahtjeva jedinica lokalne samouprave tijekom izrade Plana, nastojanja za uvođenje postepenog smanjenja postojećih građevinskih područja naselja, koja ukazuju na vrlo rigorozne kriterije formiranja građevinskog područja, opredjeljenja o prepuštanju racionalizacije građevinskog područja poticajnim mjerama, a ne samo represivnim i uprosječivanja gustoće na nivou cjelokupnog područja općine i grada. Rezultat primjene doradenog modela su korigirane minimalne gustoće. Detaljno dimenzioniranje odredit će se prostornim planom Općine, prema slijedećim smjernicama.

- Minimalna gustoća.....30st/ha
- Korigirana minimalna gustoća 15st/ha

Za sveukupno dimenzioniranje građevinskog područja izvršena je procjena ukupnog broja ležajeva u objektima sekundarnog stanovništva i ukupnih turističkih kapaciteta za planiranu 2015. Ovi podaci su revidirani temeljem Osnova korištenja i zaštite prostora bivših općina i sveobuhvatne projekcije i strateškog opredjeljenja razvitka Županije sadržana u samom PPŽ-u.

- Planirani ukupan broj ležaja povremenih stanovnika 2015. (A)..... 1100
- Planirani ukupan broj ležaja u turizmu 2015(B)..... 300
- Planirani ukupan broj ležaja A+B..... 1400

Planom se utvrđuju i kriteriji za određivanje građevinskih područja izvan naselja za **gospodarsku namjenu** i turističku namjenu. Za određivanje veličine ugostiteljsko-turističke namjene uzima se kriterij gustoće građevinskog područja pripadajućeg naselja tako da se on poveća za planirani broj ležaja u turizmu 2015. Planirana površina gospodarske namjene- proizvodne se dimenzionira aproksimativno u odnosu na pretežite gospodarske djelatnosti pojedinih općina i gradova.

Općina	Planirani broj stanovnika 2015.	Planirani ukupni broj ležaja sek. stan. i u turizmu 2015.	Planirana gustoća stanovnika i broj ležaja u turizmu	Planirana ukupna površina naselja i turističke namjena u ha	Planirana površina gospodarske namjena- proizvodne
	A	B	C st/ha	(A+B)/C	ha
Šestanovac	3800	1400	15	347	45

Kriteriji za građenje izvan građevinskog područje

Može se planirati izgradnja:

- građevina infrastrukture (prometne, energetske, komunalne itd.)
- zdravstvenih (termalna izvorišta, posebni klimatski uvjeti...) i rekreacijskih građevina (prirodni resursi, ljepota krajolika...)
- građevine obrane
- građevine za istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina i

-stambenih i gospodarskih građevina

Odredbe za provođenje za svaku gradnju određuju se, temeljem navedenih kriterija, Prostornim planom uređenja općina.

Cestovne mreže

Za postizanje optimalne funkcionalnosti cestovne mreže na području Županije (izgradnja auto-cesta i cestovne mreže – Državne i Županijske), ceste se moraju planirati i graditi po fazama u cilju zadovoljavanja razvojnih, prometnih, gospodarskih i ekoloških kriterija. Obzirom da će se realizacija nekih navedenih prometnica dogoditi s određenim vremenskim otklonom, neophodno je mjerama rekonstrukcije i dogradnje postojeće cestovne mreže zadovoljiti rastuće prometne zahtjeve, te nastojati ostvariti kompatibilnost navedenih radnji s konačnim rješenjem, te omogućiti etapnost realizacije.

U smislu zadovoljavanja tih kriterija određeni su prioriteti izgradnje realizacijom kojih bi se kriteriji ispunili. Općinom Šestanovac planirana je izgradnja:

- Trasa Jadransko-jonske autoceste
- Makarsko-zabiokovski cestovni smjer Makarska-Dubci-Šestanovac-Aržano. Za ovaj cestovni smjer potrebno je osigurati uvjete za dogradnju, temeljnu obnovu i rekonstrukciju postojeće ceste.
- Zaobilaznica Šestanovca i Zadvarja

Potrebno je poduzeti mjere rekonstrukcije trase i čvorišta te rasterećenje postojećeg dužobalnog pravca (državna cesta D-8), osposobljavanjem jednog od zaobalnih alternativnih koridora.

- Izmještanje i rekonstrukcija na dionici Šestanovac – Dupci.

Energetski sustav

Planirana je izgradnja dalekovoda 400 kV Zakučac-Mostar

Telekomunikacijski sustav

Prioriteti se odnose na priključenje još nepriključenih mjesta, odnosno povećanje i modernizaciju postojećih kapaciteta.

- Nepokretne mreže: Postojeće mreže će se razvijati samo u početnom planskom razdoblju, u cilju zadovoljavanja korisnika, u postojećim tehnologijama. U konačnici sve mreže integriraju se u jedinstveni telekomunikacijsku mrežu sa širokim spektrom usluga.
- Pokretne mreže: Postojeća analogna NMT mreže ulazi u maksimum kapaciteta koji se više neće širiti. Digitalna GSM mreža pokriva gotovo 100% teritorij Županije. U kasnijem razdoblju koristit će se i sateliti u niskoj orbiti.

Vodoopskrba

Rješenje problema vodoopskrbe općine Šestanovac obuhvaća dva sustava: dogradnja i poboljšanje postojećeg vodoopskrbnog sustava Zadvarje-Šestanovac i planirani regionalni vodoopskrbni sustav „Josip Jović“.

Sadržaji javnih i društvenih funkcija

Općina Šestanovac je prema stupnju centraliteta svrstana u manje lokalno (poticajno razvojno) središte. Sadašnji sadržaji su daleko ispod minimalnih navedenih u Županijskom planu.

Mjere zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti i kulturno povijesnih i naseljskih cjelina

Svojim manjim dijelom, Park prirode – planina «Biokovo» prolazi općinom Zadvarje. To je ujedno i jedini zaštićeni «park prirode» na području Splitsko-dalmatinske županije. U skladu s odredbama Zakona o prostornom uređenju i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske i Zakona o zaštiti prirode, za ovo područje potrebno je donijeti Prostorni plan područja posebnih obilježja «Park prirode Biokovo».

U skladu s odredbama Strategije i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske o povećanju broja zaštićenih dijelova prirode utvrđen je broj lokaliteta predloženih za zaštitu, za koje je potrebno provesti na zakonu utemeljen postupak proglašenja kao zaštićenog dijela prirode. U općini Šestanovac takav je jedan lokalitet i to:

- Izvor i okolni prostor te vodotok rijeke Cetine u kategoriji zaštićenog krajolika

1.2.3. Prostorni plan općine Omiš

Prostorni plan općine Omiš, donesen je 1988. godine. S obzirom da se obuhvat plana odnosio na četiri današnje jedinice lokalne samouprave (Grad Omiš, Općine Dugi Rat, Šestanovac i Zadvarje), može se reći da je plan zadovoljavajući u generalnom sagledavanju i rješavanju prostora grada Omiša, ali ne i spomenutih općina. Ključna je primjedba da (po ovom planu) generator općeg razvitka ne može biti industrijski razvoj, pogotovo ne rješenja koja predviđaju industrijske programe neposredno uz obalu. Prostorni plan bivše općine Omiš ne nudi bitno kvalitetna rješenja niti odgovara danas aktualnim potrebama i opredjeljenjima. Potrebno je također usklađenje s važećim zakonskim propisima.

Iz osvrta na dosad izrađenu prostorno-plansku dokumentaciju, slijedi da planovi imaju znatan provedbeni značaj za grad Omiš i šire područje, te da u narednom razdoblju treba pristupiti izradi novih planova. S obzirom na novi teritorijalni ustroj, nove zakonske propise ovo područje zahtjeva dalje sustavno planiranje uz ažuriranje dokumentacije u skladu s izmijenjenim potrebama i uočenim nedostacima. Do donošenja Županijskog prostornog plana smatralo se da nije potrebno donositi nove prostorne planove već provesti postupak izmjena i dopuna postojećih planova.

1.2.4. Ocjena postojeće prostorno planske dokumentacije

Za područje bivše općine Omiš kao cjeline, pa samim tim i područja općine Šestanovac, u razdoblju bivše države izrađivani su samo razvojni planovi i to u bitno drugačijem društvenom, gospodarskom i političkom okruženju.

Osnovni nedostatak Prostornog plana općine Omiš su preširoko utvrđene granice građevinskog područja naselja. On je zadovoljavajući u rješavanju prostora grada Omiša, dok su ostala naselja unutar te općine nisu dovoljno sagledana. Potrebno je i usklađenje plana s važećim zakonskim propisima i Prostornim planom županije, kao planom višeg reda.

1.3. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja u odnosu na demografske i gospodarske podatke, te prostorne pokazatelje

Ljudski je proizvodni resurs neraskidivo vezan za subjektivnu komponentu čovjeka kao socijalnog bića te je njegova teritorijalna i kvalifikacijska mobilnost značajno ograničena i vezana za dugoročne procese. Zbog toga je pri planiranju stimulacije odabranih gospodarskih aktivnosti u cilju razvoja regije nužno uzeti u obzir postojeći i potencijalni lokalni ljudski kapital, kako upravo ljudski resurs, kojeg naizgled imamo u izobilju, ne bi postao ograničavajući faktor razvoja, odnosno ne smije se zanemariti prijašnja gospodarska struktura i tradicija, jer bi pokušaj naglog uvođenja novih djelatnosti i supstituiranja starih mogao polučiti nezadovoljavajuće rezultate budući ne bi bilo moguće valorizirati postojeći ljudski kapital regije, a stvaranje novog postupni je proces. Pri preusmjeravanju ljudskih resursa pojedinih područja ka modernijim djelatnostima ne smije se polaziti samo od jednostavnog načela minimiziranja troškova zanemarujući a priori djelatnosti s nižom produktivnošću, jer je moguće da se jave dvostruki gubici: razbacivanje resursa koje nije moguće alternativno iskoristiti i istovremeno nedovoljni efekti u modernijim djelatnostima od kojih se očekuju rezultati gospodarskog zamaha regije

Tendencije razvitka stanovništva

Gledanje na budući razvitak stanovništva Šestanovca treba temeljiti na međudnosu društveno-ekonomskih i demografskih činitelja razvitka i njihovoj različitoj snazi utjecaja u različitim vremenima. Posebno je važno uočavati uzroke dosadašnjeg razvitka i procesno stanje demografske strukture, jer će upravo strukturalna stanja bitno utjecati na kvalitetu i dinamiku promjena u budućem razvoju. Istražene demografske prilike i procjena uvjeta u kojima će se u buduće stanovništvo razvijati, pokazuju da je realno očekivati daljnji pad stope nataliteta. Međutim, tendencije u tom području moguće je mijenjati izmjenom karakteristika gospodarskog razvoja, odnosno aktiviranjem promicane hrvatske pronatalne politike.

Utjecaji migracijske komponente koji su, dakle, odredili dosadašnji demografski razvoj ovisit će u prvom redu o ekonomskim čimbenicima razvoja gravitirajućih područja, kao što su pravci i struktura investiranja, lociranje novih proizvodnih kapaciteta, stopa rasta gospodarstva u cjelini, te principijelnosti i ustrajnosti u provođenju demografske politike.

Neki od elemenata smanjenja imigracione privlačnosti Splita kao osnovnog gravitacijskog središta područja cijele Županije su:

- iscrpljenost demografskih rezervi emigracijskih područja
- promjena u strategiji privrednog razvoja
- otežani uvjeti zapošljavanja i teškoće privredne i neprivredne infrastrukture.
- razvoj turizma u manjim mjestima obalnog područja

Demografski su procesi dugotrajni te se pri procjeni za buduće razdoblje mogu uzeti u obzir slijedeći uvjeti:

- da fertilitet ostaje na vrlo niskoj razini,
- da mortalitet ostaje na istoj razini i polako se povećava,
- da imigracijski procesi stagniraju i smanjuju se,
- da specifične potrebe za radnom snagom održavaju kontinuitet sezonskih migracija s vrlo malom vjerojatnosti njihova pretvaranja u trajnu imigraciju,
- da je nerealno promatrati emigranata kao značajnu rezervu i oslanjati se na potencijalni pozitivan učinak povratka.

Takvi uvjeti rezultiraju da je osnovna demografska značajka općine Šestanovac, Županije i Hrvatske usporavanje rasta stanovništva i postupno starenje, odnosno smanjenje udjela mladih, a povećanje udjela starijih osoba. Ova projekcija ukazuje na prirodnu - biološku osnovicu budućeg

razvoja stanovništva i na moguće prilike u regiji. Izrazito teška situacija je na otocima gdje je iznimno niski natalitet povezan s dugotrajnom tradicijom emigracije. Nedostatak u realnijoj procjeni budućeg razvitka stanovništva je u činjenici da se projekcija vrši za razdoblje do 2015. godine što u odnosu na stanje iz popise 2001. godine predstavlja razmjerno preveliki vremenski period, a projekcije dugoročnog demografskog razvitka predstavljaju okvir za sveukupni prostorni razvitak i bitno utječu na dimenzioniranje svih sastavnica planiranja na regionalnoj i lokalnoj razini. Izmjene u demografskim tijekovima, osobito dosadašnjih neusklađenosti, moguće su jedino na dugoročnoj osnovi.

Naselje	Popis 1991.	Popis 2001.	Indeks promjene (01/91)	Stopa prosj. Godišnje promjene	Prognoza 2015.	Prognoza prosj. god. promj. 2015.
Grabovac	694	566	0,82	-2,03	750	+1,86
Katuni	959	804	0,84	-1,76	1050	+1,77
Kreševo	485	324	0,67	-3,98	500	+2,85
Šestanovac	572	530	0,93	-0,76	900	+3,45
Žeževica	608	461	0,76	-2,75	600	+1,75
5	3318	2685	0,81	-2,11	3800	+2,29

Tablica: Prognoza stanovništva 2015. po naseljima

Gospodarski podaci

Sa 1.185.167,87 kuna po stanovniku (Županijski prosjek iznosi 2.200,31 kuna po stanovniku), što ovu malu i nenastanjenu općinu u Dalmatinskoj zagori svrstava u nerazvijene jedinice lokalne samouprave (indeks 20). Mogućnost poboljšanja ovakvog stanja se vidi u dovršenju izgradnje autoceste A1 i čvora Šestanovac, izgradnjom gospodarskih zona i stvaranjem turističkih sadržaja.

Infrastruktura

Prometnice, vodovod, elektronapajanje, telefonija, javna rasvjeta, nogostupi, i sl. riješeni su na zadovoljavajući način. Budući da se radi o pretežito ruralnom području ne postoji kanalizacijski sustav već se fekalne otpadne vode zbrinjavaju putem septičkih jama.

2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA

U dosadašnjem razvoju općine uočavaju se sljedeći **problemi, slabosti i moguća ograničenja budućeg razvoja**, koji su većinom izvan nadležnosti jedinice lokalne samouprave:

- neučinkovit sustav fizičke reprodukcije
- nedostatak javnih prostora i sadržaja, nepostojanje mreže javnih prometnica i parkirališta, nedostaci infrastrukture
- opći problemi komunalnog uređenja (zastarjela ili nedostatna infrastruktura, posebno neizgrađena kanalizacijska mreža)

Temeljni resursi na kojima će se temeljiti budući razvoj područja su:

- prirodni resursi
- geografski smještaj i uvjeti (klima, more, topografija,...)
- prirodna baština
- stanje okoliša
- kulturna baština
- ljudski resursi

Osnovni ciljevi plana su definirani Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske, Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske te Prostornim planom Splitsko-dalmatinske županije, a to su omogućavanje racionalnog i sa zahtjevima zaštite okoliša usklađenog korištenja i uređenja prostora i ujedno su pretpostavka i okvir za sve ostale ciljeve razvitka.

Ciljeve i zadatke prostornog razvitka treba promatrati kroz novi administrativno teritorijalni ustroj lokalne samouprave, te mjesto i ulogu općine u stvaranju uvjeta za vlastiti razvitak.

Koncepcija prostornog razvitka ovog prostora zasniva se na usporednim razvojnim prednostima područja općine Šestanovac (vodni resursi, energetska potencijal, poljoprivreda, specifični oblici turizma i rekreacije), ograničenjima u korištenju prostora u odnosu na zaštitu okoliša kao cjeline, novom društveno političkom i gospodarskom okruženju kao i administrativno-teritorijalnom ustroju te iskazanim opredjeljenjima u budućoj obnovi i revitalizaciji područja.

Prilikom definiranja ciljeva i zadataka uređenja prostora polazi se od toga da korištenje općinskog prostora bude ekološki, gospodarski i društveno održivo, što znači da se niti jedan segment korištenja prostora (u funkciji poljoprivrede, industrije i proizvodnog zanatstva, rekreacije, gradnje stambenih građevina i sl.) ne vrednuje odvojeno, već samo u kontekstu cjelovitog razvitka.

2.1. Ciljevi prostornog razvoja županijskog značaja

2.1.1. Racionalno korištenje prirodnih izvora

Racionalno korištenje prirodnih izvora postići će se očuvanjem i održivim, racionalnim korištenjem prirodnih resursa – mora i obale mora, voda, šuma i tla:

- Planiranim zahvatima u prostoru treba što manje mijenjati krajobraz oblikovanjem cjelovitih – kompaktnih naselja kako bi se sačuvala prirodne posebnosti. Pri planiranju smještaja većih gospodarskih i infrastrukturnih građevina treba voditi računa o njihovom uklapanju u krajobraz i gdje je to moguće uspostavljati zajedničke prometne i infrastrukturne koridore.
- Uređenje degradiranih površina provoditi na načelu zaštite okoliša i poštivanja značajki krajobraza. Provoditi biotehničke zahvate gdje je to potrebno iz zaštitnih i estetskih razloga.
- Pažljivim smještajem novih građevina uz poštivanje lokalne tradicije čuvati fizionomiju naselja te težiti obogaćivanju krajobraza.

2.1.2. Očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša

Usmjeravanjem razvitka u prostoru treba osigurati uvjete za kvalitetan život u naselju i izvan naselja uvažavanjem zahtjeva zaštite okoliša, zaštite prirodne i kulturne baštine te kroz:

- zaštitu postojećih raznolikosti i složenosti mikrostrukture prirodnih i antropogenih sastavnica krajobraza
- oblikovanje zelenih površina namijenjenih odmoru i rekreaciji te racionalnoj upotrebi prirodnih resursa i drugih elemenata krajobraza sukladno njihovim značajkama
- očuvanje prirodnih cjelina i bioraznolikosti na području općine
- uspostavu odgovarajućeg odnosa između izgrađenih prostora i ostalih prostora s pretežno prirodnim obilježjima

2.2. Ciljevi prostornog razvoja općinskog značaja

2.2.1. Demografski razvoj

Općini ciljevi demografskog razvoja unutar prostora Općine Šestanovac su:

- osigurati društveno prihvatljiv rast, odnosno poticati rast stanovništva kako bi se uspostavila društveno održiva naseljenost
- stimulirati podizanje ukupne kvalitete stanovanja i življenja za sve starosne i društvene grupe (osiguranjem prostora za javne funkcije, smanjenjem deficita javnih sadržaja i sl.)
- osigurati prostorne preduvjete razvoju gospodarstva, malog poduzetništva u turizmu i ugostiteljstvu, proizvodnom zanatstvu i sl. radi podizanja stope aktivnog stanovništva
- podržati aktivnu populacijsku politiku kako bi se socijalnim, gospodarskim i drugim mjerama usporilo ili zaustavilo negativne demografske, gospodarske i društvene procese na ovom području

U razmatranju prognoze razvoja stanovništva nisu usvojene prognoze iz Prostornog plana uređenja Splitsko-dalmatinske županije kojima je za područje Općine Šestanovac predviđeno da će u 2015. godini živjeti 3800 stalnih stanovnika te oko 1100 povremenih stanovnika.

2.2.2. Odabir prostorno razvojne strukture

Na odabir prostorno razvojne strukture posebno utječu:

- fizičke datosti prostora
- izuzetne prirodne i ambijentalne vrijednosti
- mogući rast stanovništva
- koridori krupne infrastrukture
- prestrukturacija gospodarstva
- politika korištenja i uređenja prostora

U utvrđivanju koncepcije prostornog razvitka pošlo se od slijedećih ključnih pretpostavki:

-Općina Šestanovac, položajno i funkcijski pripada obalnom području Županije, a ističe se:

- **kao važno prometno središte Županije**, koje na planiranom spoju autoceste u Šestanovcu preko Dubaca, novom planiranom brzom cestom do spoja sa JTC bitno utječe na povećanje kvalitete turističke ponude i smještajnih kapaciteta Makarskog primorja (boravišni, kongresni, zdravstveno-rekreacijski, rehabilitacijski (klimatski), seoski, izletnički, turizam prirodnih atrakcija, i sl.).
- **kao manje lokalno, područno (malo razvojno središte)**, koje zahtijeva kompletiranje funkcijama uprave, usluga, opskrbe i športa.

- **kao specifično malo (poticajno) gospodarsko središte** u kojem će se uspostavom poslovno proizvodne zone u Šestanovcu iskoristiti prednosti prometnog središta u širem okruženju, poticati malo poduzetništvo i razvitak turizma kao gospodarske grane
- **kao prepoznatljiv urbani i ruralni prostor** tj. prostor jedinstvenih krajobraznih karakteristika i specifičnog identiteta; kanjon rijeke Cetine, te ambijentalne ruralne cjeline.

Budući razvoj ovog područja potrebno je vrednovati kao dio šireg regionalnog prostora. Takav razvoj temelji se na zajedničkom rješavanju velikih infrastrukturnih sustava (promet, elektroopskrba i sl.), zajedničkom rješavanju problema u oblasti zaštite i unapređenja čovjekove okoline. Prioritet u usmjeravanju budućeg razvitka ovog područja predstavlja postepeno oživljavanje gospodarstva i forsiranje djelatnosti koje koriste konkurentne prednosti područja (čisti industrijski pogoni, skladišta i servisi, poljoprivreda, specifičan vid rekreacijskog, izletničkog i športskog turizma i sl.), te usklađivanje širenja i razvoja naselja s realnim demografskim potencijalom.

U budućem konceptu prostornog uređenja polazni okvir čini **demografska slika** općinskog područja. Na području općine Šestanovac ostvaruje se kontinuirano slabljenje demografske osnove (index 2001/91: 81 %). Stoga će revitalizaciji i obnovi ovog područja u vidu jačanja demografske i u uskoj vezi s tim gospodarske osnove trebati u budućem razdoblju posvetiti posebnu pažnju.

2.2.3. Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture

Razvoj naselja

Na buduću razvoj naselja Šestanovac najznačajnije će utjecati karakter i obogaćivanje turističke ponude i jačanja cjelokupnog prostora općine kao turističkog centra uz razvoj svih pratećih javnih, kulturnih i infrastrukturnih sadržaja i funkcija.

Prostornim planom se potiče razvoj društvene infrastrukture, kao značajne komponente kvalitete života i to osiguranjem prostornih uvjeta za racionalniji, ekonomičniji i funkcionalni razvitak te dimenzioniranje, razmještanje i strukturu svih njenih oblika na području kulture, obrazovanja, znanosti, športa i tehničke kulture, zdravstva, socijalne skrbi i vjerskih potreba.

Planirani sustav središnjih naselja

Prema županijskom planu naselje Šestanovac je svrstano u:

- središte općine – manje lokalno (poticajno razvojno) središte sa svim javnim funkcijama koje kao takvo mora zadovoljiti

Funkcije centraliteta - naselje Šestanovac

<i>Stupanj centraliteta naselja</i>	<i>Uprava i pravosuđe</i>	<i>Školstvo</i>	<i>Pošta, kultura i informacije</i>	<i>Zdravstvo</i>	<i>Financijske i sl. usluge</i>	<i>Opskrba i usluge</i>	<i>Šport</i>
Manje lokalno (poticajno o razvojno) središte	- općinski organi samouprave - policijska stanica	- osnovna škola	- jedinica poštanske mreže - knjižnica i čitaonica	- primarna zdravstvena zaštita	- mjenjačnica	- trgovine mješovitom robom - obrtničke i uslužne radionice	- pojedinačni sportski objekti - športski klubovi

Razvoj infrastrukture

U budućem razvoju potrebno je:

- Općinu Šestanovac vrednovati kao dio šireg regionalnog prostora. Takav razvoj temelji se na zajedničkom rješavanju velikih infrastrukturnih sustava (promet, elektroopskrba i sl.), zajedničkom rješavanju nagomilanih problema u oblasti zaštite i unapređenja čovjekove okoline.

- Koncept razvoja mreže i objekata infrastrukture uskladiti s planiranim razvojem gospodarstva i koncentracijom stanovništva radi osnaživanja prostorne integracije i prevladavanja razlika u uvjetima života i rada pojedinih prostornih cjelina.
- Definirati međuopćinske infrastrukturne sisteme iz oblasti prometa, vodoopskrbe, elektroopskrbe i sl.
- Odrediti uvjete korištenja infrastrukturnih sistema kojima se eliminiraju štetni utjecaji na okolinu.

Ciljevi razvoja prometnog sustava

Prometnu infrastrukturu treba razvijati na principima održivog razvitka sa ciljem povećanja učinkovitosti sustava u cjelini. Ciljevi razvoja prometnih sustava jesu:

- gradnja nove državne prometnice te zaobilaznice Šestanovca
- bolje povezivanje sa poluurbanim i ruralnim naseljima
- osiguranje javnih parkirališta na način da se što manje sa prometom u mirovanju opterećuje gradska mreža
- uređenje protupožarnih i poljoprivrednih putova te biciklističkih staza
- smanjivanje štetnih učinaka iz prometa na čovjeka i okoliš
- povećanje sigurnosti prometa

Ciljevi razvoja komunalne infrastrukture

Telekomunikacije

Temeljni cilj dugoročnog razvoja telekomunikacijskog sustava je izgradnja distributivne mreže do svih korisnika na ovom području, te u konačnici integracija svih mreža u jedinstvenu telekomunikacijsku mrežu sa širokim spektrom usluga (razmjena svih vrsta informacija, govora, slike i podataka).

Energetika

Osnovni cilj razvoja elektroenergetskog sustava je da u sklopu rješenja kompletne infrastrukture na području općine Šestanovac omogući racionalnu izgradnju električne mreže koja će uz minimalne troškove pružiti optimalnu opskrbu električnom energijom.

Na području općine postoji više manjih naselja (zaselaka), ali je brojem stanovništva i značajem dominantno općinsko središte Šestanovac. Cijelo područje općine se napaja putem četiri zračna 10 kV izvoda i jednog kablenskog 10 kV izvoda.

Područje općine Šestanovac je relativno dobro "pokriveno" trafostanicama 10/0,4 kV od kojih većina ima mogućnost dvostranog napajanja pa je time ostvarena i povećana pogonska sigurnost koja je s druge strane umanjena nedovoljnim presjecima napojnih vodova.

Elektrifikacija općine Šestanovac je započela 60-ih godina, ali u zadnjih dvadesetak godina, do izgradnje autoputa, nije bilo značajnijih ulaganja u elektroenergetsku mrežu. Zbog potreba napajanja objekata autoputa položen je KB 20 kV, pa je u sklopu istih radova HEP položio još dva KB 20 kV za napajanje Šestanovca, od kojih jedan napaja postojeći dalekovod, koji je rekonstruiran, a drugi je potpuno novi kablenski vod. Time je elektroenergetska situacija na području općine, sa stajališta srednjenaponske mreže, značajno poboljšana.

Postojeći sustav elektroopskrbe se sastoji od šest naponskih nivoa: 400, 220, 110, 35, 10 i 0,4 kV. U izravnoj funkciji elektroopskrbe ove općine su međutim samo objekti naponskog nivoa 10kV i 0,4kV.

Na području općine Šestanovac ne nalazi se nijedan proizvodni objekt, ali nema ni jedne TS 35/10 kV. U samoj blizini općine, ali u općini Zadvarje je hidroelektrana Kraljevac instalirane snage 2x26 MVA + 16 MVA.

Uz samu hidroelektranu je i transformatorska stanica TS 35/10 kV Kraljevac, instalirane snage 2x4 MVA, iz koje se napaja i područje općine Šestanovac. U neposrednoj blizini, zapadno i nizvodno od hidroelektrane smještena je trafostanica TS 110/35 kV Kraljevac, instalirane snage 20 MVA.

Osim već spomenutih vodova koji presijecaju područje općine i tri važna gore spomenuta elektroenergetska objekta, na području općine nalazi se i 20 TS 10/0,4 kV ukupno instalirane snage 2740 kVA.

Cijelo područje općine Šestanovac se napaja iz TS 35/10 kV "Kraljevac" i to putem dva zračna 10 kV izvoda i jednog kablenskog 10 kV izvoda.

TS 35/10 kV "Kraljevac" je instalirane snage 2x4 MVA, a opterećena je sa cca 56% instalirane snage pa zadovoljava potrebe konzuma u pogledu opterećenja.

Zračni 10 kV izvod, koji je dijelom kabliran, je rekonstruiran na čeličnorešetkasim stupovima, presjeka 95 mm², a kablanski vod je tipa XHE 49 A 3x(1x185) mm² pa su ta dva izvoda i više nego dovoljna za zadovoljenje potreba konzuma na području općine Šestanovac.

Treći izvod, zračni vod koji napaja Gornja Brela, služi samo kao rezerva kablskom vodu za Šestanovac.

Polaganjem novog kablenskog voda, razdvojena je mreža centra općine, mjesta Šestanovac, i okolnih mjesta. Zračni vod napaja naselja Katuni i Kreševo, s tim da je od Šestanovca do TS Katuni 3, dosadašnji zračni vod u cijelosti kabliran.

Niskonaponska mreža je karakterizirana velikim duljinama i nedovoljnim presjecima, pa se osijeća potreba za izgradnjom novih TS 10(20)/0,4 kV, što bi uz rekonstrukciju nn mreže i već izgrađenu srednjenaponsku mrežu jamčilo visoku kvalitetu i sigurnost u napajanju potrošača na području općine.

Ocjena stanja postojeće elektroopskrbe općine Zadvarje svodi se na slijedeće:

- Postojeće stanje 10 kV mreže je zadovoljavajuće jer ona udovoljava u pogledu sigurnosti i kvalitete opskrbe električnom energijom, a omogućava i priključak novih potrošača.
- Na području općine nema proizvodnih objekata ni TS 35, odnosno 110 kV
- Mjesne distribucijske mreže 0,4 kV su gotovo isključivo zračne osim manjeg dijela u centru općine. Karakterističan je problem mreže niskog napona gdje su trafostanice građene u središtu više zaseoka što je zadovoljavalo u počecima elektrifikacije, ali danas s porastom konzuma veći broj lokalnih mreža niskog napona ne zadovoljava u pogledu dužine vodova (zaštita) i dozvoljenih padova napona.

Slično su nastajale i razvijale se i postojeće potrošačke električne instalacije za minimalni elektroenergetski standard koji je međutim u proteklih 30-ak godina razvitka elektrifikacije ovog područja narastao na oko 2500 kWh/dom. godišnje što prema elektroprivrednoj kategorizaciji potrošnje domaćinstava spada u niži elektroenergetski standard, ali uz tendenciju porasta, čemu će trebati adekvatno prilagoditi i strategiju budućeg razvitka sustava elektroopskrbe općine Šestanovac u konceptualnom i tehničko-tehnološkom pogledu.

Kroz budući razvitak sustava elektroopskrbe općine Šestanovac trebat će paralelno rješavati dva temeljna pitanja:

- Sanacija i dogradnja postojećeg sustava
- Izgradnja novog sustava elektroopskrbe sukladno planiranom demografskom, gospodarskom i prostornom razvitku općine kao i aktualnim elektroprivrednim razvojnim koncepcijama prijenosne mreže visokih napona i područnih distribucijskih mreža s generalnom orijentacijom na postupnu primjenu novog sustava distribucijskih napona i novih tehničko-tehnoloških rješenja i ugradnju nove elektroprivredne opreme i uređaja.

Vodno gospodarstvo

Zaštita od štetnog djelovanja voda

Prostornim planom se predviđa zaštita od bujičnih voda te zaštita tla od erozije izazvane slijevanjem oborinskih voda, i to realizacijom sljedećih ciljeva:

- gradnjom (reguliranjem) i održavanjem sustava potoka, rijeka i kanala
- uređenjem i održavanjem zatvorenih kanala uz prometnice te njihovo korištenje kao dio sustava odvodnje oborinskih voda
- pošumljavanjem i održavanjem vegetacije na padinama kao prirodne brane eroziji tla te nekontroliranom slijevanju oborinskih voda

Vodoopskrba

Vodoopskrbni sustav u planskom razdoblju mora ostvariti slijedeće ciljeve:

- osigurati pouzdanu opskrbu pitkom vodom svih potrošača
- provesti optimalizaciju postojećeg sustava, sa svrhom povećanja sigurnosti vodoopskrbe, smanjenja potrošnje energije, normizacije i tipizacije objekata i uređaja i sl.
- izvedbom novih sustava i paralelnim zahvatima na postojećoj mreži, smanjiti gubitke na 20%

Odvodnja

Ciljevi razvoja sustava odvodnje otpadnih i oborinskih voda su:

- gradnja javne kanalizacijske mreže
- osigurati priključke na javnu kanalizacijsku mrežu za sve korisnike
- povećati komunalni standard i zaštitu okoliša izgradnjom uređaja za pročišćavanje otpadnih voda
- provesti optimalizaciju i racionalizaciju sustava

Postupanje s otpadom

Konačno rješenje zbrinjavanja otpada rješava se na županijskoj razini u skladu s prihvaćenim rješenjem, na području Županijskog centra za gospodarenje otpadom koji je planiran izvan granica ove administrativne jedinice.

2.2.4. Zaštita krajobraznih i prirodnih vrijednosti i posebnosti i kulturno-povijesnih cjelina

Područje Općine Šestanovac je prostor značajnih prirodnih vrijednosti i raznolikosti koji zajedno s prostorima transformiranim djelovanjem čovjeka čine vrijedan prirodni i kulturni krajobraz.

Osnovni ciljevi zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti su:

- očuvanje i zaštita prirodnog i kulturnog krajobraza kao temeljne vrijednosti prostora
- poticanje i unapređivanje održavanja i obnove zapuštenih poljodjelskih zemljišta, zadržavajući njihov tradicijski i prirodni ustroj (osobito terasastih vinograda)
- zadržavanje povijesnih trasa putova (starih cesta, pješačkih staza, poljskih putova i šumskih prosjeka)
- očuvanje povijesnih naseobinskih cjelina (sela, zaselaka i izdvojenih sklopova) u njihovu izvornom okruženju, s povijesnim graditeljskim ustrojem i naslijeđenom parcelacijom
- oživljavanje starih zaselaka i osamljenih gospodarstava etnološke, arhitektonske i ambijentalne vrijednosti
- očuvanje i obnova tradicijskoga graditeljstva (osobito starih kamenih kuća), ali i svih drugih povijesnih građevina spomeničkih svojstava, kao nositelja prepoznatljivosti prostora
- očuvanje povijesne slike, volumena (gabarita) i obrisa naselja, naslijeđenih vrijednosti krajolika i slikovitih pogleda (vizura)
- očuvanje i njegovanje izvornih i tradicijskih sadržaja, poljodjelskih kultura i tradicijskoga načina obrade zemlje
- u planiranoj organizaciji i korištenju prostora uvažavanje prirodnih kapaciteta tj. omogućavanje održavanja ekološke ravnoteže tla, zraka i voda
- afirmacija i osnaživanje pravnog aspekta zaštite i unapređenja čovjekove okoline
- poticanje zaštite prirodne sredine i očuvanje i proširenje zelenih površina i ekoloških pojaseva

Zaštita, racionalno korištenje prostora i unapređenje čovjekova okoliša znači prvenstveno planiranje i korištenje prostora na način da se u prostoru osigura održivi razvitak tj. onaj razvitak koji ne dovodi do propadanja i iscrpljivanja prirodnih resursa koji razvitak čine mogućim. Prednost treba dati stimuliranju onih razvojnih djelatnosti za koje određeni prostor, po prirodnim datostima, nasljeđu i ljudskom potencijalu pružaju optimalne uvjete i onih koje unapređuju i štite okoliš. Prirodne resurse treba koristiti ravnomjernije i uravnoteženije, a to znači zaustaviti proces smanjivanja vrijednih šumskih površina, ograničiti i spriječiti pretvaranje poljoprivrednog zemljišta u građevinsko, razvoj naselja i turističkih zona uskladiti s prirodnim potencijalima prostora.

Kapacitet eko-sustava za prijem štetnih tvari na području općine Šestanovac je ograničen obzirom da se radi o području sa krškim, poroznim zaleđem, bogatom izvorištima i vodenim tokovima.

Zaštitu, racionalno korištenje prostora i unapređivanje čovjekova okoliša potrebno je provoditi kroz sve oblike djelovanja u prostoru što znači da svaka aktivnost, zahvat i intervencija u prostoru mora biti sagledana i usklađena s uvjetima koje zahtjeva zaštita prostora.

Od posebnog značaja su i povijesne ambijentalne (ruralne graditeljske cjeline), prirodni i kultivirani krajobrazi, kao i pojedinačne građevine spomeničkih obilježja s pripadajućim parcelama, te fizičkim vizualno istaknutim okolišem, moraju biti na stručno prihvatljiv i vrstan način uključeni u budući razvitak. Zaštita kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti podrazumijeva ponajprije sljedeće:

Očuvanje prirodnih značajki dodirnih predjela uz zaštićene cjeline i vrijednosti nezaštićenih predjela kao što su obale, prirodne šume, kultivirani krajolik – budući da pripadaju ukupnoj prirodnoj i stvorenoj baštini.

Ciljevi i opredjeljenja za zaštitu graditeljske baštine su:

- uspostavljanje cjelovitog i usklađenog pravnog sustava zaštite integralnih prirodnih i kulturnih vrijednosti prostora
- trajno istraživanje i vrednovanje graditeljske baštine
- intenziviranje inventarizacije, te provođenje inventarizacije, vrednovanja i kategorizacije dobara graditeljske baštine uključujući djela suvremene arhitekture i urbanizma
- zaštita arheoloških zona i lokaliteta
- poticanje istraživanja osobito arheoloških zona i lokaliteta, na područjima koja se namjenjuju intenzivnom razvoju infrastrukturnih sustava ili gospodarskih djelatnosti
- uspostava uravnoteženog odnosa između osnovnih izvornih oblika graditeljske baštine i suvremenih graditeljskih pojava
- revitalizacija ruralnih cjelina primjenom integralnih oblika zaštite radi odgojno obrazovnih, ekoloških i turističkih učinaka, te poticanje brige za nacionalnu baštinu kod lokalnog stanovništva

Posebni ciljevi prostornog uređenja na području aktivne zaštite graditeljskog nasljeđa su:

- pokretanje prostorno-planerske, projektantske, nadzorno-inspekcijske i izvođačke prakse koja se temelji na svim gore navedenim načelima, uz poštivanje metodologije obrade graditeljskog nasljeđa utvrđene planom
- koordinirano djelovanje svih subjekata u obradi graditeljskog nasljeđa od formuliranja investicijskih programa, izrade konzervatorskih studija i podloga, planova i projekata, postupaka provedbe natječaja u sferi javnih investicija, građenja i nadzora nad gradnjom te naposljetku do upravljanja dobrima

2.3. Ciljevi prostornog uređenja naselja na području općine

2.3.1. Racionalno korištenje i zaštita prostora

Racionalno korištenje i zaštita prostora temelji se na ostvarenju sljedećih ciljeva:

- planirana građevinska područja naselja uskladiti s procjenom demografskih kretanja, mogućnostima opremanja prometnom i komunalnom infrastrukturom, te objektima društvenog standarda
- ne zauzimati stambenom izgradnjom područja uz obalu i uz prometnice državnog i županijskog značaja izvan užeg urbanog područja
- vrijedno poljoprivredno zemljište sačuvati od izgradnje osim gradnje u funkciji revitalizacije poljoprivredne proizvodnje
- šumsko zemljište oplemeniti i ozelenjavati te rekultivirati površine

2.3.2. Utvrđivanje građevinskih područja naselja u odnosu na postojeći i planirani broj stanovnika, gustoću stanovanja, izgrađenost, iskorištenost i gustoću izgrađenosti, obilježja naselja, vrijednosti i posebnosti krajobraza, prirodnih i kulturno-povijesnih cjelina

Građevinsko područje naselja obuhvaća kompleksnu strukturu namijenjenu izgradnji naseljskih sadržaja (stanovanje, radni kompleksi, turistički kapaciteti, društveni sadržaji, poslovni i komunalni sadržaji, športsko-rekreacijski i slični sadržaji).

Kao prvenstveni cilj u utvrđivanju granica građevinskih područja naselja Šestanovac određeno je:

- utvrđivanje građevinskih područja temeljem analize zauzetosti tog područja postojećom izgradnjom te procjenom potreba za novom izgradnjom
- utvrđivanje različitog intenziteta korištenja građevinskih područja (gustoća stanovanja, postotak izgrađenosti, koeficijent iskorištenosti i sl.)
- prilagođavanje granica građevinskog područja očekivanom demografskom potencijalu s time da se ostave izvjesne rezerve za realizaciju privilegiranih zahvata (gradnja građevina u funkciji obnove i unapređenja poljoprivredne djelatnosti na poljoprivrednom zemljištu uz očuvanje posebnosti krajobraza, gradnja turističkih i obiteljskih gospodarstava)
- zaštita i očuvanje zelenog pojasa koji dijeli priobalni dio od ruralnih cjelina u podbiokovlju
- zaštita, uređenje i očuvanje zaseoka i njihova obnova i revitalizacija u funkciji eko sela (turizam)

2.3.3. Unapređenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture

Rješenje naseljske komunalne infrastrukture predstavlja prioritetan cilj uređenja naselja, što uključuje:

- izgradnju sustava za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda
- izgradnju cestovnih veza s ostalim naseljima u podbiokovlju, te zaseocima unutar općine
- izgradnju zaobilaznice Šestanovca
- rješenje problema zbrinjavanja (i recikliranja) krutog otpada na cijelom području
- izgradnju više javnih parkirališta (garaža)
- poboljšanje kvalitete elektroopskrbe
- uređenje i proširenje groblja
- organizacija i uređenje športsko-rekreacijskih površina
- opremanje naselja objektima društvenog standarda (u skladu s mjestom i ulogom naselja)

3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA

Odabir prostorne i gospodarske strukture općine Šestanovac u planskom razdoblju zasniva se na mjestu i ulozi u prostornoj i gospodarskoj strukturi Županije, zatečenom stanju i temeljnim vrijednostima.

Županijskim planom dimenzionirana su građevinska područja naselja u odnosu na njihovu veličinu koja je rezultat demografskih prognoza i stupanj centraliteta naselja tj. njegov položaj u hijerarhiji središnjih naselja, planirana minimalna gustoća 30 (st/ha) za općinu Šestanovac korigira se ovim Planom na 15 st/ha.

Za sveukupno dimenzioniranje građevinskog područja, Prostornim planom Županije izvršena je i procjena ukupnih turističkih kapaciteta (ležaja u turizmu i povremenog stanovanja) te je za područje Šestanovac ovim Planom taj broj procijenjen na 1400 u naselju (300 turističkih ležajeva i 1100 ležajeva povremenih stanovnika). Prostornim planom Županije, izmjenama i dopunama iz 2007. planirano je golf igralište sa turističkim sadržajima i zonama za ukupno planirana cca 3000 ležaja.

Zatečeno stanje u prostoru, pored postojeće izgrađenosti i stupnja konsolidiranosti tj. stabilnosti pojedinog područja obzirom na fizičku strukturu i aktivnosti, odnosi se i na zatečenu i usvojenu prostorno-plansku dokumentaciju čija rješenja bitno utječu na način korištenja i uređenja pojedinih naseljskih prostora. Prostorni plan uređenja bivše općine Omiš uz izrađene detaljne planove bitno su odredili prostorno-razvojnu strukturu naselja (linearni oblik).

Prostornim razvojem predviđa se rast funkcije stanovanja, te kompletiranje naselja javnim, rekreacijskim i poslovnim sadržajima, sukladno utvrđenom stupnju centraliteta (manje lokalno središte) kao i opremanje naseljskom infrastrukturom.

Područje podbiokovskih ruralnih sklopova revitalizirat će se u funkciji specifične autohtone turističke ponude uvažavajući konzervatorske i krajobrazne smjernice.

Prema postojećem stanju broj stanova na području Općine je podjednak broju kućanstava, a standard stanovanja izražen brojem, veličinom i opremljenošću stanova je zadovoljavajući. Potrebno je respektirati i pojavu koja se odnosi na povremeno ili stalno naseljavanje ljudi koji su u potrazi za povoljnijim klimatskim uvjetima, što će također stvoriti dodatnu potražnju za stanovima (zemljištem).

Stambeni standard će se povećavati u dva segmenta – veći stambeni standard po stanovniku i smanjenje prosječnog domaćinstva. Više samačkih i domaćinstava bez djece značit će potražnju za većim brojem stanova, ali ne nužno i značajno veće stambene površine.

Potrebe za stanovima definirane su brojem postojećih domaćinstava bez stana, prognoziranim brojem novih kućanstava, mogućim brojem imigranata te promjenama kvalitete potražnje (samci, stariji, povremeno stanovanje itd.).

Sa elektroenergetskog stajališta općina Šestanovac ima posebno značenje za Splitsko-dalmatinsku županiju jer se na njenom području nalazi hidroelektrana Kraljevac kao i dvije značajne trafostanice, TS 110/35 kV Kraljevac i TS 35/10 kV Kraljevac.

Po veličini potrošnje ne spada u značajnije konzume električne energije.

Osim toga značaj općine Šestanovac s elektroenergetskog aspekta je i u tome što njenim područjem prolazi više prijenosnih vodova visokog napona koji su županijskog i državnog značaja. Kako je prostor općine Šestanovac sjecište značajnih prometnih pravaca, a na njenom području je i planirani spoj Jadranske magistrale na autoput Zagreb-Dubrovnik, za očekivati je da će doći do razvoja gospodarsko poslovnih sadržaja na relativno velikim zaravnjenim površinama kojima raspolaže ova općina. Jedan od važnijih uvjeta za razvoj bilo kakvih gospodarskih aktivnosti je razvoj elektroenergetskog sustava. Zbog toga planirani razvoj mreže i elektroenergetskih postrojenja mora biti usklađen s planiranim rastom poslovno gospodarskih sadržaja, ali i sa planiranim porastom broja stanovnika.

Na području prostornog plana neizgrađeni prostori se pojavljuju u rasponu od zaštitnih zelenih, rekreacijskih i ostalih vrijednih krajobraza (kulturno-povijesnog i prirodnog).

Planom su se neizgrađene površine raščlanile u više kategorija kako bi se preciznije definirale njihove značajke i za svaku kategoriju utvrdili uvjeti uređenja.

Prostornim uređenjem treba osigurati da se neizgrađeni prostori tretiraju ravnopravno kao i izgrađeni tj. kao prirodni ili kulturni krajobraz izvan urbanog prostora, odnosno pejzažno i urbano zelenilo unutar urbanog prostora.

Očuvanje neizgrađenih prostora i drugih prostora za javnu upotrebu (rekreacijske, kupališne i sl. površine) i prostora za objekte javne i društvene namjene, jedna je od temeljnih zadaća Prostornog plana i sustava gospodarenja prostorom.

Također je potrebno naglasiti da u budućoj afirmaciji Šestanovca, kao jedinog i središnjeg naselja istoimene općine, značajnu ulogu u budućem razvoju imaju i zaseoci koje je potrebno revitalizirati te uklopiti u svakodnevni život naselja, opremiti komunalnom infrastrukturom (vodoopskrbom, odvodnjom), pristupnom prometnicom, te u okviru krajobrazno značajnog zaštitnog zelenila u međuprostoru (između priobalnog i ruralnog dijela) formirati nove športsko-rekreacijske zone.

Afirmacija i unapređenje prometne funkcije općine temelji se na osiguranju prostora za prometnu infrastrukturu od šireg (državnog i županijskog interesa). U cilju rasterećenja tranzitnim prometom predviđa se nova prometnica-zaobilaznica Šestanovca, sukladno Prostornom planu Županije.

3.1. Organizacija prostora i osnovna namjena i korištenje površina

Organizacija prostora Općine Šestanovac temelji se na prikladnosti prostora za smještaj osnovnih i mješovitih namjena u građevinskim područjima uvažavanjem specifičnosti prostora te očuvanju poljoprivrednih i šumskih površina, vrijednih dijelova prirode i spomenika kulture te daljnjem razvoju prometne i druge infrastrukture.

Prirodne i stvorene vrijednosti prostora općine Šestanovac određuju namjenu prostora te njihovi elementi postaju konstitutivni skelet organizacije i funkcioniranja cjelokupnog općinskog prostora. Prirodna osnova određuje namjenu prostora prvenstveno u odnosu na prirodne sustave, šumske i poljoprivredne površine.

Obnova i oblikovanje cjelokupnog prostora općine Šestanovac ovisi o zatečenom stanju u prostoru, vrijednostima i stupnju ugroženosti prostora, ograničenjima glede zaštite prostora te o cjelokupnoj prostornoj organizaciji.

Osnovnom organizacijom prostora određene su prostorno razvojne cjeline i sustav razvojnih središta kao nositelja i generatora budućeg razvoja. U budućoj organizaciji prostora i dalje će najznačajniju ulogu imati centralno naselje Šestanovac kao manje lokalno (poticajno razvojno) središte sa slijedećim funkcijama centraliteta:

- općinski organi samouprave, policijska stanica
- osnovna škola
- jedinica poštanske mreže, knjižnica i čitaonica
- primarna zdravstvena zaštita
- mjenjačnica
- trgovine mješovitom robom, obrtničke i uslužne radionice
- pojedinačni športski objekti, športski klubovi

Organizacija prostora se temelji na uvažavanju specifičnosti pojedinih područja (prostorno-funkcionalnih cjelina):

Zaobalno područje obuhvaća područje naselja Šestanovac, kao i prostore poluurbanih i ruralnih cjelina te manjim dijelom i Park prirode Biokovo (pod posebnim režimima uređenja i zaštite - u izradi je Plan područja posebnih obilježja).

Planirani kapaciteti ovim Planom za područje Općine Šestanovac

	2001.	2015.
Broj stalnih stanovnika	2685	3800
Broj ležajeva u turizmu	procjena	3300
Broj povremenih stanovnika	procjena	1100
UKUPNO	4200	8200

Razvoj i uređenje površina naselja i površina izvan naselja

Površine za razvoj i uređenje naselja i površina izvan naselja određene su kao građevinska područja za razvoj naselja i djelatnosti.

Površine za razvoj i uređenje su površine na kojima već jest ili se planira razvoj i uređenje naselja, razvoj djelatnosti, razvoj športa i rekreacije, razvoj prometa i infrastrukture, razvoj poljoprivrede, održavanje vodotoka i zaštita voda, eksploatacija mineralnih sirovina.

Obuhvaćaju cjelinu izgrađenog i neizgrađenog dijela naselja, tj. površine izgrađenih naseljskih struktura i površine namijenjene širenju i razvoju naselja.

U građevinskim područjima za razvoj i uređenje naselja planira se

- pretežno stambena gradnja
- građevine i sadržaji koji prate stanovanje, tj. organizaciju života u stambenom naselju kao što su građevine društvenog standarda (predškolske i školske ustanove, zdravstveni sadržaji i sl.)
- gradnja sadržaja fizičke kulture, ugostiteljstva, uslužnog zanatstva, trgovine i sl.
- komunalne građevine i građevine infrastrukture
- mreža pješačkih putova, lokalnih kolnih prometnica, parkirališta
- uređenje javnih prostora, zelenih površina i dr.

U okviru građevinskih područja za razvoj i uređenje naselja omogućuje se gradnja: manjih sadržaja proizvodnog zanatstva, manjih pogona čiste industrije, prerađivačkih pogona poljoprivrednih i drugih proizvoda, komunalnih i servisnih građevina, raznih radionica i pogona i sličnih sadržaja, uz uvjet da ne zagađuju zrak, ne uzrokuju buku veću od normi utvrđenih za stambeno naselje, ne privlače pretjerani promet teretnih vozila.

Površine za razvoj i uređenje površina izvan naselja obuhvaćaju:

- izgrađene strukture izvan cjelina naselja koje obuhvaćaju:

- gospodarska namjena; poslovno-proizvodna (I)
- turističko-ugostiteljska namjena (T)
- športsko-rekreativna namjena (R)
- neizgrađene i ostale površine:
  - poljoprivredno tlo isključivo osnovne namjene (osobito vrijedno obradivo tlo i ostala obradiva tla – oranice, vinogradi, voćnjaci)
  - ostalo poljoprivredno tlo (pašnjaci, goleti, makija i slično)
  - šumske površine
- površine prometa, veza i infrastrukturnih sustava
- vodne površine
- groblja
- zaštićena područja

Planira se Spomen park Čikeši – Žeževica 5,3 ha, Za navedenu zonu je potrebno izraditi UPU.

Tako u namjeni površina općine Šestanovac od ukupno 89,54 km² dominira zapušteno šumsko tlo, sa udjelom od 50,25 %.

Prostornim planom je određeno osobito vrijedno obradivo poljoprivredno tlo, vrijedno obradivo poljoprivredno tlo i ostala obradiva poljoprivredna tla. Poljoprivredno zemljište cijeni se kao osobito ograničena vrijednost i zbog toga se štiti od promjene namjene.

Površine za razvoj i uređenje naselja zauzimaju 523,2 ha, odnosno 5,84% površina općine Šestanovac. Od toga je izgrađeno 374,7 ha što čini 4,18 % ukupne površine Općine.

Građevinskim područjima naselja (mješovita namjena) su razgraničene površine izgrađenih dijelova naselja od površine predviđene za njihov daljnji razvoj od površina namijenjenih razvoju drugih djelatnosti (gospodarstvo, turizam, komunalne zone, značajnije javne i društvene djelatnosti, značajnije zone športa i rekreacije, javnih zelenih površina) koje se uređuju i grade u naselju ili izvan naselja te poljoprivrede i šumarstva i drugih djelatnosti koje se, s obzirom na namjenu, mogu odvijati izvan građevinskog područja.

Osnovni kriteriji za formiranje građevinskih područja su sljedeći:

- postojeća izgrađenost, sa svrhom uključivanja zatečene gradnje u građevinska područja na kojima to nije u neskladu s temeljnim prostornim vrijednostima i racionalnom korištenju prostora;
- prognozirani broj stalnog i povremenog broja stanovnika koji je prostornom organizacijom raspoređen u skladu s dosadašnjim trendovima i osnovnim planskim postavkama;
- potrebni prostori za prateće sadržaje stanovanja i druge namjene (gospodarstvo, javne zelene površine, šport i rekreaciju i dr.);
- mogućnost komunalnog opremanja i prometnog povezivanja;
- formiranje građevinskih područja u skladu s osnovnim faktorima ograničenja (kvalitetna poljoprivredna tla, postojeće šume, vrijedni prirodni i kulturni krajobraz, zaštićeni dijelovi prirode i značajniji infrastrukturni koridori),

Građevinsko područje naselja (mješovita namjena) je određeno za razvoj i uređenje naselja, odnosno za gradnju stambenih, gospodarskih i poljoprivrednih građevina, građevina javne i društvene namjene (odgojne, obrazovne, zdravstvene, kulturne, socijalne, vjerske, upravne građevine i slične građevine), građevine športa i rekreacije, gospodarskih građevina (proizvodne namjene, poslovne namjene i ugostiteljsko turističke namjene), komunalnih, prometnih, infrastrukturnih građevina i sustava, groblja i javnih zelenih površina.

U postojećim, izgrađenim dijelovima naselja (374,7 ha) danas je podignuto ukupno oko 1000 stambenih objekata.

3.1.1. Utvrđivanje građevinskih područja

Iskaz planiranih površina građevinskog područja Općine Šestanovac (u ha)

NASELJE	IZGRAĐENO	NEIZGRAĐANO	PROIZVODNA	POSLOVNA	TURISTIČKA	REKREACIJA	ZRAČNA LUKA	GROBLJE
Grabovac	89,13					5,80		
Katuni	96,03	41,97	37,06				87,03	2,32
Kreševo	56,79	12,61			39,80	88,63		0,25
Šestanovac	45,99	73,28		43,95	3,44	2,76	25,44	
Žeževica	86,76	20,64	5,17	0,50				6,98

Predviđeno građevinsko područje omogućit će nesmetan razvoj i širenje naselja, sa svim pripadajućim zaseocima, do 2015. godine.

Građevinska područja za gospodarsku namjenu

Prostornim planom utvrđene su **gospodarske (radne) zone** tj. zone za razvoj industrijsko-proizvodno-prerađivačkih kapaciteta, zanatstva i servisa, stacionarno-transportnih i skladišnih djelatnosti te ostalih radnih djelatnosti koje ne zagađuju okoliš, komunalnih objekata, objekata infrastrukture i sl.

U okviru gospodarskih zona omogućuje se i gradnja trgovačko-uslužnih i ugostiteljskih centara, te drugih sličnih maloprodajnih i veleprodajnih sadržaja koji zahtijevaju veće građevinske parcele.

Na ovim područjima ne dopušta se gradnja objekata čija je namjena isključivo stambena. Dopušta se mogućnost da se u okviru poslovnih objekata izgrade nužni stambeni prostori, a sve u funkciji osnovne namjene.

Gospodarske zone na području općine Šestanovac (ha)

Gospodarska zona Dvorup – Katuni, proizvodna (I) 38,5 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi Urbanistički plan uređenja (u daljnjem tekstu UPU). Planiranu zonu moguće je riješiti jedinstvenim Planom kojim bi se sa susjednim općinama Cista Provo i Lovreć riješila ista namjena u kontaktom području.

Gospodarska zona Šestanovac istok, poslovna (K) 10,9 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi UPU.

Gospodarska zona Šestanovac zapad, poslovna (K) 34,4 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi UPU. Dio zone se može urediti za slobodnu carinsku zonu Tang a planiraju se sadržaji poslovne namjene uz mogućnost izgradnje sajamskog centra sa pratećim sadržajima (ugostiteljsko turističke i sportsko rekreacijske namjene).

Gospodarska zona farma Jasen - Žeževica (I) 3,3 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi DPU.

Gospodarska zona Šakić - Žeževica (I) 2,3 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi DPU.

Gospodarska zona Privija - Grabovac (I) 0,7 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi DPU.

Potrebe gospodarskog razvitka općine Šestanovac uvjetuju da se priđe organizaciji uređenog urbanog prostora koji može prihvatiti nove gospodarske sadržaje i osigurati prostor za razvitak radnih funkcija i komunalnih i drugih službi.

Veliki potrošači zemljišta (skladišta, tržni centri, proizvodni pogoni i sl.) traže tzv. "mekše" lokacije gdje je ponuda zemljišta veća i gdje, uz uvažavanje određenih lokacijskih čimbenika, mogu postići pozitivne efekte uz smanjivanje troškova po jedinici proizvodnje i prometa.

Građevinska područja za turizam, šport i rekreaciju

Područja namijenjena razvoju specifičnih vidova turizma i rekreacije određena su respektirajući cjelokupnu fizionomsku i gospodarsku sliku i koncept razvitka ovog područja. Prirodne ljepote toka rijeke Cetine kao i brdskih i planinskih dijelova omogućavaju korištenje gotovo cijelog područja u turističke, posebno izletničke svrhe.

Građevinska područja za gradnju turističkih kapaciteta predviđena su na pojedinim područjima koja se već danas, obzirom na svoje korištenje, smještaj ili položaj mogu prepoznati kao potencijalne turističke zone.

Smještaj i izgradnja građevina namijenjenih turizmu, športu i rekreaciji u načelu je riješen u građevinskom području za turizam, šport i rekreaciju, ali se nove lokacije za turističku izgradnju tj. manje hotele kapaciteta do 80 ležaja mogu planirati i u građevnom području naselja za koje se predviđa izrada prostornih planova užih područja (neizgrađeni dijelovi naselja).

Područja za razvoj **turizma, športa i rekreacije** su područja za gradnju smještajnih kapaciteta i pratećih sadržaja. U tim prostorima moguća je gradnja manjih hotela, apartmana, turističkih naselja, ugostiteljskih objekata, objekata za šport, rekreaciju i zabavu, komunalnih objekata, objekata infrastrukture i sl.

U tim prostorima nije predviđena izgradnja objekata čija je namjena isključivo stambena.

Razvoj turizma na području općine Šestanovac temeljit će se na revitalizaciji i očuvanju starih urbanih ambijentalnih jezgri, kulturne baštine i spomeničkog blaga, te na očuvanju i oplemenjivanju prirodnih ambijenata. Šestanovac kao temeljni gospodarski centar područja preferira se kao potencijalni nosilac turističkog razvoja.

Turističke zone na području općine Šestanovac

Gospodarska zona ugostiteljsko-turistička Hotel čvorište Šestanovac (T1) 3,7 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu planiran je kapacitet od cca 300 ležajeva i potrebno je izraditi Urbanistički plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Maksimalna visina hotela može biti Po+P+4+N.

Gospodarska zona ugostiteljsko-turistička Golf park Šestanovac - Kreševo (R1, R2-5, T1, T2, T2) 130,0 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu planiran je kapacitet od cca 3000 ležajeva u području golf parka, od kojih je dio planiran u hotelima T1, a preostali dio u dva turistička naselja T2 ukupne površine cca 40,0 ha. U sklopu golf parka se planira dio za ostale športsko-rekreacijske namjene: jahački centar R2, športska igrališta R3, teniski centar R4 i centar za vodene športove R5 na ukupno cca 28 ha. Golf igralište sa dijelom smještajnih sadržaja u niskim objektima – vilama i pratećim sadržajima je cca 60 ha. Maksimalna visina hotela može biti Po+P+4+N, a apartmanskih objekata Po+P+1+N.

Potrebno je izraditi Urbanistički plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom.

Športsko-rekreacijske namjene

Turističke zone mogu se urediti i kao isključivo **športsko-rekreacijske površine** namijenjene za gradnju rekreacijskih objekata i ugostiteljskih sadržaja u funkciji objedinjavanja i poboljšanja turističke ponude, te manjih objekata u sklopu kojih se mogu organizirati smještajni kapaciteti.

Područja za razvoj športa i rekreacije

Športsko-rekreacijska zona Nejašmić - Šestanovac (R5) 3,0 ha,

Za navedenu zonu je potrebno izraditi UPU.

Športsko-rekreacijska zona Grabovac - Grabovac (R4) 6,1 ha,

Za navedenu zonu je potrebno izraditi UPU.

U okviru navedenih zona potrebno je osigurati minimalno 30% zelenih površina.

Prometna građevina zračna luka Prpuša – Šestanovac, Katuni (IS) 115,3 ha

Za navedenu zonu je potrebno izraditi UPU.

Razvoj specifičnih vidova turizma, športa i rekreacije doprinijet će obogaćivanju gospodarske strukture ovog područja.

U granicama planiranoga građevinskog područja za šport i rekreaciju, predviđa se izgradnja:

- športskih terena
- građevina prateće namjene (klupskih prostorija, svlačionica, infrastrukturnih i sličnih građevina)
- građevina pomoćne namjene (manjih ugostiteljskih i sličnih sadržaja)
- parkirališta

Građevinska područja za društvene djelatnosti

Objekti i sadržaji za društvene djelatnosti grade se u sklopu mješovitih zona naselja prema uvjetima propisanim odredbama za provođenje.

Pod društvenim djelatnostima podrazumijevaju se građevine namijenjene:

- obrazovanju (predškolske i školske ustanove)
- zdravstvu
- socijalnoj zaštiti
- kulturi i fizičkoj kulturi
- upravi
- javne i prateće sadržaje (pošta, banka, robna kuća i sl.)
- vjerski objekti

Ostale površine izvan naselja

Poljoprivredne površine

Prostornim planom je za poljoprivrednu namjenu određeno cca 82,13 ha ili oko 0,92 % površine Općine. S obzirom na vrijednost tih površina za razvoj poljoprivrede, podijeljena su na vrijedna obradiva tla i obradiva tla te se u skladu s tim propisuju uvjeti za njihovo korištenje i zaštitu, određuju posebne mjere za uređivanje i zaštitu posebnih vrijednosti i obilježja poljoprivrednog krajobraza.

Ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište, kamena obala

Dio površina na području Općine obuhvaća ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište. Dio tih površina su pašnjačke površine koje su od interesa za razvoj stočarstva u obiteljskim gospodarstvima.

Prostornim planom se omogućava pošumljavanje tih površina radi zaštite od erozija, zaštite voda i izvorišta, zaštite naselja, turističkih, sportskih i rekreacijskih zona te podizanja krajobraznih vrijednosti područja.

Ostale površine

Površine infrastrukturnih sustava

Planom korištenja i namjene površine određene su značajnije površine infrastrukturnih sustava od interesa za Državu i to:

- a) Jadranska autocesta (Zagreb – (Rijeka) – Bosiljevo – Zadar – Split – Dubrovnik)
- b) JTC D8
- c) D39 (GP Aržano (gr. R. BIH) – Cista Provo – Dubci (D8))
D 62 Dugopolje (D1)- Šestanovac-Zagvozd-Vrgorac-Kula Norinska-Metković (D 9)
- d) zaobilaznica Šestanovca i Šestanovca (DC-39)
- e) DV 400 kV Konjsko-Mostar
- f) DV 220 kV Zakučac-Mostar
- g) DV 110 KV Kraljevac – Buško Blato
- h) DV 110 KV Kraljevac – Imotski
- i) građevine na vodotoku rijeke Cetine

Na području Općine (unutar obuhvata Plana) nalaze se slijedeće građevine od važnosti za Županiju:

- ŽC 6171 D 62-Kreševo-Katuni-D 39
- ŽC 6172 Šestanovac (D39) – Žeževica
- Planirana mala zračna luka Šestanovac
- Vjetroelektrane: Žeževačka ljut, Katuni
- Solarna elektrana-toplana: Žeževačka ljut
- 110 kV dalekovod KRALJEVAC-IMOTSKI
- 110 kV dalekovod KRALJEVAC-BUŠKO BLATO
- 35 KV dalekovod KRALJEVAC-MEDOV DOLAC

3.1.2. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina (naselja i izgrađene strukture van naselja; poljoprivredne, šumske, vodne te površine posebne namjene i ostale površine)

Globalni odnosi u iskazu namjena površina općine Šestanovac pokazuju da od ukupne površine Općine od 8954 ha, na građevinska područja namijenjena razvoju i širenju naselja (mješovita namjena), otpada 523,2 ili svega 5,84 % površine, na izgrađene strukture izvan građevinskog područja naselja 227,12 ha ili 2,54% površine, na ukupne poljoprivredne površine 418,7 ha ili 4,67 % površine, na ukupne šumske površine 1587,18 ha ili 17,73 % površine.

Tablica: Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina

OPĆINA ŠESTANOVAC		Oznaka	Ukupno ha	% od površine općine	(Planirano 3800 stan) stan/ ha <i>ha/stan</i>
ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA					
Građevinska područja	ukupno	GP	523,2	5,84	7,26 0,14
izgrađeni dio GP	ukupno	GP	374,7	4,18	10,14 0,10
Izgrađene strukture van građevinskog područja	ukupno		227,12	2,54	16,73 0,06
-gospodarska namjena – proizvodna, poslovna		I,K	86,68	0,97	
-gospodarska namjena – ugostiteljsko turistička		T	43,24	0,48	
-športsko rekreacijska namjena		R	97,2	1,09	
Poljoprivredne površine	ukupno	P	418,7	4,68	9,08 0,11
-vrijedno obradivo tlo		P2	68,9	0,77	
-ostala obradiva tla		P3	349,8	3,91	
Šumske površine	ukupno	Š	664,18	7,42	5,72 0,17
- zaštitne		Š2	-		
Ostale poljoprivredne i šumske površine	ukupno	PŠ	923,0	10,31	4,12 0,24
Ostale površine	ukupno		6197,8	69,22	0,61 1,63
Općina ukupno			8954	100	0,42 2,36
ZAŠTIĆENE CJELINE					
Zaštiće naprirodna baština	ukupno		781,8	8,73	
- park prirode			781,8		
- ostali zaštićeni dijelovi prirode			-		
Zaštićena graditeljska baština	ukupno		195,6	2,18	
- arheološka područja			158,6		
- povijesne graditeljske cjeline			37,0		
Općina ukupno			977,4	10,92	

3.2. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti

Razvoj gospodarstva i društvenih djelatnosti razvijati će se ovisno o broju, strukturi i rasporedu stanovnika, razvoju sustava naselja i središnjih funkcija, razvoja društvenih potreba, mogućnošću zadovoljavanja zajedničkih potreba, prometnim položajem i povezanošću te prirodno geografskim osobinama područja.

Organizacijom i namjenom površina određuju se područja u kojima se mogu razvijati pojedine djelatnosti. Ovisno o karakteristikama pojedinih djelatnosti (kvalitativne i kvantitativne osobine) potrebni sadržaji za obavljanje djelatnosti mogu se smještati u predviđenim zonama koje mogu biti: osnovna, pretežita i mješovita.

Osnovna namjena se određuje za veće gospodarske zone, zone komunalnih sadržaja, ugostiteljsko-turističku zonu i športsko-rekreacijsku namjenu. Pretežita namjena se određuje za zone koje se koriste za više djelatnosti, od kojih jedna, iz razloga pogodnosti prostora, dominira. Mješovita namjena je najfleksibilniji oblik kojim se definira više djelatnosti kao potencijalne, ravnopravne korisnike prostora

3.3.1. Gospodarske djelatnosti

Područje Grada je ratarsko stočarski kraj. U ratarskoj proizvodnji prevladava proizvodnja žitarica i to kukuruza i pšenice, a u stočarskoj proizvodnji govedarstvo i ovčarstvo. Njen razvitak nužno treba oslikavati prostorna obilježje ovog zaobalnog područja i uvažavati kompatibilnost ove djelatnosti s turističkom djelatnošću.

Značajan problem i u ovoj Općini kao i u većini ostalih općina i gradova jest usitnjenost posjeda pa bez komasacije zemljišta nije moguće govoriti o ozbiljnijem, ekonomski isplativom pristupu bavljenju poljoprivrednom proizvodnjom.

U okvirima gospodarskog razvoja tog područja, osobitu pažnju treba posvetiti poticajnom dovođenju kapitala i njegovom usmjeravanju na već postojeće resurse i razvijene oblike proizvodnje, a naročito na one proizvodnje koje su prijeko naslonjene na poljoprivredu i turizam.

Za oživljavanje malog i srednjeg poduzetništva, kao i proizvodnog zanatstva, bilo bi potrebno poduzeti sljedeće:

- koristiti i poticati interes ulaganja i gospodarskih aktivnosti na tim područjima,
- otvoriti kreditne linije strogo namijenjene proizvodnjama kojima poljoprivreda daje sirovinu,
- poticati proizvodnje i aktivnosti koje su naslonjene na turizam,
- stvoriti jamstveni fond kao garant kod uzimanja kredita od strane onih koji nisu kreditno sposobni

Općina Šestanovac svojim geografskim položajem, konfiguracijom terena i ostalim prirodnim datostima posjeduje gospodarske i društvene mogućnosti za uključivanje u gospodarske tokove šireg okruženja. Međutim današnja razina i struktura Općinskog gospodarstva ukazuje na veoma skromnu i nerazvijenu osnovu.

Mogućnosti daljnjeg razvitka gospodarstva općine Šestanovac temelje se na:

- izuzetno povoljnim i najvećim dijelom očuvanim prirodnim resursima
- razvitku poljoprivrede (posebno malih farmi) koje bi bile kompatibilne s razvojem turističke djelatnosti;
- očekivanju poticajnih mjera i makroekonomske politike uopće, koja će objektivno valorizirati sve raspoložive gospodarske potencijale i doprinijeti njihovom optimalnom korištenju u ekonomskom, socijalnom i ekološkom značenju.

Ograničenja gospodarskog razvitka su:

- prometna udaljenost i odsječenost ovog područja od većih proizvodnih, trgovačkih i središta,
- nedovoljna ulaganja za provedbu tržišne prilagodbe,
- depopulacija, staro stanovništvo i nedostatak ljudskih resursa

Osnovni ciljevi razvoja gospodarstva bi bili:

- oživljavanje gospodarstva i redefiniranje gospodarske uloge područja u širim regionalnim okvirima u cilju potpunijeg i učinkovitijeg iskorištavanja pogodnosti Općinskih resursa,
- razvijanje onih gospodarskih sadržaja koji čine cjelinu ponude sačuvanog i ekološki vrijednog gospodarskog područja
- dostizanje i održavanje stabilne stope rasta prihoda i zaposlenosti kapaciteta
- podizanje razine angažiranosti i društvenog standarda stanovništva

Osnovne pretpostavke razvoja gospodarstva su:

- poljoprivredu, u pravilu, u svim njenim granama, naročito tradicionalnim
- turizam u svim vrstama za koje ima raspoložive uvjete; klasični boravišni, zdravstveni, izletnički, seoski, sportski)
- trgovinu, maloprodaju i veleprodaju u svim varijantama
- obrtništvo (uslužno i proizvodno) uz naglasak na obnovi starih obrta
- male industrijske pogone (koji ne zagađuju okolinu i nemaju velikih zahtjeva u odnosu na prostor, broj zaposlenih i utroške energije)
- promet: cestovni
- različite financijske usluge (banke, mjenjačnice)
- komunalne djelatnosti.

Svaki program treba biti interesantno utemeljena i uravnotežena gospodarsko-programska valorizacija cjelovitog općinskog resursa.

Prostorni plan, u cilju stimuliranja razvitka gospodarskih djelatnosti, ima zadatak da u skladu s koncepcijskim opredjeljenjima osigura prostorne okvire i utvrdi mjere kojima se osiguravaju pretpostavke za mogući gospodarski razvoj te ostvarenje zaštite i očuvanja prostora kao temeljnog resursa razvoja djelatnosti.

Razvoj gospodarskih djelatnosti na području općine Šestanovac osiguran je u postojećim i planiranim strukturama naselja, odnosno van izgrađenih naseljskih struktura u zonama osnovne namjene za određene djelatnosti, te na izvan građevinskim područjima.

U građevinskom području naselja općine Šestanovac, ovim Planom utvrđena je mješovita namjena u kojoj će se pored funkcije stanovanja kao prioriteta razvijati i ostale proizvodne, poslovne, društvene i javne funkcije.

Zone unutar naselja

Unutar građevinskog područja mogu se smjestiti slijedeći gospodarski sadržaji;

- manje zanatske građevine,
- poslovne građevine (pretežito uslužne, pretežito trgovačke, komunalno servisno i slični sadržaji),
- turističko-ugostiteljske građevine i sklopovi građevina.

- proizvodni sadržaji za preradu poljoprivrednih i stočarskih proizvoda
mini-farme

Uvjeti izgradnje gospodarskih građevina u građevnim područjima utvrđeni su Odredbama za provedbu Plana.

Zone izvan naselja

Prostornim planom su određene izdvojene zone izvan naselja (posebna građevinska područja) za smještaj gospodarskih sadržaja i to:

- gospodarske zone
- prerađivačke zone, farme
- površine za razvoj poljoprivrede
- turističke zone
- sportsko-rekreacijske zone

Uvjeti izgradnje gospodarskih građevina u građevnim područjima utvrđeni su Odredbama za provedbu Plana

Gospodarsko-proizvodna namjena

Urbanistički plan uređenja gospodarske zone Dvorup – Katuni, proizvodna (I) 38,5 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi Urbanistički plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishođenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

Urbanistički plan uređenja gospodarke zone Šestanovac istok, poslovna (K) 10,9 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi Urbanistički plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishođenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

Urbanistički plan uređenja gospodarke zone Šestanovac zapad, poslovna (K) 34,4 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi Urbanistički plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Dio zone se može urediti za slobodnu carinsku zonu Tang a planiraju se sadržaji poslovne namjene uz mogućnost izgradnje sajamskog centra sa pratećim sadržajima ugostiteljsko turističke i sportsko rekreacijske namjene. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishođenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

Urbanistički plan uređenja gospodarske zone farma Jasen - Žeževica (I) 3,3 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi Detaljni plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishođenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

Detaljni plan uređenja gospodarska zona Šakić - Žeževica (I) 2,3 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi Detaljni plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishođenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

Detaljni plan uređenja gospodarska zona Privija - Grabovac (I) 0,7 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi Detaljni plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishođenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

Turistička namjena

Turizam kao jedna od glavnih i strateških gospodarskih grana Županije, je u svojim začecima na području općine Šestanovac. On treba biti gospodarska osnova razvoja temeljena na ekonomiji malih razmjera. Sadržajno to znači afirmaciju poduzetništva aktiviranjem obiteljskih posjeda, malih pogona, farmi, pojedinačne inicijative i slično.

Paralelno s uspostavom osnovne turističke ponude treba razvijati ponudu specifičnih sadržaja, karakterističnih programa i odgovarajućih boravaka turista za pojedine dijelove godine. Ovo omogućava uspostavu raznovrsnije turističke ponude kao što je:

- zdravstveno-rekreacijski turizam,
- rehabilitacijski (klimatski) turizam,
- eko-turizam,
- seoski turizam,
- lovni turizam,
- izletnički turizam,
- turizam prirodnih atrakcija

Predloženi model razvoja turizma stavlja sve resurse Općine u funkciju uz istovremeno naglašenu ekološku prihvatljivost te kao takav u potpunosti u sebe inkorporira odrednice održivog razvitka kako Općine, tako i Županije.

Planira se izgradnja turističkih zona

Urbanistički plan uređenja gospodarska zona ugostiteljsko-turistička Hotel čvorište Šestanovac (T1) 3,7 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu planiran je kapacitet od cca 300 ležajeva i potrebno je izraditi Urbanistički plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishodaenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

Urbanistički plan uređenja gospodarska zona ugostiteljsko-turistička Golf park Šestanovac - Kreševo (R1, R2-5, T1, T2, T2) 130,0 ha,

Za navedenu gospodarsku zonu planiran je kapacitet od cca 3000 ležajeva u području golf parka, od kojih je dio planiran u hotelima T1, a preostali dio u dva turistička naselja T2 ukupne površine cca 40,0 ha. U sklopu golf parka se planira dio za ostale športsko-rekreacijske namjene: jahački centar R2, športska igrališta R3, teniski centar R4 i centar za vodene športove R5 na ukupno cca 28 ha. Golf igralište sa dijelom smještajnih sadržaja u niskim objektima – vilama i pratećim sadržajima je cca 60 ha. Potrebno je izraditi Urbanistički plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishodaenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

Poljoprivreda

Poljoprivredne površine štite se od svake gradnje koja bi mogla ugroziti njihovu osnovnu poljoprivrednu namjenu, osim one predviđene odredbama ovog Prostornog plana (stambeni i gospodarski objekti u funkciji poljoprivredne proizvodnje).

Prostornim planom predviđena je izrada cjelovite gospodarske osnove razvoja poljoprivrede. Pri tome se ne isključuje mogućnost izrade i drugih programa uređenja i korištenja poljoprivrednog zemljišta za pojedine veće poljoprivredne komplekse.

Građevinarstvo

S obzirom na nisku opremljenost i zastarjelu tehnologiju nije moguće očekivat znatniji udio na županijskom i širem tržištu. Sukladno tome nužno je njegov razvoj ostvariti kroz radove na lokalnom tržištu (izgradnja turističkih kapaciteta, izgradnju krupne infrastrukture, stanogradnju). Ova gospodarska djelatnost jedan od bitnih čimbenika u cjelokupnom razvoju Općine, posebno zbog svoga multiplikativnoga efekta.

Športsko-rekreacijska namjena

Rekreacijske šume bi trebale doprinijeti razvoju turizma i rekreaciji stanovništva, posebno izletničkom turizmu. U tu svrhu treba oplemenjivati atraktivne dijelove područja kao što je obala rijeke Cetine. Moguće ih je organizirati i kao kamp-šume, te graditi objekte u funkciji rekreacije i turizma.

Unošenje rekreacijskih i drugih funkcija u šumska područja mora biti podređeno osnovnoj prirodnoj funkciji što znači da treba preferirati skromne objekte, a prvenstveno urediti i rekreacione površine te ih održavati u prirodnom stanju (livade, proplanci i sl.). Kod pošumljavanja treba saditi autohtone šumske vrste.

Športsko-rekreacijske zone:

Urbanistički plan uređenja športsko-rekreacijska zona Nejašmić - Šestanovac (R5) 3,0 ha,

Za navedenu zonu je potrebno izraditi Urbanistički plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishođenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

Urbanistički plan uređenja športsko-rekreacijska zona Grabovac - Grabovac (R4) 6,1 ha,

Za navedenu zonu je potrebno izraditi Urbanistički plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishođenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

Urbanistički plan uređenja prometne građevine Mala zračna luka Prpuša – Šestanovac, Katuni (IS) 115,3 ha

Za navedenu zonu je potrebno izraditi Urbanistički plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishođenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

Razvoj poslovnih djelatnosti (uslužno trgovačke i servisne djelatnosti)

Razvoj uslužnih, trgovačkih i sličnih djelatnosti planom je moguć u okviru građevinskih područja naselja, te u izdvojenim zonama.

Trgovina

U razvitku ove djelatnosti potrebno je poboljšanje opskrbe na području Općine i to prvenstveno robama široke potrošnje, repromaterijalom i opremom za poljoprivrednu proizvodnju i stočarstvo. Prostor namijenjen trgovačkim sadržajem moguće je realizirati u okviru građevinskih područja naselja, dok su skladišta predviđena u gospodarskoj zoni van naselja.

Usluge i servisi

Uslužne radnje i servisi razvijati će se u skladu sa potrebama stanovništva i turizma. Objekti uslužne djelatnosti mogu se graditi u sklopu naseljskih struktura (stambena i mješovita namjena) sukladno naseljima i potrebama.

Obrt i zanatstvo

Razni oblici obrta i zanatstva razvijati će se za potrebe domicilnog stanovništva, a koje neće zahtijevati posebne površine.

Razvoj uslužnih, trgovačkih, servisnih i sličnih djelatnosti planom je moguć u okviru građevinskog područja naselja kao i u izdvojenom zonama.

Financijske, poslovne i ostale usluge

Financijske poslovne i ostale uslužne djelatnosti (banke, pošte, osiguravajuća društva, mjenjačnice i sl.) mogu se graditi u naseljima određenog stupnja centraliteta, odnosno u sklopu h struktura naselja (stambena i mješovitih namjena).

Gospodarske djelatnosti na izvangrađevinskom području

Na izvangrađevinskom području odnosno izvan prostora za razvoj i uređenje naselja te izvan izgrađenih struktura izvan naselja u cilju poticanja i razvitka gospodarskih djelatnosti mogu se ugraditi slijedeće objekti:

- infrastrukture (prometne, energetske, komunalne, telekomunikacijske i druge),
- obrane
- gospodarskih i stambenih, za vlastite potrebe, a u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti, i to:
  - objekti za pohranu poljoprivrednih strojeva i alata (poljske kućice) te poljoprivrednih proizvoda (gospodarski objekti)
  - staklenici i plastenici za uzgoj bilja;
  - objekti za sklanjanje stoke i peradi;
  - objekti za uzgoj stoke i peradi (farme i peradarnici);

3.3.2. Društvene djelatnosti

Društvene tj. uslužne djelatnosti podižu obrazovnu i kulturnu razinu stanovništva, zdravstvenu kulturu i standard cjelokupnog stanovništva, ostvaruju kvalitetnije ustrojstvo opskrbe, servisa i drugih usluga, te osiguravaju rekreaciju i odmor stanovništva. U cilju racionalne i funkcionalne organizacije života u naselju, potrebno je osigurati racionalniji i funkcionalniji razvitak, razmjestaj i strukturu središnjih uslužnih funkcija.

Kao osnova za dimenzioniranje društvenih djelatnosti služi procijenjeni broj stanovnika 2015. godine po dobnim skupinama, kao korisnicima pojedinih funkcija (predškolski odgoj, osnovne škole, srednje školstvo).

Sadržaji društvenih djelatnosti distribuirat će se na prostoru općine Šestanovac, u skladu s planiranom organizacijom prostora. Dimenzioniranje sadržaja vrši se u skladu s tekućim potrebama i posebnim propisima, a Prostornim planom su određene zone u kojima se već nalaze ili će se smjestiti sadržaji društvenih djelatnosti. Pojedine funkcije se nalaze u sklopu pretežno stambenih zona te je propisan standard koji se ostvaruje u zonama, bez označavanja lokaliteta. Društvene djelatnosti, u skladu s potrebom lokacije, smještaju se u pravilu u dostupna područja uz ulice koje omogućavaju kolnu i pješačku dostupnost sadržajima.

SREDIŠNJE FUNKCIJE	MANJE LOKALNO SREDIŠTE
	OPĆINA ŠESTANOVAC
Uprava i pravosuđe	-općinski organi samouprave -policajska stanica
Školstvo	-osnovna škola
Pošta, kultura i informacije	-jedinica poštanske mreže -knjižnica i čitaonica
Zdravstvo	-primarna zdravstvena zaštita
Financijske i slične usluge	-mjenjačnica
Opskrba i usluge	-trgovine mješovitom robom -obrtničke i uslužne radionice
Šport	-pojedinačni športski objekti -športski klubovi

3.3. Uvjeti korištenja i zaštite prostora

3.3.1. Zaštita kulturno-povijesnih vrijednosti

Za potrebe izrade ovog plana izrađena je konzervatorska podloga kojom su inventarizirana i vrednovana nepokretna kulturna dobra općine Šestanovac. Nepokretna kulturna dobra sistematizirana su prema vrstama i podvrstama. Osnovna podjela prema vrstama nepokretnih kulturnih dobara je sljedeća:

- povijesna naselja i dijelovi povijesnih naselja,
- povijesne građevine i sklopovi,
- elementi povijesne opreme prostora, tehničke građevine s uređajima,
- područje, mjesto, spomenik ili obilježje vezano uz povijesne događaje i osobe
- arheološka nalazišta i lokaliteti,
- krajolik ili njegov dio što svjedoči o čovjekovoj prisutnosti u prostoru.
- etnozone

Nepokretna kulturna dobra navedena kako slijedi, imaju svojstva kulturnog dobra, i podliježu pravima i obvezama Zakona o zaštiti kulturnih dobara, bez obzira na njihov trenutni pravni status zaštite. Pravni status zaštite obuhvaćen je sljedećim kategorijama:

- kulturno dobro upisano u Registar nepokretnih kulturnih dobara
- preventivno zaštićeno kulturno dobro
- (evidentirano) zaštita prostornim planom

Povijesne građevine i sklopovi koji imaju pravni status registriranog kulturnog dobra pripadaju vrsti sakralnih, i civilnih građevina. Pojedinačne građevine i sklopovi također su vrednovani navedenim kategorijama: nacionalnog (I. kategorija), regionalnog (II. kategorija, lokalnog (III. kategorija

značaja). Na području općine Šestanovac nema kulturnih dobara koje bi bile vrednovane kao 0 kategorija, internacionalnog značaja.

Zone zaštite određene su u cilju očuvanja tipoloških karakteristika povijesnog naselja i njegove karakteristične slike, te očuvanju njegovih povijesnih struktura (prostornih i graditeljskih). Diferencirane su prema stupnju očuvanosti povijesne građevne strukture i prostorne organizacije i različitih režima i mogućih zahvata. Zone zaštite povijesnih naselja definirane su kao A zona zaštite - kao prvi stupanj zaštite i odnosi se na zonu u kojoj se u potpunosti štiti ustroj naselja. B zona zaštite vrednuje se kao 2. stupanj zaštite i uključuje povijesni prostor naselja u kojem je očuvana tradicionalna matrica, mreža ulica i parcelacija te pripadajuća povijesna (tradicijiska) arhitektura, ali je djelomice izgrađena i novijim građevinama koje čine skladnu cjelinu.

Slijedom suvremenih zamisli o zaštiti nepokretnih kulturnih dobara, uvedeni su i pojmovi kulturnog krajolika i etnozona koje čine topografski definirana područja u kojima je naročito izražen kvalitetan suživot graditeljske baštine i prirodnih osobitosti pripadajućeg okruženja, a kao cjelina je iznimnih povijesnih, arheoloških, umjetničkih, kulturnih znanstvenih, socijalnih i tehničkih vrijednosti.

Kultivirani krajolik (kao dio sveukupnog kulturnog krajolika) podrazumijeva područja oblikovana ljudskom rukom tijekom povijesti, očuvana do danas, a svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru.

Razlikujemo sljedeće vrste krajolika:

- namjerno kreiran krajolik, stvoren čovjekovim djelovanjem, a podrazumijeva parkove, perivoje i vrtove, stvorene iz estetskog razloga, vezane uz religijske ili druge monumentalne građevine.
- krajolik nastao organskim putem, višestoljetnim djelovanjem društvenog, gospodarskog, administrativnog ili religijskog poticaja na svoj prirodni okoliš. Razlikujemo fosilni krajolik, u kojem je evolucijski proces u nekom trenutku prošlosti došao do kraja, i kontinuirani krajolik koji je zadržao djelatnu društvenu ulogu u suvremenom društvu, usko povezanu s tradicijskim načinom života, u kojem je evolucijski proces još uvijek u tijeku, a istovremeno još uvijek pruža materijalne dokaze svoje evolucije kroz vrijeme (poljodjelski krajolik).

Kao izrazito raštrkana i policentrična naselja na prostoru općine Šestanovac nemaju urbani karakter. Prostor je naseljen još od od prapovijesti.

RURALNE CJELINE

• zaselak Nejašmići

Nejašmići su sačuvali prvobitnu organizaciju prostora, pa je stambeni dio naselja odijeljen od gospodarskog, koji je smješten na rubu sela. Stambene kuće su katnice s balaturom, građene od priklesanog kamena, s dvostrešnim krovom i pokrovom od ploča i crijepa. Uz stambene kuće su prizemne kuhinje s otvorenim ognjištem. Gospodarske zgrade (pojate s guvnima i dr.) građene su od grubo obrađenog kamena, s dvostrešnim krovovima, koji su izvorno bili pokriveni slamom. Na jednoj od stambenih kuća ugrađen je ulomak antičke stelle, što upućuje na arheološki lokalitet.

Zaselak ima odlike tradicijskog graditeljskog sloga ovog kraja.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: III. kategorija, lokalni značaj

Režim zaštite: Naselje kao cjelinu sa širim pojasom kontaktne zone treba štiti kroz urbanističke planove. Predlaže se strogo definiranje tlocrtne dispozicije (pravokutna), katnost (P i P+1) materijali (kamen, tradicionalna kupa kanalice ili kamena ploča, kameni pragovi oko svih otvora i drveni zatvori).

• zaselak Privija

Zaselak Privija smješten je uz lokalnu cestu Šestanovac – Zagvozd. Čini ga niz stambenih i gospodarskih kuća građenih u tradicijskom slogu. Stambene katnice su s balaturom na južnom pročelju, a uz njih su gospodarske prizemnice. Zaseoku pripada gustirna smještena u neposrednoj blizini.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: III. kategorija, lokalni značaj

Režim zaštite: naselje je nastalo kao sklop kuća u nizu uz lokalnu prometnicu. Karakterističnu tradicijsku arhitekturu i njezine arhitektonske i ambijentalne vrijednosti potrebno je čuvati i obnavljati metodom konzervacije i sanacije uz moguću prilagodbu u interijeru. Preporuča se zadržavanje postojećeg opsega izgradnje, te se preferira obnova postojećih kuća u odnosu na novu izgradnju.

- **zaselak Vrdoljaci**

Zaselak ima sačuvanu tradicijsku arhitekturu. Organiziran je oko središnjeg seoskog trga, na kojemu je izgrađena kapela Sv. Ivana Krstitelja, a prostorom dominira stablo koštele. Među stambenim građevinama ističe se kuća seoskog poglavara iz 18. stoljeća, u kojoj je boravio car Franjo Josip . Kuća je dvokatnica, građena od sitnijeg priklesanog kamena, s malim otvorima, te pokrovom od kamenih ploča, danas djelomično zamijenjenim crijepom. Uz stambeni dio zaseoka su gospodarske zgrade i vrtovi.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: III. kategorija, lokalni značaj

Režim zaštite: Unutar cjeline A. zona zaštite obuhvaća stare djelomično sačuvane tradicijske sklopove i pojedinačna kulturna dobra. B. zona zaštite uključuje povijesni prostor te ostalih dijelova naselja u kojem je sačuvana tradicionalna parcelacija te tradicijska arhitektura, ali je djelomično izgrađena novijim građevinama. Naselje sa širim pojasom kontaktne zone treba štiti kroz urbanističke planove. Predlaže se strogo definiranje tlocrtne dispozicije (pravokutna, nizovi), katnost (P i P+1), materijali (kamen, tradicionalna kamena ploča, kameni pragovi oko svih otvora i drveni zatvori).

Karakterističnu tradicijsku arhitekturu i njezine arhitektonske i ambijentalne vrijednosti potrebno je čuvati i obnavljati metodom konzervacije i sanacije uz moguću prilagodbu u interijeru. Očuvati karakter naselja bez povezivanja građevinskih područja. Preporuča se izrada detaljnog plana na temelju Konzervatorskog elaborata kojim će se inventarizirati i obraditi tradicijska arhitektura, te ponuditi rehabilitaciju spomenika.

- **GRABOVAC , selo**

Selo ima sačuvanu tradicijsku arhitekturu uglavnom iz 18. stoljeća, a koju karakteriziraju kuće slobodno razmještene u prostoru. Stambene katnice su sa solarom i dvostrešnim krovom, a gospodarske zgrade su u njihovoj neposrednoj blizini. Oblikovanjem se ističe stambena katnica s reljefno ukrašenim kamenim pragovima s religijskim motivima. U jednoj staroj kamenoj kući, SZ od crkve, ugrađeni su kao spolije ulomci kamene plastike tri ranokršćanska dekorirana ulomka (djelovi oltarne ograde) reutilizirani kao pragovi prozora. Pronađeni su sredinom 19. st. na položaju Crkvina, 100-tinjak metara sjeverno od crkve.

Uz današnju župnu kuću postavljen je stećak koji upućuje na kontinuitet življenja od srednjeg vijeka do danas.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro.

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Unutar cjeline A. zona zaštite obuhvaća stare djelomično sačuvane tradicijske sklopove i pojedinačna kulturna dobra. B. zona zaštite uključuje povijesni prostor te ostalih dijelova naselja u kojem je sačuvana tradicionalna parcelacija te tradicijska arhitektura, ali je djelomično izgrađena novijim građevinama. Naselje sa širim pojasom kontaktne zone treba štiti kroz urbanističke planove. Predlaže se strogo definiranje tlocrtne dispozicije (pravokutna, nizovi), katnost (P i P+1), materijali (kamen, tradicionalna kamena ploča, kameni pragovi oko svih otvora i drveni zatvori).

Karakterističnu tradicijsku arhitekturu i njezine arhitektonske i ambijentalne vrijednosti potrebno je čuvati i obnavljati metodom konzervacije i sanacije uz moguću prilagodbu u interijeru. Očuvati karakter naselja bez povezivanja građevinskih područja. Preporuča se izrada detaljnog plana na temelju Konzervatorskog elaborata kojim se mora inventarizirati i obraditi tradicijska arhitektura te dati uvjete i smjernice za rehabilitaciju postojeće izgradnje i moguće zahvate.

- **KREŠEVO, zaseok Gornji Biskupovići**

U zaseoku Gonji Biskupovići sačuvan je stambeno-gospodarski niz kuća. Niz obuhvaća nekoliko stambenih jedinica zidanih rustičnim priklesanim kamenom, sa balaturana na južnom pročelju kojima se pristupalo stanovanju na katu. Niz je zakrovljen dvostrešnim krovovima sa pokrovom od kamenih ploča. Predstavlja lijep primjer tradicijske arhitekture.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro.

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Zona zaštite obuhvaća stare djelomično sačuvane tradicijske sklopove i pojedinačna kulturna dobra. B. zona zaštite uključuje povijesni prostor ostalih dijelova naselja u kojem je sačuvana tradicionalna parcelacija, ali je djelomično izgrađena novijim građevinama. Potrebno je štititi izvorne stambeno-gospodarske sklopove rekonstrukcijom tradicijskim materijalima i načinom gradnje.

- **KREŠEVO, zaseok Gornji Balići**

Zaseok Balići izgrađen je na prisojnoj strani obronka kao aglomeracija zgusnutog tipa. Kuće su zidane priklesanim kamenom, a izvorni je pokrov od kamene ploče uglavnom zamijenjen utorenim crijepom. Naselje karakteriziraju katnice čiji su zabati okrenuti prema jugu. Na ulazu u selo je poklonac iz XIX. stoljeća, koji je lijep primjer pučke pobožnosti.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro.

Valorizacija: lokalni značaj III kategorija

Režim zaštite: Zona zaštite obuhvaća stare djelomično sačuvane tradicijske sklopove i pojedinačna kulturna dobra. Naselje karakterizira dobra očuvanost izvorne arhitekture koja nije narušena recentnim gradnjama. Naselje sa širim pojasom kontaktne zone treba štititi kroz urbanističke planove. Predlaže se strogo definiranje tlocrtne dispozicije (pravokutna, nizovi), katnost (P i P+1), materijali (kamen, tradicionalna kamena ploča i crijep, kameni pragovi oko svih otvora i drveni zatvori).

Karakterističnu tradicijsku arhitekturu i njezine arhitektonske i ambijentalne vrijednosti potrebno je čuvati i obnavljati metodom konzervacije i sanacije uz moguću prilagodbu u interijeru. Ne bi trebalo povećavati opseg građevinske zone, jer bi se tima naručio izvoran izgled zbijenog naselja, već revitalizirati postojeće kuće.

- **Zaseok Čolići**

Zaseok Čolići je izgrađen na prisojnoj strani obronka, na rubu kultiviranih površina, uglavnom vinograda. Zaseok formiraju stambene katnice izgrađene u nizu, smještene u smjeru izohipsa, poštujući konfiguraciju terena. Uz njih su izgrađene gospodarske zgrade. Kuće imaju južnu orijentaciju, građene su priklesanim kamenom u redovima, a dvostrešne krovove danas pokriva utoreni crijep, koji je većinom zamijenio autohtoni pokrov od kamene ploče.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro.

Valorizacija: III. kategorija, lokalni značaj

Režim zaštite: Unutar cjeline A. zona zaštite obuhvaća stare djelomično sačuvane tradicijske sklopove i pojedinačna kulturna dobra. B. zona zaštite uključuje povijesni prostor te ostalih dijelova naselja u kojem je sačuvana tradicionalna parcelacija te tradicijska arhitektura, ali je djelomično izgrađena novijim građevinama. Naselje sa širim pojasom kontaktne zone treba štititi kroz urbanističke planove. Predlaže se strogo definiranje tlocrtne dispozicije (pravokutna, nizovi), katnost (P i P+1), materijali (kamen, tradicionalna kamena ploča, kameni pragovi oko svih otvora i drveni zatvori).

Karakterističnu tradicijsku arhitekturu i njezine arhitektonske i ambijentalne vrijednosti potrebno je čuvati i obnavljati metodom konzervacije i sanacije uz moguću prilagodbu u interijeru. Očuvati karakter naselja bez širenja građevinskog područja.

- **ŽEŽEVICA, zaseok Bolčići**

U zaseoku Bolčići sačuvan je sklop stambeno-gospodarskih kuća, zidanih lokalnim kamenom «modracem», u priklesanoj obradi, slagan u redove. Kuće su katnice sa vanjskom zidanom

balaturom i karakterističnim ličnim otvorima u prizemlju (konoba), gospodarske kuće su jednostrešne prizemnice. Izvorni pokrov od lomljene ploče još je sačuvan. Sklop predstavlja lijep primjer izvornog, dobro očuvanog stambeno-gospodarskog sklopa.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro.

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Unutar cjeline A. zona zaštite obuhvaća stare djelomično sačuvane tradicijske sklopove i pojedinačna kulturna dobra. B. zona zaštite uključuje povijesni prostor te ostalih dijelova naselja u kojem je sačuvana tradicijska arhitektura, ali je djelomično izgrađena novijim građevinama. Naselje sa širim pojasom kontaktne zone treba štiti kroz urbanističke planove. Predlaže se strogo definiranje tlocrtne dispozicije (pravokutna, nizovi), katnost (P i P+1), materijali (kamen, tradicionalna kamena ploča, kameni pragovi oko svih otvora i drveni zatvori).

Karakterističnu tradicijsku arhitekturu i njezine arhitektonske i ambijentalne vrijednosti potrebno je čuvati i obnavljati metodom konzervacije i sanacije uz moguću prilagodbu u interijeru. Posebnu pozornost posvetiti izvornim stambeno-gospodarskim sklopovima, čija će se detaljnija obnova definirati kroz konzervatorski elaborat.

RURALNA GRAĐEVINA

- **KREŠEVO, gospodarska građevina, bunja**

Južno od zaseoka Gornji Biskupovići, a sjeverno od crkve sv. Roka sagrađena je gospodarska građevina centralnog tipa, koja tipološki spada u bunje. Zidana je lomljenim kamenim «u suho», pokrivena svodom od lomljenog kamena. Jedna je od rijetkih građevina ovog tipa u zagorskom dijelu Srednje Dalmacije.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Redovito održavanje u postojećem stanju prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

KULTIVIRANI AGRARNI KRAJOLIK

Kultivirani agrarni krajolik na prostoru Općine Šestanovac skroman je resurs ovog područja. Vešan je uz naselja gdje se odvijao povijesni proces bonifikacije krša. Navedeni proces vešan je najčešće uz konjunkturu monokulture vinove loze. Kultivirani agrarni krajolik je najčešće oblikovan kao suhozidom omeđeni prostori - vrtače, a ponekad i kao način parcelizacije polja. Ovakav agrarni krajolik je vešan uz južni dio općine gdje je povijesno dominiralo ratarstvo, dok je sjeverni dio općine bila dominantno stočarsko područje uz ekstenzivnu poljoprivredu ograničenih kultura.

ARHEOLOŠKE ZONE

Prostor Općine Šestanovac bogato je područje prapovijesne i antičke arheologije s kontinuitetom naseljavanja od prapovijesti do danas. O životu u prapovijesnom razdoblju svjedoče brojne gradine i tumuli s vrijednim prapovijesnim nalazima. Tijekom rimskog perioda i kasne antike područje je prošarano putevima. Tijekom srednjeg vijeka područje se sporadično spominje u povijesnim izvorima uz srednjovjekovna groblja i rijetko sačuvanu sakralnu arhitekturu zbog rušenja tijekom dugotrajne turske okupacije.

- **Arheološka zona Vlaka - Grguša**

Sjeveroistočno od prethodnog lokaliteta nalazi se krševita zaravan Vlaka kojoj se s južne strane prilazi cestom kroz Donje Baliće (u tom se zaseoku također nalazi jedna manja gomila-). Na Vlaka je mjestimično u dužini od nekoliko stotina metara sačuvana antička cesta. Cesta se pruža u pravcu JZ-SI, a ostali su vidljivi kolotrazi (spurile)u kamenu živcu na udaljenosti od 1,2-1,3 m. Pojedini dijelovi ceste su naknadno (možda u srednjem vijeku) popravljani.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Katuni – Maslovi – Bilići, antička arheološka zona**

Na potezu od zaseoka Maslovi, pa jugoistočno od zaseoka Donji Bilići na više je mjesta rekognoscirana antička cesta.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: regionalni značaj, II. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Kreševo – Katuni, arheološka zona**

Na poljoprivrednim parcelama južno od župne crkve Uznesenja BDM u više su navrata, prilikom obrade zemlje, pronađeni arheološki ostaci – srednjovjekovni grobovi i ostaci gradnji iz antičkog perioda. Ovi slučajni nalazi upućuju na arheološki lokalitet sa kontinuitetom trajanja od antike do srednjeg vijeka. Sustavna istraživanja do sada nisu provedena.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

ARHEOLOŠKI LOKALITETI

- **Bartulovića zgon**

Nalazi se na zapadnom kraju općine Šestanovac, na samom ulazu u Kreševo iz pravca Blata na Cetini. S južne strane ceste nalazi se ukrašeni stećak na kojem je naknadno postavljen željezni križ. Preko puta njega, pokraj česme, nalazi se još jedan stećak koji je priklesan tako da sada služi kao pojilo za stoku. Pedesetak metara istočnije od opisanih stećaka, sa sjeverne strane ceste nalaze se vinogradi i livade na kojima je godine 1930. pronađen karolinški mač (danas u Arheološkom muzeju u Splitu). Mač je datiran u kraj 8. i početak 9. stoljeća, te upućuje na mogućnost postojanja starohrvatskog groblja na tom mjestu.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Arheološki lokalitet - prapovijesna gradina**

Oko 100 metara južno od ceste Blato na Cetini-Šestanovac, na istočnom kraju Kreševa, u blizini prethodnog lokaliteta, nalazi se plato nad kanjonom rijeke Cetine na čijem se sjevernom kraju smjestila manja prapovijesna gradina. Vidljiva su dva nasipa (ostaci bedema), a sama gradina je kontrolirala put koji je vodio prema Cetini i mogućem prijelazu preko rijeke.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Arheološki lokalitet Bilaje**

Sjeverno od crkve Sv. Roka, na uzvisini Bilaje (kota 508) vidljivi su prapovijesni tumuli, tj. gomile funerernog karaktera.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Arheološki lokalitet Nezgriva**

Na Kreševu brdu, između Vitrenika i Kamešnika na uzvisini Nezgriva ili Nezgrija (kota 571), smjestila se jedna manja gradina u čijoj se blizini nalazi bunar Odinja. Ova gradina kontrolira put koji od Aržana preko Vitrenika vodi do Cetine. Aktivna je u prapovijesti i kasnoj antici.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Arheološki lokalitet Buča-Gradina**

Na grebenu sjeverno od župne crkve u Katunima vidljiv je veliki prapovijesni tumul, tj. gomila koja je vjerojatno služila u kultne svrhe. Zapadno od nje sačuvane su dvije manje gomile.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Arheološki lokalitet – prapovijesna gomila**

Istočno od Buče i puta kroz Vilića dragu, a također na rubu kamenog grebena sačuvana je još jedna prapovijesna gomila, na kojoj su vidljivi i kasnoantički zidovi. U kasnoj antici, a možda i srednjem vijeku s ovog se položaja nadziralo puteve koji su vodili kako kroz unutrašnjost (pravac istok – zapad), tako i s mora prema kontinentu.

Status zaštite: registrirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona od koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju zabraniti.

- **Arheološki lokalitet Gola Glava**

Gradina na Goloj Glavi diže se na dva manja brežuljka (kota 254) oko 1,5 km. južno od župne crkve u Katunima. Od nekadašnjeg bedema sačuvan je kameni nasip s II i I strane višeg uzvišenja. Po površinskim nalazima keramike, zaključujemo da je gradina u upotrebi već krajem brončanog i tijekom željeznog doba, ali i u razdoblju kasne antike. Gradina je na izvrsnom položaju s kojeg se lako nadzire mogući prijelaz preko Cetine. Sa S strane višeg uzvišenja vidljivi su ostaci građevine pravokutnog tlocrta koja bi se mogla datirati u kasnoantičko razdoblje ili u srednji vijek (po tradiciji to je crkva sv. Ivana Krstitelja).

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Arheološki lokalitet Ribičići**

Sjeverno od raskrižja u Šestanovcu a istočno od puta koji vodi u zaseok Ribičići, nalazi se dobro skrivena prapovijesna gomila velikih dimenzija. Zbog svoje veličine i obližnjeg izvora žive vode, moguće je da se radi o prapovijesnom kulturnom mjestu.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Gornji Popovići**

Na kamenoj zaravni, sjeverno od Gornjih Popovića u Šestanovcu nalazi se «nekropola» od nekoliko (najmanje 10) prapovijesnih gomila. Ovaj je položaj posebno zanimljiv jer se u blizini planira izgradnja državne ceste koja se spaja na auto cestu prema Dubrovniku.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda

na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Donji Vukušići**

Zapadno od zaseoka Donji Vukušići a sjeverno i južno od ceste Šestanovac-Cista Provo, nalaze se tri prapovijesne gomile. Veća gomila, južno od ceste naziva se Metličića gomila. Zbog planirane gradnje spoenute državne ceste i ovaj lokalitet bi trebalo u budućnosti posebno zaštititi.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Arheološki lokalitet Nejašmići**

U šestanovačkom zaseoku Nejašmići, u jednoj od starih kamenih kuća se kao spolia nalazi uzidan dio zabata ranokršćanske oltarne ograde, na kojem su prikazane dvije ovce koje stoje uz središnji motiv križa. Zabata je, po priči, pronađen davno u blizini sela pri dubokom oranju njive, pa se pretpostavlja da se na tom lokalitetu nalazi ranokršćanska crkva. Sjeverno od Nejašmića prema zaseoku Družići, pruža se, najvjerojatnije srednjovjekovni put, širine 3-4 m, mjestimično podzidan.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Trbotor**

Istočno od ceste Lovreć-Žeževica (kota 594), nalazi se gradina Trbotor od koje je danas vidljiv kameni nasip (ostatak bedema) i nekoliko gomila na padinama tog brda.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Žeževica- arheološki lokalitet**

Sporadični površinski nalazi keramike upućuju na mogućnost da je brežuljak Orje na kojemu se diže današnja župna crkva sv. Jurja u Žeževici bio naseljen još u prapovijesti. U vezi s tim naseljem je i jedna prapovijesna gomila zapadno od crkve, odmah iznad ceste koja vodi do crkve.

Crkva je izgrađena u 18. stoljeću (spominje je 1739. godine nadbiskup Kačić u svojoj vizitaciji) i od tada više puta pregrađivana. Crkva je na popisu zaštićenih kulturnih dobara splitsko – dalmatinske županije.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi i eventualni iskopi moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Trnovac**

Istočno od zaseoka Bekavci u Žeževici, na brdu Trnovac (kota 368), nalaze se tri prapovijesne gomile koje su u vezi s dva naselja nešto južnije tj. s gradinama ne prostoru oko Jastrebove glavice.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Jastrebova glavica**

Zapadno od zaseoka Vrdoljaci u Grabovcu, a južno od ceste Žeževica-Grabovac, na uzvisini Gomile nalazi se gradina Jastrebova glavica.(21). Osim prapovijesnih, u prošlom stoljeću tu je pronađeno i rimskih nalaza (najviše novca). Stotinjak metara sjeverno od nje nalazi se druga gradina, nedavno devastirana probijanjem puta za dalekovod (22). Ova druga gradine bila je sa tri strane okružena dvostrukim bedemom. U zaseoku Vrdoljaci nalazi se jedna manja gomila (23), koja je kao i gomile na Trnovcu u vezi s ovim gradinama. Na gomilu u Vrdoljacima naknadno je postavljen kameni križ.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi i eventualni iskopi moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Špičina gradina**

Južno od župne crkve u Grabovcu prema uzvisini Špičina gradina, prostire se manja udolina u kojoj se nailazi na antičke (rimske) ostatke. Na samoj uzvisini u prapovijesti se nalazila gradina, na koju danas upućuju površinski nalazi keramike. Na njenom istočnom kraju, nalazi se jedan devastirani srednjovjekovni grob.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Sridnja gora**

Jugoistočno od Grabovca uzdiže se masiv Sridnje gore na čija su se dva vrha: Dujmovića gradina (kota 490) i Baletina gradina (kota 584), smjestile dvije prapovijesne utvrde-gradine.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Arheološki lokalitet Ančići**

Istočno od ceste Grabovac-Medov Dolac, uz makadamski put koji se odvaja za zaseok Ančići, nalaze se tri prapovijesne gomile. Posebno je zanimljiva gomila «Na klačini» (uz samu cestu), jer je na njoj vidljiv prapovijesni grob rađen od kamenih ploča.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Arheološki lokalitet Balete**

U grabovačkom zaseoku Balete i istočno od njega nalaze se tri prapovijesne gomile. Najveća je u blizini samih kuća, i većim dijelom je devastirana mljevenjem kamena u šljunak.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

Arheološki lokalitet Čolići (MRKI KAMEN)

Južno od zaseoka Čolići uz sjevernu stranu ceste Grabovac-Medov Dolac, u suhozidu i oko njega se nalazi nekoliko ornamentiranih stećaka (sljemenjaka i običnih ploča).

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Potrebno je izraditi elaborat prezentacije nalaza u prostoru.

- **Arheološki lokalitet Bacestića gomila**

U grabovačkom zaseoku Goričaj, zapadno od ceste, nalazi se prapovijesna gomila većih dimenzija na čijem je vrhu u kasnom srednjem vijeku postavljen stećak u obliku križa s prikazom ruspetog Krista na jednoj, te životinje (jelen?) na drugoj strani.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Arheološki lokalitet – prapovijesna gomila**

U zaseoku **Dundići** u Grabovcu, iznad Stipanova Doca, nalazi se jedna manja prapovijesna gomila.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Katuni, Rubića gomila**

U Katunima, iznad zaseoka Rubići nalazi se prapovijesna gomila.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Katuni, Jankova gomila**

U Katunima, sjeverno od zaseoka Merčepi nalazi se prapovijesna gomila.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Katuni, Kekezova gomila**

U Katunima, iznad zaseoka Kekezi nalazi se prapovijesna gomila.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Gornja Žeževica, prapovijesne gomile Grašnik**

Na prostoru Gornje Žeževice, na lokalitetu Grašnik naleze se tri prapovijesne gomile.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Šestanovac – Nejašmići, gradina**

Južno od zaseoka Nejašmići, uz lijevu obalu rijeke Cetine, na uzvisini se nalazi prapovijesna utvrda – gradina.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološka zona koju treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Šarići – prapovijesna gradina**

Na prostoru sjeverno od zaseoka Šarići nalazi se prapovijesna gomila.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološki lokalitet kojeg treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

- **Šarići – prapovijesna gomila**

Na prostoru sjeverno od zaseoka Šarići nalaze se tri prapovijesne gomile.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Arheološki lokalitet kojeg treba sačuvati u pejzažu uz istraživanja iz kojih će proizaći projekt prezentacije. Tretirati kao A zonu zaštite. Buduću izgradnju u blizini zabraniti. Protupožarne i ostale puteve te antenske stupove i odašiljače planirati uz suradnju konzervatorske službe, prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Svi zemljani radovi, iskopi, poljoprivreda na privatnim i javnim parcelama moraju se vršiti prema odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara uz poseban arheološki nadzor.

SAKRALNA KULTURNA DOBRA

- **Gornji Biskupovići - crkva Sv. Roka**

Na raskrižju puteva, u blizini zaseoka Gornji Biskupovići i Laušić nalazi se crkva Sv. Roka oko koje se nalazi groblje. Crkva je sagrađena krajem 18. st. točnije 1794. god. kako stoji napisano bosančicom

na nadvratniku ulaza. Crkva pravilne orijentacije jednobrodna je građevina sa kvadratičnom apsidom i stilskim odlikama kasnog baroka lokalnog značaja. Crkva je u drugoj fazi izgradnje produljena prema zapadu, a na glavnom pročelju je kameni trodijelni zvonik na preslicu izvorno barokne profilacije, no recentno preinačen. Južno od crkve je manja otvorena kapela orijentirana prema jugu. Nedavno su nestručno vršeni radovi na njenom eksterijeru (promijenjen je pokrov, rekonstruirana preslica nad ulazom).

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Crkva sv. Roka nedavno je obnovljena lokalnom inicijativom. Prilikom buduće sanacije ili prezentacije unutrašnjosti potrebno je dobiti uvjete Konzervatorskog odjela u Splitu.

- **Kreševo Katuni – župna crkva Uznesenja BDM**

Stara župna crkva nalazi se na seoskom groblju, a posvećena je Uznesenju BDM godine 1711. za vrijeme posjete splitskog nadbiskupa Cupillija tim krajevima. Na nadvratniku glavnog ulaza bosančicom je uklesana godina 1722. kada je popravljena i dograđena stara porušena crkva. Pregrađivana je kroz cijelo 18. st. U njenim temeljima i oko nje, nalazi se nekoliko stećaka, a prilikom kopanja grobnica, pronađeno je i nekoliko ranokršćanskih ulomaka (danas u župnom uredu). S toga je vrlo vjerojatno da se današnja stara crkva nalazi na temeljima ranije, starokršćanske i srednjovjekovne građevine koje su uništene izgradnjom stare župne crkve i groblja. Ta ranija građevina je vjerojatno bila posvećena sv. Ivanu Krstitelju. Crkva je na popisu zaštićenih kulturnih dobara splitsko – dalmatinske županije.

Status zaštite: registrirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Prilikom sanacije crkve ili uređenja interijera potrebno je dobiti uvjete za obnovu nadležnog Konzervatorskog odjela.

- **Žeževica-župna crkva sv. Jurja sa grobljem**

Crkva je izgrađena na uzvisini na srednjovjekovnom lokalitetu i dominira vizurom prostora. Spominje je još 1739. godine nadbiskup Kačić u svojoj vizitaciji, nakon koje je u više navrata preoblikovana. Jednobrodna građevina s kvadratičnom apsidom sagrađena je 1768. godine, a kasnije je dograđena prema istoku, i dograđena joj je poluobla apsida. Za gradnju je korišten klesanac složen u pravilne redove. Izvorni pokrov nije sačuvan, nego je u novije vrijeme stavljen pokrov od rebrastog lima. Pred glavnim ulazom dograđen je dvokatni zvonik zatvorenog tipa, s jednostavnom ložom i zidanim piramidalnim završetkom. Oko crkve je groblje, ograđeno kamenom ogradom s glavnim ulazom na zapadu do kojega vode kamene stube iz 19. stoljeća. i od tada više puta pregrađivana. Crkva je na popisu zaštićenih kulturnih dobara splitsko – dalmatinske županije.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Preporuča se izmjena neadekvatnog pokrova na crkvi, potrebno je izraditi konzervatorski elaborat sanacije i prezentacije građevine.

- **Grabovac - župna crkva Male Gospe**

Župna crkva u Grabovcu uz koju je i mjesno groblje izgrađena je uz lokalnu cestu. Crkva je posvećena Maloj Gospi, a nastajala je u nekoliko faza počevši od 18 st. Počela se graditi 1722. godine, a u njene su temelje ugrađena dva stećka. Posvećena je 1739. godine, a 1861. godine je proširena. U temeljima crkve i oko nje, vidi se nekoliko ukrašenih stećaka (sljemenjaka i običnih ploča). Crkva je jednobrodna kamena građevina s kvadratičnom apsidom koja je izvorno na glavnom pročelju imala zvonik na preslicu. Pred glavnim ulazom dograđen je 1970. godine novi zvonik zatvorenog tipa, tako da u prizemlju formira predvorje pred ulazom u crkvu. Grobišni prostor ograđen je kamenim zidom u koji je uz glavni ulaz uzidana kapelica – poklonac s raspelom, građena 1900. godine.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Crkva je nedavno građevinski sanirana, kada nisu u potpunosti poštivani uvjeti nadležnog Konzervatorskog odjela. Izvedena je nova prezentacija interijera. Sve radove na crkvi potrebno je provoditi u suradnji nadležnog Konzervatorskog odjela.

- **ŠESTANOVAC - kapelica Divice Marije i Sv. Ante**

Kapelica je smještena uz lokalnu prometnicu koja od juga vodi prema Šestanovcu.

Izgrađena je 1874. godine kao zadužbina mještana Katuna blaženoj Divici Mariji i Sv. Anti za zdravlje putnika. Kapelica je građena od klesanaca s polukružnom nišom na glavnom pročelju i dvostrešnim krovom pokrivenim kamenim pločama.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Sanaciju kapele potrebno je izvoditi u suradnji sa nadležnim Konzervatorskim odjelom.

- **GRABOVAC - zaselak Vrdoljaci, kapela**

Kapelu je 1875. godine dao sagraditi don Ivan Vrdoljak. Građevina je pravokutnog tlocrta bez apside. Na glavnom pročelju je ulaz i kamena rozeta nad njim, a u zabatu jednodijelna kamena preslica. Kapelica ima sačuvan inventar iz vremena gradnje.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III kategorija

Režim zaštite: Redovito održavanje u postojećem stanju prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

CIVILNA KULTURNA DOBRA

- **ŽEŽEVICA, kuća s ugrađenom kapelicom**

Uz lokalnu cestu Šestanovac – Zagvozd, na mjestu odvojka prema zaseoku Škerići izgrađena je skladna stambena katnica. Građena je u tradicijskom stilu, a na glavnom pročelju ima nišu s Gospinim kipom. Kapelica je izraz pučke pobožnosti, a koja ima određenu ulogu u procesijama uz lokalne blagdane.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Redovito održavanje u postojećem stanju prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

- **ŽEŽEVICA, kuća s ugrađenom kapelicom**

Uz lokalnu cestu Šestanovac – Zagvozd, na mjestu odvojka prema zaseoku Krželji, nalazi se stambena katnica, zidana kamenim klesancima. Na prvom katu glavnog, pročelja nalazi se niša s Gospinim kipom, kao izrazom pučke pobožnosti.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Redovito održavanje u postojećem stanju prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

FORTIFIKACIJE

- **KREŠEVO- Zaseok Mandušići, kuća kula**

Na sjevernom dijelu zaseoka Mandušići, na uzvisini je izgrađena utvrđena kuća-kula iz turskog razdoblja, a služila je za obranu naselja. Kuća-kula je katnica pravokutnog tlocrta, građena rustičnim priklesanim kamenom, danas bez namjene i u ruševnom stanju. Na južnom pročelju izgrađena su manja lučna vrata na prvom katu. Kula je izvorno imala dvostrešni krov sa pokrovom od kamenih ploča.

Status zaštite: evidentirano kultuno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Potrebno je izraditi konzervatorski elaborat za obnovu kule, temeljem kojeg bi se provela njena rekonstrukcija.

Izmjene i dopune Konzervatorskog elaborata o kulturnim dobrima na području obuhvata Prostornog plana Općine Šestanovac

Za potrebe donošenja Prostornog plana Općine Šestanovac izrađene su Izmjene i dopune Konzervatorskog elaborata o kulturnim dobrima na području obuhvata Prostornog plana Općine Šestanovac. Konzervatorskim elaboratom su inventarizirana i vrednovana nepokretna kulturna dobra općine Šestanovac.

Nepokretna kulturna dobra navedena kako slijedi, imaju svojstva kulturnog dobra i podliježu pravima i obvezama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03, 157/03), bez obzira na njihov trenutni pravni status zaštite. Pravni status zaštite obuhvaćen je sljedećim kategorijama:

- kulturno dobro upisano u Registar nepokretnih kulturnih dobara
- preventivno zaštićeno kulturno dobro
- (evidentirano) zaštita prostornim planom

Zone zaštite određene su u cilju očuvanja tipoloških karakteristika kulturnog dobra i njegove karakteristične slike, te očuvanju njegovih povijesnih struktura (prostornih ili graditeljskih). Diferencirane su prema stupnju očuvanosti povijesne građevne strukture i prostorne organizacije i različitih režima i mogućih zahvata. Zone zaštite definirane su kao A zona zaštite - kao prvi stupanj zaštite i odnosi se na zonu u kojoj se u potpunosti štiti ustroj naselja. B zona zaštite vrednuje se kao 2. stupanj zaštite i uključuje povijesni prostor naselja u kojem je očuvana tradicionalna matrica, mreža ulica i parcelacija te pripadajuća povijesna (tradicijska) arhitektura, ali je djelomice izgrađena i novijim građevinama koje čine skladnu cjelinu.

Područje Općine Šestanovac bogato je arheološkim lokalitetima, posebno prapovijesne i antičke arheologije, čime se i potvrđuje kontinuitet naseljavanja ovog prostora od prapovijesti do danas. O životu u prapovijesnom razdoblju svjedoče brojne gradine i tumuli (gomile) s vrijednim artefaktima. Tijekom rimskog perioda i kasne antike područje je prošarano putovima, od kojih su sačuvani pravci te je moguće rekonstruirati komunikacijsku mrežu.

c) Lokaliteti i zone

Prapovijesna gomila

Gomila se nalazi na rubnom jugozapadnom dijelu Općine Šestanovac na desnoj obali Cetine, istočno od zaseoka Babajići u Blatu n/C. Radi se o prapovijesnom tumulu manjih dimenzija, koji nam zajedno s okolnim arheološkim lokalitetima potvrđuje kontinuiranu naseljenost ovog područja od prapovijesnih vremena.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe.

Arheološka zona

Na potezu od Balića prema rubnom dijelu Općine Šestanovac u pravcu sjevera na više je mjesta rekognosciranjem utvrđena antička cesta. Prepoznajemo je po manjem zidu koji je omeđuje s obje strane te tragovima tzv. spurila (kolotruga) koji se nalaze na nekoliko mjesta u kamenu živcu.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: regionalni značaj, II kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe.

Grabovac – Dujmovići, arheološki lokalitet

Južno od ceste Grabovca – Zagvozd uz odvojak koji vodi prema Dujmovićima nalazi se nekoliko stećaka, uglavnom ploča. Rekognosciranjem terena na površini su uočeni i ulomci keramike što upućuje i na mogućnost postojanja antičkog lokaliteta u bližoj okolici.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe

Goričaj – Cvitkovići, prapovijesne gomile

Sjeverozapadno od zaseoka Cvitkovići nalaze se tri prapovijesne gomile, s vidljivim grobovima.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe

Velika peć, arheološki lokalitet

Pećina Velika peć nalazi se na sjevernoj padini brda Sridnja gora, jugoistočno od sela Grabovac. Dosadašnja istraživanja su pokazala iznimne rezultate. Brojna ognjišta i tragovi loženja vatre ukazuju da je pećina bila dugotrajno naseljena od neolitika do srednjeg vijeka. Srednjovjekovni slojevi upućuju na sezonsko naseljavanje, najvjerojatnije su je koristili stočari ili lovci.

Status zaštite: Preventivna zaštita Ministarstva kulture RH

Valorizacija: regionalni značaj, II kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe.

Vukušića strana, arheološki lokalitet

Na arheološkom lokalitetu Vukušića strana dominira velika prapovijesna gomila, na kojoj su vidljivi ulomci keramike. Na istom položaju oko gomile nalazi se više kamenih grobova koje se vjerojatno može datirati u srednji vijek. Jaka koncentracija arheoloških nalaza i grobova na ovom položaju navodi na mogućnost postojanja kulnog mjesta u neposrednoj blizini.

Status zaštite: Preventivna zaštita Ministarstva kulture RH

Valorizacija: regionalni značaj, II kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe.

Rimska cesta

Zapadno od središta sela Grabovc, u blizini zaseoka Vrdoljaci, na skretanju prema selu Žeževica rekognosciranjem je utvrđena antička cesta s vidljivim tragovima tzv. spurila (kolotruga) koji se nalaze na nekoliko mjesta u kamenu živcu.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: regionalni značaj, II kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe.

Ograde tornice, stari put

Uz izgradnju građevina, značajno obilježje kultiviranog prostora predstavlja mreža komunikacijskih putova. Na potezu od Donjih Vukušića prema Gornjim Vukušićima je stari put s podzidom koji je još u upotrebi, također nije isključena mogućnost da ova komunikacija datira u kasni srednji vijek. Središnji dio tog puta presijeca rimska cesta koja je vodila od Prpuše prema Lovreću.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III kategorija

Režim zaštite: Područje tretirati kao A zonu zaštite te zadržati put u postojećoj formi uz očuvanje podzida.

Šakići, bunar

Bunari, lokve i čatrnje su oduvijek neodjeljivi od ljudskih nastambi i neophodni za život ljudi i stoke, a od posebnog su značaja za kraške prostore na kojima je problem nedostatka vode uvijek bio naglašen. Na prostoru oskudnom vodom zajednički bunar predstavlja jedan od prvih komunalnih zahvata mjesta.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Potrebno je redovno održavanje i čišćenje bunara, kako bi se sačuvala njihova izvorna namjena.

Kapelica kod Šakića

Uz lokalnu cestu kod Šakića izgrađena je kapelica (svetište) kao izraz pučke pobožnosti.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III kategorija

Režim zaštite: Redovito održavanje u postojećem stanju prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Gornji Vukušići, arheološka zona

Na potezu od Gornjih Vukušića u pravcu sjevera, prema Općini Lovreć, rekognosciranjem je utvrđena antička cesta s vidljivim tragovima tzv. spurila (kolotruga) koji se nalaze na nekoliko mjesta u kamenu živcu. Radi se vjerojatno o komunikaciji koja je preko Prpuše vodila prema Lovreću, koji treba daljnjim rekognosciranjem terena definirati. Na istom području na u blizini bunara Vučjak nalazi se i nekoliko prapovijesnih gomila.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: regionalni značaj, II kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe.

Prapovijesna gradina

Na lijevoj obali rijeke Cetine jugozapadno od zaseoka Nejašmići nalazi se prapovijesna gradina s vidljivim ostacima bedema. Po površini se nalaze ulomci keramike na temelju koje je gradinu moguće datirati u brončano doba, te poprilične količine kućnog lijepa.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe.

Družići, prapovijesna gomila

Sjeverozapadno od zaseoka Družići nalazi se prapovijesna gomila koja je vjerojatno u bliskoj vezi s prethodno navedenom gradinom na lijevoj obali Cetine.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe.

Bataralovac, prapovijesna gomila

Jugozapadno od zaseoka Družići nalazi se prapovijesna gomila koja se također može dovesti u vezu s navedenom gradinom na lijevoj obali Cetine.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe.

Krivići, prapovijesna gomila (na karti pod rednim brojem 71)

Sjeverozapadno od zaseoka Krivići nalazi se prapovijesna gomile, s vidljivim grobovima.

Status zaštite: evidentirano kulturno dobro

Valorizacija: lokalni značaj, III. kategorija

Režim zaštite: Prostor oko lokaliteta i sam lokalitet tretirati kao A zonu zaštite te zabraniti sve građevinske, zemljane i sl. radove ili ih izvoditi u suradnji i uz nadzor arheologa nadležne konzervatorske službe

d) Izmjene u Konzervatorskom elaboratu iz 2003. – 2004. godine

Arheološki lokalitete Čolići (*na karti pod rednim brojem 31*) je u međuvremenu uređen i prezentiran. Međutim, potrebno je izmijeniti naziv lokaliteta te lokalitet nazvati **Mrki kamen** kako je stvarni naziv lokaliteta na ovom položaju. Također je potrebno redovito održavati i čistiti lokalitet.

e) Mjere zaštite navedenih lokaliteta

Mjere zaštite odnose se na navedena kulturna dobra, lokalitete i arheološke zone koje su utvrđene predmetnim Izmjenama i dopunama Konzervatorskog elaborata. Zaštita arheološke baštine odnosi se i na neistraža te na potencijalna nalazišta sukladno odredbama čl. 45, čl. 46, čl. 47, čl. 48 i čl. 49. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03, 157/03), kojim je određeno da ako se pri izvođenju radova naiđe na arheološko nalazište izvođač radova dužan je prekinuti radove i o nalazu bez odgađanja izvijestiti nadležno tijelo. Lokalitete i arheološke zone utvrđene ovim Izmjenama i dopunama Konzervatorskog elaborata kao i navedene lokalitete u elaboratu iz 2003. – 2004. godine potrebno je detaljno istražiti, te planskim dokumentima nižeg reda utvrditi način korištenja zona. Svi navedeni lokalitete predstavljaju vrijednu kulturnu baštinu i značajni su elementi kako za kulturni tako i za povijesni identitet ovih prostora.

Čitav prostor Općine Šestanovac slabo je istražen ili dokumentiran, te upravo zbog stupnja neistraženosti lokalitete spadaju u grupu ugroženih i najmanje zaštićenih kulturnih dobara. Unutar izgrađenih područja naselja preporuča se detaljno istraživanje arheoloških zona do sterilnog sloja te sukladno rezultatima valorizacije, prezentacija nalaza *in situ* koja može utjecati na izvedbene projekte planiranih građevina. Izvan izgrađenih područja preporuča se detaljno istraživanje i konzervacija nalaza uz mogućnost korištenja metode anastilozne a u ekstremnim i temeljito dokumentiranim slučajevima i parcijalne dislokacije, s time da se prethodno na razini prostornih planova općina i gradova detaljno utvrdi obuhvat pojedinih izdvojenih arheoloških nalaza te režimi zaštite istih.

U područjima kojim se ovim planom, kao i prostornim planovima općina i gradova, predviđa izgradnja objekata, a prostor nije izgrađen i priveden namjeni temeljem dosadašnjih prostornih planova, obvezuje se nositelj zahvata da tijekom izrade istražnih radova koji prethode procjeni utjecaja na okoliš osigura arheološko istraživanje, a rezultat kojeg mora biti detaljno pozicioniranje arheoloških nalaza u prostoru i njihova valorizacija. Tako istraženi prostori obvezno se prezentiraju *in situ*, a projektu konzervacije i prezentacije nalaza moraju se prilagoditi i planovi i projekti izgradnje objekata i uređivanja zemljišta. Također se propisuje mjera zaštite obvezne izrade detaljnije konzervatorske dokumentacije, kojom će se odrediti-inventarizirati posebno vrijedni prostori i građevine koji se štite kao pojedinačna nepokretna kulturna dobra.

Arheološka nalazišta koja su zaštićena kao pojedinačno kulturno dobro što je navedeno u predmetnom elaboratu, štite se kao pojedinačna kulturna dobra. Radovi na samom lokalitetu ili njegovoj neposrednoj blizini također podliježu odredbama naprijed cit. Zakona.

3.3.2. Zaštita prirode

Svi dijelovi prirode upisani u Upisnik zaštićenih dijelova prirode kao i oni koji se štite ovim Planom čine sustav posebno vrijednih i zaštićenih dijelova prirode u cjelovitom sustavu zaštite prirodnih vrijednosti uspostavljenom ovim Planom.

U smislu Zakona o zaštiti prirode na području Općine zaštićen je Park prirode Biokovo čiji dio 781,8 ha se nalazi na području Općine.

Stoga su svi zahvati u parku prirode i širem krajobrazu posebno osjetljivi i potrebno ih je svesti na najmanju mjeru i u funkciji održavanja parka prirode, odnosno očuvanja vrijednosti šireg krajobraza. Prostor unutar parka prirode ima kulturnu, socijalnu, odgojno-obrazovnu i rekreativnu namjenu. Za park prirode Biokovo izrađuje se Plan područja posebnih obilježja.

U skladu s odredbama Strategije i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske o povećanju broja zaštićenih dijelova prirode, utvrđeni su lokaliteti na području Općine, predloženih za zaštitu za koje je potrebno provesti na zakonu utemeljen postupak proglašenja kao zaštićenog dijela prirode.

- Vodotok rijeke Cetine, kao zaštićeni krajolik

3.4. Razvoj infrastrukturnih sustava

3.4.1. Prometni sustav

Budući razvitak Općine Šestanovac i ostvarivanje razvojnih ciljeva u velikoj mjeri će ovisiti o kvaliteti prometne infrastrukture na širem prostoru. To se odnosi na infrastrukturu državnog značaja (autocesta, brze i druge državne ceste).

3.5.1.1. Cestovni promet

Okosnicu prometne mreže šireg područja čine državne, županijske i lokalne ceste koje prolaze ovim područjem, a posebno važnu ulogu ima Jadranska autocesta koja jednim svojim dijelom prolazi područjem općine Šestanovac.

Iako područjem Općine Šestanovac prolaze važni cestovni pravci, odnosno dvije državne ceste, dvije županijske ceste i sedam lokalnih cesta, odnosno unatoč razgranatoj mreži cesta kojom je ovaj prostor povezan sa susjednim jedinicama lokalne samouprave, a i sama naselja međusobno, stanje cesta je nezadovoljavajuće. To se prvenstveno odnosi na stanje asfaltnog zastora, kvalitetu izvođenja horizontalnih i vertikalnih elemenata trase, prometnu signalizaciju i dr.

Asfaltni zastor na pojedinim trasama je u vrlo lošem stanju, a to se posebno odnosi na državnu cestu D 39: Gr.R.BiH.-Aržano-Cista Provo-Dubci (D 8) i državnu cestu D 62: Dugopolje (D1)-Šestanovac-Zagvozd-Vrgorac-Kula Norinska-Metković (D 9). Na državnoj cesti D39 na dijelu Cista Provo – Šestanovac – Dubci, te na dijelu državne ceste D 62 Šestanovac-Grabovac-Zagvozd izraženi su loši horizontalni i vertikalni elementi trase, krivine su loše izvedene a na dionicama gdje su nužno potrebni nedostaju odbojnici.

Mreža županijskih i lokalnih cesta također je u nezadovoljavajućem stanju. Ove dionice karakteriziraju loše izvedene krivine te loš asfaltni zastor.

Prometna signalizacija na cijelom području općine Šestanovac je nezadovoljavajuća, a to se posebno odnosi na raskrižje u samom naselju Šestanovac, gdje je u cilju sigurnosti odvijanja prometa cestovnih vozila i pješaka, nužno postaviti semafore i ležeće policajce.

Stanje cestovne mreže je izrazito loše glede sigurnosti prometa na prometnicama koje prolaze kroz naseljena mjesta Kreševo Polje, Katuni Polje, Šestanovac, Žeževica i Grabovac, a najviše zbog nepostojanja nogostupa, kao i loše osvjetljenosti (posebno državnih cesta).

Autobusna stajališta, koja su izgrađena u nekim naseljima, izvedena su loše, a u nekim naseljima, kao i u samom općinskom središtu-naselju Šestanovac- nisu uopće izgrađena!

Sustav javnog prijevoza ne zadovoljava u potpunosti potrebe stanovništva općine Šestanovac, a to se posebno odnosi na rubna naselja Općine.

Slijedom navedenog, a u cilju sigurnosti odvijanja kolnog i pješačkog prometa, nužno je potrebno predvidjeti slijedeće zahvate:

- korekcija nepovoljnih građevinskih elemenata svih trasa na kojim su navedeni

elementi uočeni, a prvenstveno na mjestima gdje su prometne nezgode najčešće, na

način da se izvrši poboljšanje horizontalnih i vertikalnih elemenata trase,

- na državnim cestama D 39 i D 62 koje se vežu na buduću autocestu Split

(Dugopolje)-Bisko-Blato n/C-Šestanovac-Zagvozd-Ploče-Dubrovnik izvršiti korekcije trase kako bi navedene prometnice mogle prihvatiti promet s autoceste,

- izvršiti asfaltiranje na dionicama na kojima asfaltni zastor postoji ali je u lošem

stanju, kao i na onima na kojima uopće ne postoji,

- postaviti odbojnice na dionicama prometnica na kojima ne postoje a nužni su za

sigurnost odvijanja prometa,

- postaviti vertikalnu i horizontalnu signalizaciju (semafor, ležeće policajce, itd.) na

dionicama prometnica na kojima ne postoji a nužna je za sigurnost odvijanja prometa,

- izgraditi autobusna stajališta u naseljima gdje ne postoje a postoji potreba za njima-

to se posebno odnosi na samo općinsko središte,

- izgraditi nogostupe i postaviti javnu rasvjetu, posebno se odnosi na prometnice koje prolaze kroz naseljena mjesta Kreševo Polje, Katuni Polje, Šestanovac, Žeževica i Grabovac,

- potrebno je također predvidjeti daljnji razvoj i unaprjeđenje sustava javnog prijevoza, te na taj način kvalitetnije povezati naselja na području općine Šestanovac međusobno i s važnijim središtima.

Područjem općine Šestanovac prolazit će autocesta Zagreb-Split-Dubrovnik.

Autocesta Zagreb - Split - Dubrovnik (A1) dio je cestovnog prometnog pravca između kontinentalnog sjeverozapadnog dijela Hrvatske (Zagreb-Karlovac) i sjeverno-dalmatinske regije (s oslanjanjem na jadranski cestovni pravac).U mreži planiranih cesta ova autocesta dopunjava i čini vezu između dva vitalna europska pravca: (E-59) Maribor - Zagreb - Split i (E-65) Rijeka - Split - Dubrovnik. Ova autocesta povezuje sjever i jug Hrvatske i iz niza je razloga od izuzetnog značaja za Republiku Hrvatsku. Predstavlja stratešku pretpostavku za razvoj gospodarstva u najširem smislu, od oživljavanja cijele privrede, a naročito turizma do prihvata i provođenja tranzitnog prometa.

Poddionice autoceste Zagreb-Split-Dubrovnik, na trasi Split-Dubrovnik su:

- Split (Dugopolje)-Bisko, ukupne planirane dužine 11,8 km

- Bisko-Blato n/C-Šestanovac, planirane dužine 25,2 km

- Šestanovac-Zagvozd, planirane dužine 10,6 km.

Na svim navedenim poddionicama trasa prolazi pretežito brdskim i planinskim terenom.

Elementi horizontalne, vertikalne i poprečne geometrije trase dimenzionirani su za $v_p=120$ km/h. Granični tlocrtni elementi definirani su minimalnim radijusom polumjera $R_{min}=750$ (450) m, a minimalna duljina prijelaznice iznosi $L_{min}=95$ (75) m.Granični visinski elementi definirani su maksimalnim uzdužnim nagibom od 4(5)%, te minimalnim koveksnim i konkavnim polumjerom od 19 000 (8700) odnosno 13000 (5700) m. Poprečni presjek trase čine dva kolnika razdvojena razdjelnim pojasom širine 3,00 m.

Utjecaj autoceste na stanje okoliša

Najveći dio područja općine Šestanovac (a i cijelog područja kojim prolazi trasa autoceste Split (Dugopolje)-Zagvozd), gledano općenito u hidrogeološkom smislu čine vodopropusne stijene, koje su po litološkom sastavu vapnenci s proslojcima dolomita. Ove stijene odlikuje pukotinska poroznost, odnosno zbog ovakvog njihovog sastava gotovo da i nema površinskih tokova koji bi se formirali nakon dugotrajnih oborina, već sva oborinska voda koja padne na površinu ubrzo ponire u podzemlje.

Dio trase koja prolazi područjem općine Šestanovac, od cca stacionaže km 30+000 do cca stacionaže km 34+000, nalazi se u zoni visokog rizika ranjivosti podzemnih voda, a nastavak trase od stacionaže km 34+00 do km 45+00, nalazi se u zoni umjerenog rizika ranjivosti podzemnih voda.

Prema Pravilniku o utvrđivanju zona sanitarne zaštite, u I, II, III i IV zoni sanitarne zaštite izvorišta nije dozvoljeno građenje prometnica bez sustava kontrolirane odvodnje i pročišćavanja oborinskih voda. Područje kojim prolazi ova dionica autoceste - područje sliva Jadra i Žrnovnice i sliva izvorišta Studenci, je područje visokog rizika u smislu zaštite podzemnih voda.

Studija utjecaja na okoliš JAC Dugopolje-Zagvozd daje okvirno potencijalne lokacije ispusta voda prema stupnju rizika zagađenja podzemnih voda, a detaljnije razrađeni geotehnički parametri dat će potrebne podatke o konačnom utvrđivanju lokacija ili o adekvatnom tehničkom rješenju zaštite podzemnih voda.

Poddionica Bisko-Blato n/C-Šestanovac (od km 11+800 do km 37+00) proteže se uglavnom brdsko-planinskim terenom, osim dijela od cca km 30+000 koji prolazi područjem općine Šestanovac, a pripada relativno ravničarskoj kategoriji terena. Ovoj dionici pripadaju dva čvora: Čvor Blato na cca km 29+446 i čvor Šestanovac na cca km 36+100.

Čvor Šestanovac se veže na državnu cestu D 39, na kojoj je kao i na županijskoj cesti Ž 6142 na koju se veže čvor u Blatu, potrebno izvršiti niz zahvata kako bi spomenute prometnice mogle prihvatiti vozila s autoceste.

Glede navedenog a i prema Programu građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2005. do 2008. godine, predviđeni su radovi na obnovi državne ceste D 39: Gr.R.BiH.-Aržano-Cista Provo-Dubci (D 8) na dionici Šestanovac – Dubci, i na državnoj cesti D 62 : Dugopolje (D1)-Cista Provo-Imotski-GP Vinjani Gornji (gr. R.BiH) na dionici Šestanovac-Lovrinčević u dužini od 16, 20 km.

Na poddionici Bisko-Blato-n/C-Šestanovac izgradit će se slijedeći cestovni objekti:

80 m podvožnjaka, 288 m nadvožnjaka, 840 m vijadukata, dva tunela od 350 +330 m i 530+500 m te jedan umjetni tunel dužine 150 m i most preko rijeke Cetine dužine 90 m. Na cca km 23+00 izgradit će se prateći uslužni objekt (PUO) „Mosor“.

Poddionica Šestanovac-Zagvozd (od km 37+000 do km 47+600) proteže se brežuljkasto ravničarskim terenom. Ovoj dionici pripada čvor Zagvozd. Da bi se omogućio prihvat vozila s autoceste, potrebno je rekonstruirati, odnosno izmjestiti određene prometnice i to: državne ceste D 62 I D 512, te županijsku cestu Ž 6208.

Na ovoj poddionici izgradit će se slijedeći cestovni objekti: 48 m podvožnjaka, 92 m nadvožnjaka, umjetni tunel dužine 150 m. Na cca km 40+500 izgradit će se prateći uslužni objekt (PUO).

Brza cesta – nova državna cesta br. 39

Predmetna prometnica proteže se teritorijem općine Šestanovac u ukupnoj dužini od cca 5,00 km. Obzirom na kategoriju prometnice kao «brze ceste» kolizija iste sa okolnom cestovnom mrežom rješava se deniveliranim čvorištima, te prijelazima i prolazima.

Važno je napomenuti da stara prometnica (DC 39) ostaje u funkciji tako da uz manje rekonstrukcije ostaju svi pristupi naseljima i parcelama. Izgradnjom autoceste Zagreb – Split – Dubrovnik (dionice Bisko – Šestanovac) u planiranom razdoblju 2006/2007. godine, ova prometnica dobiva još veći značaj.

Realizacije iste planira se po etapama gdje je prioritetan potez od Šestanovca (Vukušića strana) do Dubaca (DC 8). Poprečni profil također se rješava u dvije etape kao dvotračna, odnosno konačna

četvertračna cesta što ovisi o dinamici izgradnje okolne cestovne mreže (npr. tunela Sv. Ilija u Zagvozdu).

Ulaz u općinsko središte i buduću gospodarsku zonu planira se preko deniveliranog čvorišta Šestanovac.

Važno je napomenuti da stara prometnica (DC 39) ostaje u funkciji čime se ne remete postojeći pristupi naseljima i parcelama.

U skladu s «Strategijom prometnog razvitka RH» u pogledu širine kolnika (1. faza 1 kolnik sa dva prometna traka s eventualnom potrebom dogradnje dodatnih traka za spora vozila i 2. faza 2 odvojena kolnika sa 2 x 2 prometna traka, te obvezatnom denivelacijom svih raskrižja za 1. i 2. fazu). Eventualno odstupanje od ovih načela moguće je ukoliko se želi postići etapno puštanje u promet pojedinih poddionica što se može postići privremenim priključenjem na postojeću mrežu. Osnovni uvjet pri ovakvom rješavanju problema je da navedeno ne zahtijeva veće građevinske zahvate koje se neće moći uklopiti u konačnom rješenju.

Što se tiče odabira koridora, isti je sagledan u dužem potezu i to od lokacije Vukušića strane iznad Šestanovca i uključuje spoj budućeg čvora Šestanovac autoceste Zagreb – Split – Dubrovnik na državnu cestu br. 39 i planiranu «brzu cestu», te buduću čvor Šestanovac na istoj sa privremenim priključenjem na postojeću DC 39 pred naseljem Gornja Brela, a sve u skladu sa Prostornim planom Županije splitsko – dalmatinske.

Prostorno – prometni i tehnički uvjeti koji su poštivani kod polaganja trase su slijedeći:

- postojeća cesta DC 39 (mogućnost priključenja na postojeće stanje, te etapna izgradnja) i korištenje postojećeg koridora
- minimalna dužina prolaza kroz naselja ili građevinska područja
- izbjegavanje kvalitetnog poljoprivrednog i šumskog zemljišta
- veza postojećih naselja na cestovnu mrežu
- povezivanje planiranih namjena na cestovnu mrežu (npr. buduća radna zona Šestanovac)
- omogućavanje izgradnje dodatnih pratećih sadržaja uz «brzu cestu»
- zaštita od buke postojećih naselja i planiranih građevinskih područja
- uklapanje u planiranu autocestu Zagreb – Split – Dubrovnik uz osiguranje većine dosadašnjih komunikacija (*poljski putovi i sl.*)

Što se tiče povezivanja «brze ceste» na sadašnju i buduću cestovnu mrežu, te osiguranja dosadašnjih lokalnih povezivanja na DC 39, treba naglasiti da ista ostaju u postojećim koridorima uz manja građevinsko – prometna poboljšanja.

Tu treba spomenuti slijedeće:

- denivelirani čvor Šestanovac – Šestanovac na budućoj autocesti Zagreb – Split – Dubrovnik. Isti omogućava vezu na «brzu cestu» preko deniveliranog rotora, te sadašnju DC 39
- denivelirani prolaz «brze ceste» i autoceste poljskog puta od Krnića do DC 39 na južnom ulazu u Šestanovac
- denivelirani prolaz «brze ceste» od Krnića do DC 39
- denivelirani prolaz «brze ceste» od Popovića do DC 39
- denivelirani čvor Šestanovac kao veza «brze ceste» i DC 39, odnosno šire zone naselja Šestanovac, buduće građevinske zone, te radne zone
- denivelirani prolaz ispod «brze ceste» za naselje Krnići
- na dijelu trase «brze ceste» od naselja Krnići do južne općinske granice vjerojatno još jedan do dva denivelirana prolaza kategorije poljskog puta u svrhu vatrogasnog pristupa te omogućavanja prolaza životinja. Točnu lokaciju istih odrediti će Studija utjecaja na okoliš koju treba izraditi za ovu kategoriju ceste.

Obzirom na značaj ovog cestovnog pravca, pogotovo nakon izgradnje dionice autoceste Bisko – Šestanovac neophodno je predvidjeti izgradnju jednog manjeg pratećeg uslužnog objekta sa sadržajem benzinske postaje, trgovačko – ugostiteljskog objekta, i to motela na dijelu trase južno od naselja Krnići gdje topografski uvjeti terena to dozvoljavaju.

Sekundarna cestovna mreža

Sekundarnom cestovnom mrežom ostvaruju se poprečne veze istok – zapad deniveliranim prolazima «brze ceste». Planirana gospodarska zona i okolna naselja opskrbljuju se rubnom sabirnom cestom tako da se ostavlja sloboda formiranja parcela unutar i izvan ovog «prstena».

Sekundarna (sabrna) cestovna mreža osim postojeće državne ceste br. 39 koja nakon izgradnje «brze ceste» vjerojatno prelazi u niži rang (županijska cesta), obuhvaća i planiranu cestu koja opskrbljuje buduće građevinske zone i radnu zonu Šestanovac, te objedinjuje dio lokalne mreže okolnih naselja.

Takva D 39 podrazumijeva obzirom na svoj novi karakter u granicama naselja obostranu dogradnju pješačkih staza gdje je to moguće.

Građevinsko – prometne karakteristike

Elementi horizontalne i vertikalne geometrije osi 2 dimenzionirani su za računsku brzinu od min $V_r = 60$ km/h sa minimalnom veličinom radijusa horizontalne krivine min $R = 75,00$ m i minimalnom dužinom prijelazne krivine oblika klotoide od min $L = 50,00$ m.

Primijenjeni elementi vertikalne geometrije u granicama su dozvoljenih tako da je maksimalni primijenjeni nagib nivelete max $I = 5,00$ %.

Sukladno iznesenom, a obzirom na namjenu predmetne ceste, normalni poprečni profil predviđa se zavisno o «napredovanju» građenja izvesti u dvije faze, pri čemu se u prvoj fazi predviđa izgradnja prometnih traka širine 3,25 m, bez pješačkih staza, a u drugoj fazi se predviđa proširenje prometnih traka na 3,50 m te izgradnja pješačkih staza.

Ostale prometnice odnosno postojeći odvojeci u skladu s stanjem i potrebama, te raspoloživim terenskim uvjetima, te mogućnošću rješavanja imovinsko – pravne problematike, dimenzionirani su za računsku brzinu max $V_r \leq 50$ km /h.

Treba naglasiti da se svi denivelirani prolazi ovih cesta (podvožnjaci i nadvožnjaci) preko ili ispod «brze ceste» trebaju izgraditi u širinama koje zadovoljava tip i kategoriju ceste u skladu s Pravilnikom za javne ceste.

Za potrebe poljoprivredne proizvodnje i osiguranje potpunijeg korištenja poljoprivrednih resursa područja, potrebno je predvidjeti rekonstrukciju gospodarskih putova.

U svrhu oživljavanja specifičnih vidova turizma i rekreacije utvrđeni su planinski (ujedno i protupožarni) putovi, koji se nalaze na području Parka prirode Biokovo i to:

- Čikeš – Grljak,
- Pekovići (Radići)-Živa voda-Božurače i
- Pejkovići-Grljak,

koji su zapušteni i neprohodni, pa je potrebno planirati njihovo uređenje.

Također postoji potreba za uređenjem planinskih putova na brdima Sidoča, Orljača, Sridnja gora, Vitrenik i Kreševica. Na ovim brdima ne postoje planinski putovi pa ih je potrebno planirati i urediti.

Radi osiguranja prometa i sigurnosti ljudi Prostornim planom se utvrđuju širine zaštitnih pojaseva uz postojeće cestovne prometnice sa svake strane i uz one za koje su utvrđeni uvjeti uređenja prostora i to:

- za autocestu 40 m,
- za državne ceste 25 m
- za županijske ceste 15 m i
- za lokalne ceste 10 m širine.

Sva križanja se trebaju izvesti tako da vozilima omoguće sigurno uključivanje i isključivanje s ceste.

S prometnica koje imaju kategoriju državne ceste, kolni priključak na parcelu je moguć uz prethodno dobivenu suglasnost nadležne institucije.

S prometnica koje imaju kategoriju županijskih i lokalnih cesta, dozvoljen je direktan kolni pristup parceli, ali na način da su priključci koji se u neposrednoj blizini priključuju na javnu cestu zajednički.

Uz državne, županijske i lokalne prometnice (na područjima na kojima su ispunjeni posebni uvjeti u skladu sa zakonskim odrednicama), moguća je gradnja pratećih cestovnih objekata tj. benzinskih postaja sa ugostiteljskim objektima, servisima i praonicama automobila, motelom i sl.

Uz ugostiteljske objekte, benzinske i servisne stanice i druge objekte pokraj cestovnih prometnica, radi čije djelatnosti dolazi do zadržavanja vozila, potrebno je osigurati posebne površine za parkiranje i zaustavljanje vozila izvan kolnika, a u skladu s važećim normativima.

Autobusna stajališta na dijelu državne i županijske ceste moraju se graditi izvan kolnika.

3.5.1.2. Željeznički promet

Planirana željeznička pruga, Jadranska željeznica, koja bi povezivala obalne gradove Rijeku, Zadar, Šibenik, Split i Dubrovnik, jednim svojim dijelom prolazi i općinom Šestanovac.

Jadranska orijentacija Hrvatske nameće potrebu određivanja prometnih koridora i u željezničkom prometu, koji iz Europe vode prema hrvatskim jadranskim lukama i oni koji kontinuirano duž jadranskog prometnog pravca povezuju sve važnije hrvatske luke i veća gradska razvojna središta. Jadranska željeznička pruga, u tom smislu, dio je magistralnog pravca koji omogućuje vrlo povoljnu željezničku vezu Srednje i Zapadne Europe s južnim dijelovima Europe.

Jadranska priobalna pruga Rijeka - Split - Dubrovnik predviđa se za mješoviti promet (putničkih i teretnih vlakova). S obzirom da je definiran koridor Jadranske autoceste, kod definiranja koridora Jadranske željeznice vodilo računa o istoj na način da njihova međusobna udaljenost bude $l \geq 100$ metara. Također se vodilo računa i ostalim infrastrukturnim zahvatima, vodotocima, postojećoj mreži željezničkih pruga itd. Definiranje samog koridora Jadranske željeznice je uslijedilo nakon konzultacija izvršenih sa predstavnicima i planerima gradova i općina čijim područjem bi ista u budućnosti i prolazila. U daljnjoj razradi dokumentacije potrebno je detaljno definirati trasu jadranske željeznice.

Količina prometa i troškovi gradnje uvjetuju različitost pristupa pojedinim dionicama, pa se dionica od Rijeke do Zadra predviđa kao dvokolosiječna, a od Zadra do Dubrovnika, odnosno do državne granice, kao jednokolosiječna. Također je neophodno definirati i nastavak trase prema Dubrovniku s predstavnicima Hrvatskih željeznica i Dubrovačko-neretvanske županije.

Dionica pruge na području Splitsko-dalmatinske županije

Ova dionica je u smislu izvođenja građevinskih radova najteža dionica, posebno se to odnosi na dio od Splita preko Omiša do Kostanja, gdje se stalno izmjenjuju tuneli i mostovi. Na ovoj dionici nalaze se četiri kolodvora: Split, Kostanje, Rašćane i Zapadna Plina, te pet postaja: Dugi Rat, Omiš, Žeževica, Zagvozđ i Račva. Postaja Omiš je predviđena kao tunelska postaja, a veza kolodvora s gradom ostvariva je gradnjom cestovno - pješačkog tunela dugog 400 m do zaseoka Baučići, odakle postoji cestovna veza do grada. Pruga je položena zabiokovskom kotlinom, a spoj s postojećim kolodvorom Ploče izveden je posebnom prugom u duljini od 6 km. Ukupna duljina tunela ove dionice iznosi 51,00 km (46,4%), a mostova i vijadukata 6,870 km. (6,2%), a to znači da je više od pola dionice na umjetnim građevinama što je jako nepovoljno. Od većih objekata na ovoj dionici su tuneli "Vučevica" (3400 m), "Mošnica" (4400 m), "Sridnja gora" (4900 m), "Biokovo" (11 650 m), " Planikovača" (3550 m) i "Plavač" (3300 m). Posebno treba istaknuti mostove preko rijeke (duljine 300 m i 700 m), gdje je razina mostova 140 m iznad Cetine.

Izgradnjom nove pruge, trajanje putovanja vlakom iznosilo bi:

- 3 sata od Rijeke do Dubrovnika
- 4 sata od Zagreba do Dubrovnika (uz izgradnju nizinske pruge Zagreb - Rijeka)
- 2,5 sata od Zagreba do Splita.

U to slučaju, prijevoz putnika željeznicom bio bi konkurentan cestovnom (unatoč izgradnji nove autoceste) i zračnom prometu (kao što je to danas u Zapadnoj Europi na udaljenostima preko 100 km za cestovni i 400-500 km za zračni prijevoz). Izgradnja jadranske pruge omogućila bi kvalitetnu vezu srednjodalmatinskih luka sa zaleđem, a time veći razvoj tih luka i specijalizaciju u pružanju usluga. Kako se jadranska pruga proteže uzduž hrvatskog dijela Jadranskog mora, prijevoz većih količina masovnih tereta takvom prugom ne bi imao ekonomske opravdanosti s obzirom na blizinu i paralelnost mnogo jeftinijeg pomorskog prijevoza. Zato se uzduž obale željeznicom predviđa prijevoz putnika kvalitetnim vlakovima EC i IC klase u putničkom prometu, te kvalitetnih vrsta robe (koja traži brz prijevoz, a može podnijeti veće troškove prijevoza) brzim i relativno laganim vlakovima (mase 700 t, maksimalne brzine 120-140 km/h) u teretnom prometu. Rezultati prognoze prometa pokazuju da je obujam prometa na pruzi stepenast, te da počevši od kraja pruge (Dubrovnik, odnosno državna granica) raste prema početku pruge (Rijeka).

3.4.2. Javne telekomunikacije

Informatičke i telekomunikacijske tehnologije pokrenule su proces koji doseže razmjere nove tehnološke revolucije. Na osnovi globalne infrastrukture telekomunikacije postaju središnji živčani sustav gospodarstva. U nacionalnim okvirima telekomunikacije i njihova primjena postat će ključna tehnologija za postizanje učinkovitosti. U strukturi će sve više sudjelovati bežično komuniciranje, inteligentno upravljanje mrežom, multimedijaska sučelja prilagođena korisniku. Scenarij razvoja telekomunikacija planiran je Strategijom razvitka telekomunikacija T-com-a u razdoblju do 2015. god.

U ovom planskom razdoblju T-com d.d., TKC Split ne predviđa nova komutacijska čvorišta. Planira se uvođenje novih tk usluga, modernizacija postojeće tk infrastrukture sa posebnim naglaskom uvođenja projekta NGN (Next generation network) - nova mrežna generacija. Uzimajući u obzir izgrađenost telekomunikacijske infrastrukture u općini Šestanovac te namjenu površina po PPU planirani objekti će se vezati na izgrađenu telekomunikacijsku infrastrukturu. Primarne telekomunikacijske pravce od postojeće tk infrastrukture do budućih objekata koji se opremaju infrastrukturom, potrebno je voditi u principu po postojećim ili budućim prometnicama.

3.4.3. Zračni promet

Urbanistički plan uređenja prometne građevine zračna luka Prpuša – Šestanovac, Katuni (IS) 87,0 ha

Za navedenu gospodarsku zonu je potrebno izraditi Urbanistički plan uređenja u svrhu uređenja područja i opremanja komunalnom infrastrukturom. Do izrade regulacijskog plana nije moguće ishodaenje lokacijskih dozvola na tim područjima.

3.4.4. Energetski sustav

Područje općine Šestanovac s aspekta elektroenergetskog sustava ne predstavlja značajniji konzum, ali samim područjem općine prolazi više prijenosnih dalekovod (400, 220 i 110 kV), čitav niz distribucijskih dalekovoda (35 i 10 kV), a u neposrednoj blizini općine je smješten i objekt proizvodnje HE "Kraljevac". Uz HE Kraljevac nalaze se TS 35/10 kV i TS 110/35 kV.

Na području općine Šestanovac ne postoji nijedna TS naponskog nivoa 35 ili 110 kV.

Razvoj elektroenergetske infrastrukture na području obuhvata Prostornog plana uređenja općine Šestanovac temelji se na Programu prostornog uređenja Županije, Idejnom rješenju elektroenergetskog napajanja autoputa i elaboratu o elektroenergetskom napajanju crpne stanice i raspletu 10 kV vodova iz TS 35/10 kV Kraljevac.

Kako je već prije spomenuto područjem općine prolaze vodovi 35 i 110 kV koji su županijskog značaja, ali i vodovi 400 i 220 kV koji su državnog značaja.

Spomenuti vodovi su:

35 kV dalekovod	Kraljevac-Medov Dolac
110 kV dalekovod	Kraljevac-Imotski
110 kV dalekovod	Kraljevac-Buško Blato

220 kV dalekovod   Zakučac-Mostar

400 kV dalekovod   Konjsko-Mostar

Na području općine jedino naselje koje može imati posebnu funkciju od značaja za županiju je općinsko središte, naselje Šestanovac. Sa stajališta razvoja elektroenergetskog sustava objekti od županijskog značaja koji će se graditi na području općine su objekti planirani za napajanje planiranih poslovno-industrijskih zona, napajanje objekata turističke namjene (golf igralište) i napajanje planiranog aerodroma, a svi ostali planirani objekti su objekti općinskog značaja.

Osnovni cilj razvoja elektroenergetskog sustava je da u sklopu rješenja kompletne infrastrukture na području općine Šestanovac omogući racionalnu izgradnju električne mreže koja će uz minimalne troškove pružiti optimalnu opskrbu električnom energijom.

Na području općine postoji više manjih naselja (zaselaka), ali je brojem stanovništva i značajem dominantno općinsko središte Šestanovac.

Cijelo područje općine se napaja putem dva zračna 10 kV izvoda i jednog kablenskog 10 kV izvoda iz TS 35/10 kV Kraljevac.

Kabelski vod je nedavno položen i značajno je popravio elektroenergetsku situaciju na području Šestanovca.

Dalekovod 10 kV, koji je bio glavno napajanje, u cijelosti je rekonstruiran, i sada napaja Katune i odcjepom područje Prpuše. Rezervno napajanje je ostvareno prema TS 35/10 kV Prancevići“.

Treći 10 kV vod, dalekovod prema Gornjim Brelima, služi kao rezervno napajanje kablskom vodu za Šestanovac.

Područje općine Šestanovac je nedavnom izgradnjom novog KB 20 kV i rekonstrukcijom postojećeg 10 kV dalekovoda relativno dobro pokriveno srednjenaponskom mrežom, a ostvarena je i mogućnost dvostranog napajanja pa je time povećana pogonska sigurnost.

Duljine niskonaponske mreže do većine zaselaka u općini su neprimjerene pa je vidljiva potreba za novim trafostanicama radi poboljšanja naponskih prilika u mreži.

Općenito, elektroenergetsku osnovu za određivanje kapaciteta i izbor optimalnog elektroenergetskog sustava promatranog područja, predstavlja prognoza perspektivnog vršnog opterećenja, koja se dobije iz podataka o planiranim urbanističkim kapacitetima i normativima jediničnog opterećenja za pojedine sadržaje, odnosno kategorije potrošača. Nadalje, planirana električna mreža je definirana brojem potrebnih trafostanica i njihovim prostornim razmještajem, ali i konfiguracijom i zahtjevima samog terena.

Time smo definirali temeljne odrednice budućeg razvitka sustava elektroopskrbe općine Šestanovac, a to su:

- Koncept razvitka prostora
- Globalni trendovi budućeg razvitka potrošnje električne energije
- Teritorijalna raspodjela planiranog konzuma električne energije
- Nove konceptualne postavke i tehničko-tehnološke inovacije razvitka i izgradnje mjesnih i seoskih mreža 0,4 kV i područnih električnih mreža 10(20) kV

• **Koncept razvoja prostora i adekvatni trendovi demografskog rasta**

Od autora prostornog plana uređenja općine Šestanovac dobiveni su slijedeći podaci:

Proizvodne zone:

R1	38,5 ha
R3	2,3 ha
R4	3,3 ha

Poslovne zone

R4	34,4 ha
R5	10,9 ha

	R6	0,7 ha
Turistučko-ugostiteljske zone:		
	R7	130,0 ha
	R8	3,7 ha
Sportsko-rekreacijske zone		
	R9	3,0 ha
	R10	6,1 ha

Oznake zona (R1-R10) su prema grafičkom prilogu-Elektroenergetika.

Razvojni planovi su vezani uz radne (poslovno-proizvodne) zone i nešto manje uz razvoj turizma i poljoprivrede.

Još jedan značajan planirani objekt je aerodrom na području Prpuše.

Stoga će se budući koncept razvoja ove općine zasnovati na gore spomenutim parametrima, a tome treba biti prilagođen i koncept budućeg razvoja sustava elektroopskrbe.

• **Globalni trendovi razvoja konzuma električne energije**

Globalni trendovi budućeg razvoja konzuma električne energije određuju se po dvije različite metode:

- Strukturnoj metodi, temeljenoj na konceptu planirane izgradnje prostora i strukturnih urbanističkih planova.
- Statističkoj metodi, temeljenoj na dosadašnjim elektroprivrednim trendovima razvoja.

Kako je ovaj plan zbog oskudnosti podataka rađen na specifičan način, a to je kombinacijom dviju gornjih metoda, ali i uvažavanjem potreba za rekonstrukcijom postojeće mreže u cilju zadovoljavanja naraslih potreba postojećeg konzuma i udovoljavanju tehničkim normativima same mreže, onda nećemo ovdje iznositi detalje proračuna svake metode posebno.

Prema strukturnoj metodi za planiranu izgradnju prostora odgovarajući iznosi konzuma električne energije mogu se odrediti prema formulama:

- vršno opterećenje: $P_m = n \times P_1 \times f_i(n)$

- godišnja potrošnja: $W = P_m \times T$

gdje su:

P_m – vršno opterećenje po pojedinim urbanističkim sadržajima

n – planirani kapaciteti urbanističkih sadržaja i to:

- stanovanje: broj stanova
- prateći sadržaji stanovanja: postotak od konzuma stanovanja
- radne zone: neto površina radnih nadkrivenih prostora koja iznosi

$$n = \alpha \times N$$

N -bruto planirana površina radnih zona u m^2

α -koeficijent izgradnje prostora (0,3-0,4)

P_1 – energetski normativi koji ovisno o vrsti sadržaja, kao empirijske veličine, iznose:

- za stanovanje: središte općine (Šestanovac) 8 kW/stanu, ostala mjesta 5 kW/stanu
- za radne zone: 30-50 W/ m^2

$f_i(n)$ – faktor istovremenosti koji ovisno o vrsti sadržaja iznosi:

- za stanovanje prema formuli:

$$f_i(n) = f_\infty + \frac{1 - f_\infty}{\sqrt{n}}$$

f_i - faktor istovremenosti za $n=$ i iznosi $f_i=0,15-0,2$

- za radne zone $f_i(n)$ je faktor istovremenosti grupe i iznosi $f_i=0,7$

Na temelju gornjih formula i planiranih urbanističkih sadržaja moguće je izračunati odgovarajuće iznose konzuma električne energije. Međutim kako je ranije izneseno zbog vrlo šturih podataka možemo ovdje izračunati jedino potrebe budućih zona kako je prikazano u slijedećoj tabeli.

Zona	Površina (Ha)	Pmax (kW)
R1	38,5	5390
R2	2,3	322
R3	3,3	462
R4	34,4	4800
R5	10,9	1526
R6	0,7	98
R7	130	4500
R8	3,7	450
R9	3,0	300
R10	6,1	488
Ukupno	232,9	18336

Vidljivo je da je predviđeno vršno opterećenje planiranog konzuma daleko veće od mogućnosti prihvata novih potrošača postojeće srednjenaponske mreže. Zbog toga treba planirati novu srednjenaponsku mrežu i nove trafostanice 10(20)/0,4 kV koje će napajati planirane potrošače.

Potreban broj trafostanica određuje se iz izraza:

$$n = \frac{P_{vu}}{P_i \cdot f_r \cdot \cos \varphi}$$

n - broj trafostanica

P_{vu} - ukupno vršno opterećenje zone

P_i - instalirana snaga trafostanice

f_r - faktor rezerve

$\cos \varphi$ - faktor snage

Za instaliranu snagu trafostanice uzimamo 1000 kVA, što je tipska snaga za gradski tip trafostanice kakve se koriste u gospodarskim proizvodno-poslovnim zonama.

Potreban broj trafostanica iznosi:

$$n = \frac{18336}{1000 \cdot 0.85 \cdot 0.95} = 22,7$$

odnosno za sve planirane zone treba predvidjeti 23 nove trafostanice. Konačan broj trafostanica ovisi, ne samo o ukupnom vršnom opterećenju, nego i o prostornom rasporedu konzuma, ali i o potrebama planiranja novih trafostanica radi sanacije postojećih naponskih prilika.

Kako je već spomenuto, ovako veliki konzum nije moguće priključiti na postojeću mrežu, pa je zato planirano polaganje više kablskih izvoda za napajanje planiranih potrošača.

Najveća koncentracija planiranih potrošača je u samom mjestu Šestanovac, gdje su planirane dvije poslovne zone (R4 i R5), kao i turističko-ugostiteljska zona R8. Ukupna vršna snaga planiranih zona je 6,8 MW.

Za napajanje ovih zona planirano je polaganje jednog 20 kV kabla iz TS 35/10 kV Kraljevac, koji će uz postojeći KB 20 kV za Šestanovac tvoriti kablsku petlju i osigurati dvostrano napajanje potrošača, i izgradnja 8 novih trafostanica 10(20)/0,4 kV, instalirane snage 1000 kVA.

Za napajanje proizvodne zone na sjevernom rubu općine (R1) planirano je polaganje dva KB 20 kV iz planirane TS 110/10(20) kV Dobranje, koji osiguravaju punu rezervu u napajanju planiranog konzuma i izgradnja 7 novih trafostanica 10(20)/0,4 kV, od čega 6 instalirane snage 1000 kVA i jedna TS 630 kVA.

Zona R7, koje je ugostiteljsko-turističkog karaktera (planirano golf igralište) napajat će se sa 2 KB 20 kV iz planirane TS 110/1(20) kV Kraljevac i uz izgradnju 6 novih trafostanica 10(20)/0,4 kV, instalirane snage 1000 kVA. Važno je napomenuti da bi trase kabla planiranih za napajanje ove zone išle preko Podgrađa i Kostanja, a istom tom trasom je predviđeno polaganje dva kabla za prihvatanje Vjetroelektrane Kostanje, pa o tome treba voditi računa pri planiranju dinamike radova na polaganju planiranih kabla.

Radne zone R2 i R3 su manjih snaga pa je njihovo napajanje planirano sa postojeće mreže uz izgradnju 2 nove TS 10(20)/0,4 kV, instalirane snage 630 kVA.

Isto tako je za napajanje budućeg aerodroma predviđena jedna TS 10(20)/0,4 kV koja će se napajati sa postojeće 10 kV mreže.

Planirani kabeli su 20 kV tipa XHE 49-A 3x1x185 mm², a trafostanice gradskog tipa, prema specifikaciji Elektrodalmacije, Split.

Očekivani porast stanovništva općine Šestanovac je zanemariv pa on ne bi računski rezultirao nikakvim značajnim povećanjem potreba u električnoj energiji. Ipak zbog neadekvatnog dosadašnjeg razvoja mreže ovaj plan mora usvojiti narasle potrebe za novim trafostanicama, a što se lako može vidjeti na terenu.

Kao osnova za određivanje kapaciteta i konfiguraciju planirane 10 (20) kV mreže poslužila su građevna područja predviđena planom kao i ikustva djelatnika Pogona Omiš pri svakodnevnom održavanju mreže i problemima s kojima se susreću u radu 10 kV mreže, ali i 0,4 kV mreže iz koje direktno i izlaze potrebe za priključkom novih potrošača, odnosno planirani kapaciteti.

U okviru pojedinih trafo područja lokacije trafostanica su određene približno, pa ostaje da se precizne lokacije odrede prilikom izrade projekata što će rezultirati i tipom trafostanice u smislu "slobodno stojeća" ili "u sklopu objekta".

Lokacije planiranih trafostanica i osiguranje rezervnog napajanja faktori su koji su definirali konfiguraciju planirane 10(20) kV mreže. Napajanje planiranih trafostanica izvest će se odcjepima sa postojeće 10 kV mreže, za stupne trafostanice, a sistem ulaz-izlaz za trafostanice gradskog tipa.

Da bi omogućili sve ove spomenute zahvate u elektroenergetskoj mreži na području općine Šestanovac potrebno je za početak planiranih radova izvršiti rekonstrukciju postojeće TS 35/10 kV

Kraljevac. Izgradnja novih vodnih polja i izgradnja planiranih trafostanica zahtjevaju i rekonstrukciju TS 35/10(20) kV "Kraljevac" i povećanje instalirane snage sa 2x4 MVA na 2x8 MVA.

Za potpunu implementaciju plana, odnosno izgradnju svih planiranih sadržaja i odgovarajuće elektroenergetske mreže potrebna je izgradnja (rekonstrukcija) nove 110/10(20) kV Kraljevac instalirane snage 2x20 MVA i izgradnja planirane TS 110/10(20) kV Dobranje, također 2x20 MVA, kao i izgradnja 24 nove TS 10(20)/0,4 kV.

Izgradnja planiranih trafostanica i novih srednjenaponskih vodova riješit će narasle potrebe konzuma i omogućiti priključenje novih potrošača.

Napomena: Područjem pojedinih planiranih zona (R1, R2 i R9) prolaze trase postojećih dalekovoda 400, 110 i 35 kV pa je prilikom izrade planova nižeg reda za pojedine zone potrebno predvidjeti ili izmještanje postojećih dalekovoda ili osiguranje koridora postojećih dalekovoda unutar zona.

Napomena: Područjem pojedinih planiranih zona (R1, R8 i R10) prolaze trase postojećih dalekovoda 400, 110 i 35 kV pa je prilikom izrade planova nižeg reda za pojedine zone potrebno predvidjeti ili izmještanje postojećih dalekovoda ili osiguranje koridora postojećih dalekovoda unutar zona.

• **Koncept dugoročnog razvoja**

Temeljne odrednice dugoročne koncepcije budućeg elektroenergetskog razvoja općine Šestanovac su:

- postupna realizacija vlastitog sustava elektroopskrbe kao dijela jedinstvenog sustava HEP-a čiju temeljnu strukturu predstavljaju postojeći objekti i električna mreža 110, 35, 10 i 0,38/0,22 kV prenamijenjeni na novi sustav distribucijskih napona 110, 20 i 0,4/0,23 kV.
- Izgradnja potrebnog broja novih elemenata sustava kao rezultat primjene dva kriterija i to :
  - teritorijalne raspodjele konzuma
  - propisane kvalitete isporučene električne energije, odnosno dozvoljenih padova napona koji se praktički svode na određivanje graničnog međusobnog razmaka TS 20(10)/0,4 kV koji u naseljima gradskog karaktera iznosi u pravilu oko 500 m, a u seoskim naseljima i do 1000 m.

-Povoljnu okolnost u navedenom kontekstu predstavlja postojeća nadzemna električna mreža 110, 35, 10 i 0,4 kV koja se bez većih poteškoća može prenamijeniti za novi sustav distribucijskih napona 110, 20 i 0,4 kV izuzev samih trafostanica 35/10 i 10/0,4 kV zbog potrebe prilagodbe odnosno zamjene energetske transformatora.

-Planirana mreža za napajanje radnih zona će biti kabela, a trafostanice gradskog tipa.

-Na ostalim područjima općine planirana mreža ostaje dijelom zračna, a dijelom se kabli s tim da se mreža niskog napona treba temeljiti na izoliranim vodovima (SKS nadzemni vodovi) postavljenim na betonskim stupovima.

-Svi vodovi srednjeg (20 kV) i niskog (0,4 kV) napona moraju biti koncipirani na slijedeći način:

- Glavni vodovi za mrežu srednjeg napona moraju biti izvedeni na željezno-rešetkastim stupovima presjeka 3x95(120) mm² AČ, a glavni vodovi niskog napona moraju biti izvedeni na betonskim stupovima SKS vodovima, tipskog presjeka 3x70+71,5+2x16 mm²
- Priključni i odcjepni vodovi srednjeg napona trebaju se izvoditi vodovima presjeka 3x25 i 3x50 mm² AČ, a priključni vodovi niskog napona vodovima 4x16 mm² SKS.

• **Idejno tehničko rješenje sustava elektroopskrbe**

Idejno tehničko rješenje budućeg sustava elektroopskrbe temelji se uz glavna načela planiranja područnih razdjelnih mreža iz prethodne točke ovog elaborata i na slijedećim tehničkim kriterijima:

- kriterij opterećenja
- kriterij maksimalnog dozvoljenog pada napona

Obzirom na planirani koncept izgradnje prostora planirani sustav elektroopskrbe se sastoji iz 4 temeljne skupine elektroprivrednih objekata:

- Proizvodni objekti

- Prijenosni objekti
- Srednjenaponski objekti 110(35) i 20(10) kV
- Mjesne mreže 0,4 kV

Prijenosni objekti

- Postojeći 400 kV dalekovod	Konjsko-Mostar
- Planirani 400 kV dalekovod	Zakučac-Mostar
- Postojeći 220 kV dalekovod	Zakučac-Mostar
- Postojeći 110 kV dalekovod	Kraljevac-Imotski
- Postojeći 110 kV dalekovod	Kraljevac-Buško Blato

Srednjenaponska i niskonaponska distribucijska mreža

- 5 novih kablskih izvoda 20(10) kV.
- Tri izvodi će se napajati iz TS 35/10(20) kV , odnosno 110/10(20) kV "Kraljevac", dok se dva izvoda napajaju iz planirane 110/10(20) kV Dobranje.
- Ukupno 50 TS 10(20)/0,4 kV od kojih su:
  - 20 postojeće
  - 6 planiranih u naseljima
  - 24 planirane u radnim zonama

Prema tome budući elektroenergetski sustav će imati i 50 niskonaponskih mreže od kojih će 24 biti industrijskih kablskih, a ostale će biti mjesne kablске odnosno nadzemne mreže.

3.4.5. Vodoopskrba

Opskrbu pitkom vodom na području općine Šestanovac imaju samo neka naselja odnosno dijelovi tih naselja. To se prvenstveno odnosi na jugozapadni dio Općine i to na slijedeća područja:

- Kreševo polje (niži dio naselja Kreševo)
- Katuni Polje (niži dio naselja Katuni)
- Šestanovac i
- niži dio naselja Žeževica.

koja se opskrbljuju vodom iz sustava Zadvarje –Šestanovac.

Ostala naselja ili dijelovi naselja nemaju priključak na vodoopskrbni sustav, a to se odnosi na slijedeća područja:

- Kreševo brdo (viši dio naselja Kreševo)
- Katuni brdo i Katuni Prpuša (viši dio naselja Katuni),
- viši dio naselja Žeževica
- Grabovac

Rješenje problema vodoopskrbe općine Šestanovac obuhvaća dva sustava: dogradnja i poboljšanje postojećeg vodoopskrbnog sustava Zadvarje-Šestanovac i planirani regionalni vodoopskrbni sustav „Josip Jović“.

Vodoopskrbni sustav Zadvarje –Šestanovac

Vodosprema „Zadvarje“ je početna točka vodoopskrbnog sustava Zadvarje-Šestanovac. Ova vodosprema ima kotu dna 288,5 mnm i volumena 500 m³ a iz nje se gravitacijski opskrbljuje južni pravac Potpoletnica – Gornja Brela i sjeverni pravac Zadvarje-Šestanovac.

Planira se izgradnja centralne procrpne stanice „Šestanovac“ koja će poboljšati vodoopskrbu dvaju postojećih pravaca: Šestanovac-Kreševo i Šestanovac-Privija, a u skoroj budućnosti i omogućiti spajanje dvaju sustava na području smještenom na višim kotama naselja Šestanovac i Žeževica-Orje.

Pravac Šestanovac-Kreševo polje opskrbljuje se vodom gravitacijski cjevovodom $\Phi 200/150/100$ mm, u kojem se u ljetnom razdoblju vršne potrošnje pojavljuje problem u vodoopskrbi zbog pada tlaka u cjevovodu.

Izgradnjom procrpne stanice „Šestanovac“ i vodospreme „Šamanovići“, omogućit će se kvalitetnija opskrba potrošača.

Pravac Šestanovac-Privija opskrbljuje se vodom gravitacijski postojećim cjevovodom

$\Phi 150/100$ mm, u kojem također u razdoblju vršne potrošnje ljeti pada kvaliteta opskrbe radi pada tlaka u cjevovodu.

Izgradnjom procrpne stanice „Šestanovac“ i vodospreme „Privija“, omogućit će se kvalitetnija opskrba potrošača i spajanje na sustav potrošača u zaseoku Čikeši.

Pravac Šestanovac-Žeževica Orje imat će riješen problem vodoopskrbe izgradnjom procrpne stanice „Šestanovac“, kojim će se omogućiti spajanje dvaju sustava na područjima viših kota naselja Šestanovac i Žeževica-Orje. Planira se izgradnja spojnog cjevovoda od crpne stanice „Šestanovac“ do zaseoka G. Popovići.

Izgradnjom vodosprema „Šamanovići“ i „Privija“ osim kvalitetnije opskrbe vodom područja Kreševo polje-Šestanovac-Privija, riješit će se problem nedovoljnog kapaciteta vodospreme „Zadvarje“, koja u današnjem sustavu vodoopskrbe nema dovoljan kapacitet za pokrivanje dnevnih neravnomjernosti potrošnje.

Regionalni vodovod „Josip Jović“

Ovaj vodovod će opskrbljivati pitkom vodom slijedeća područja općine Šestanovac:

Kreševo brdo, Katuni brdo, Katuni Prpuša, Žeževica Orje i Grabovac.

U rješavanju vodoopskrbe predmetnog područja, od primarnog značaja je njihov raspored u prostoru – visinski položaj, a sve u odnosu na polaznu točku vodoopskrbe vodospremu „Lovreć“ čija je kota dna 570 mnm. Iz ove vodospreme će se gravitacijski indirektno opskrbiti vodom cijelo predmetno područje.

Zbog previsoke kote dna nije moguća izravna vodoopskrba iz ove vodospreme, već je potrebna izgradnja posebne koja će biti visinski prilagođena području višeg dijela općine Šestanovac (od 380 do 490 mnm). Za tu namjenu predviđena je vodosprema „Šestanovac“ kote dna 520 mnm i volumena 500 m³. Do ove vodospreme voda će se dovoditi postojećim cjevovodom Φ 300 mm, položenim od vodospreme „Lovreć“ do zaseoka Milinovići, a odatle novim cjevovodom Φ 200 mm do vodospreme „Šestanovac“.

Vodosprema „Šestanovac“ će imati ulogu centralne vodospreme cijelog područja, iz koje će se granati cjevovodi u tri smjera:

- VS Šestanovac-Šarići-Kovačevići (zapadni dio područja)
- Šarići-Bolčići (središnji i južni dio područja)
- VS Šestanovac-Dunići-Balete-Grabovac (jugoistočni dio područja).

Pravac VS Šestanovac-Šarići-Kovačevići vodom će opskrbljivati područje Kreševog brda, Katuni brda i Katuni Prpuša, putem cjevovoda Φ 250/200/150 mm .

Pri kraju ovog cjevovoda predviđena je vodosprema „Balaši“, kote dna 505 mnm i volumena 100 m³, koja će pokrivati dnevne neravnomjernosti potrošnje i održavati tlak u dogom cjevovodu. Iz glavnog opskrbnog cjevovoda granaju se cjevovodi prema zaseocima. Na ograncima prema zaseocima koji se nalaze na nižim kotama, predviđena je izgradnja reducir stanica.

Pravac VS Šestanovac-Bolčići račvat će se u zaseoku Šarići, te u smjeru zaseoka Bolčići (prema jugu) i opskrbljivati vodom područje Žeževica-Orje. Budući vodosprema „Šestanovac“ ima previsoku kotu dna, predviđa se izgradnja vodospreme „Bolčići“ na koti 440 mnm i volumena 250 m³. Cjevovod do ove vodospreme je profila Φ 150 mm, a od zaseoka Bolčići se grana u dva smjera: prema zaseocima Ribičići-Šestani-Popovići profila Φ 150/100 mm i prema zaseocima Eremuti Čorić i Bekavci profila Φ 100 mm. Na ograncima prema zaseocima koji se nalaze na nižim kotama, predviđena je izgradnja reducir stanica.

Dugoročno rješenje predviđa spajanje dvaju sustava u zaseoku G. Popovići.

Pravac VS Šestanovac-Dundići-Balete-Grabovac vodom će opskrbljivati područje Grabovac. Budući vodosprema „Šestanovac“ ima previsoku kotu dna, predviđa se reducir stanica na glavnom cjevovodu kao i izgradnja vodospreme „Balete“ na koti 375 mnm i volumena 250 m³. Cjevovod na ovoj dionici je profila Φ 200/150/100 mm.

Dugoročno rješenje predviđa spajanje dvaju sustava na području Žeževica-Privija.

3.4.6. Odvodnja otpadnih voda

Na području Općine Šestanovac nije izgrađen sustav za odvodnju otpadnih voda, pa je u skoroj budućnosti potrebno predvidjeti izgradnju kanalizacijske mreže, uređaja za pročišćavanje, kao i određivanje dispozicije pročišćenih otpadnih voda.

Planirani kanalizacijski sustav bi na taj način riješio odvodnju otpadnih voda naselja kao i planiranih gospodarskih i turističkih zona.

3.4.7. Erozije i bujice

Na dionici rijeke Cetine, od Trilja do ušća u more u Omišu, korito je pretežito kanjanskog tipa i nema značajnih pritoka. Stoga nema opasnosti od poplava i samo neke depresije i lokaliteti manjeg značaja su ugroženi. Osim toga na ovoj dionici su izgrađeni objekti: HE Đale sa akumulacijom Prančevići, HE Kraljevac i HE Zakučac sa akumulacijom koji utječu na transformaciju poplavnog vodnog vala.

Na ovoj dionici nema zaštitnih objekata i obrambenih sustava od poplava na kojima bi se vršila aktivna obrana od poplave.

Sa stajališta vodnog gospodarstva treba naglasiti kako na prostoru Općine Šestanovac postoji više kratkih bujičnih vodotoka čija je osnovna karakteristika da su im korita uglavnom suha, a povremene intenzivne oborine na pojedinim vodotocima stvaraju vodni val koji ugrožava površine uz korita. Ovi bujični vodotoci uglavnom završavaju u depresijama i ponorskim zonama gdje sva voda ponire u podzemlje.

Osim bujičnih vodotoka, na širem području Općine postoji i više lokvi koje zajedno s bujicama predstavljaju čestice javnog vodnog dobra.

3.5. Sprječavanje nepovoljna utjecaja na okoliš i zbrinjavanje otpada

3.5.1. Zaštita tla

Racionalnim korištenjem prostora namijenjenog gradnji uz ograničenja u korištenju neizgrađenih površina i izgrađenosti parcela, a posebno osiguranjem zaštitnih i javnih zelenih površina, maksimalno će se sačuvati neizgrađenost tla (posebno poljoprivrednog i šumskog) a time i biološka raznolikost, očuvanje krajobraznih vrijednosti te ukupna kvaliteta okoliša.

3.5.2. Zaštita zraka

Nepovoljni utjecaj gospodarskih aktivnosti na kakvoću zraka spriječit će se oblikovanjem gospodarskih namjena na prostorima izvan pretežito stambene, javne i društvene namjene. Modernizacijom tehnologije i pažljivim odnosom prema okolišu i naseljskoj sredini, omogućit će se miješanje funkcija u gradskom tkivu, bez negativnih emisija u zrak.

Oblikovanjem sustava prometnica, sadnjom zaštitnog zelenila uz frekventne prometne koridore, orijentacija na javni prijevoza.

3.5.3. Zaštita voda

SANITARNA ZAŠTITA VODA

Područje općine Šestanovac nalazi se u slivnom području izvorišta Studenci, koje graniči na istoku sa slivom vrulje u zaljevu kod Dubaca, na sjeveru sa slivom izvora uz istočni rub Sinjskog polja (Grab, Velika i Mala Ruda, Ovrlja), te na zapadu sa slivom Žrnovnice i Jadra.

Temeljne postavke zaštite i upravljanja vodama dane su Zakonom o vodama (NN 107/95): Vode su opće dobro koje zbog svojih prirodnih svojstava ne mogu biti ni u čijem vlasništvu. Vode kao opće dobro imaju osobitu zaštitu Republike Hrvatske.

Odredbe ovoga Zakona odnose se na:

- površinske i podzemne kopnene vode uključujući ušća rijeka koje se ulijevaju u more i kanala spojenih s morem, do crte razgraničenja iz članka 4. točke 6. ovoga Zakona,
- mineralne i termalne vode, osim mineralnih i geotermalnih voda iz kojih se mogu pridobivati mineralne sirovine ili koristiti akumulirana toplina u energetske svrhe što se uređuje Zakonom o rudarstvu,
- nalazišta vode za piće u teritorijalnom moru,
- vode mora u pogledu zaštite od onečišćenja s kopna i otoka

Upravljanje vodama čini skup aktivnosti, odluka i mjera čija je svrha održavanje, poboljšanje i ostvarivanje jedinstva vodnog režima na određenom području, što se ostvaruje osobito osiguravanjem potrebnih količina vode odgovarajuće kakvoće za različite namjene, zaštitom voda od onečišćenja, uređenjem vodotoka i drugih voda i zaštitom od štetnog djelovanja voda.

Upravljanje vodama zasniva se na načelima:

1. voda je nezamjenjiv uvjet života i rada. Obveza je svih osoba s pažnjom čuvati njezinu kakvoću, štedljivo i racionalno je koristiti, uz jednake zakonom utvrđene uvjete,
2. vodama se upravlja prema načelu jedinstva vodnog sustava i načelu održivog razvoja kojim se zadovoljavaju potrebe sadašnje generacije i ne ugrožavaju pravo i mogućnost budućih generacija da to ostvare za sebe,
3. teritorijalne jedinice za upravljanje vodama jesu vodna i slivna područja kao hidrografske i gospodarske cjeline. Granice administrativno-teritorijalnih jedinica ne mogu biti zaprekom za integralno upravljanje vodama na tim područjima,
4. u pripremi i donošenju planova koji su osnova upravljanja vodama polazi se od obveze cjelovite zaštite okoliša i ostvarivanja općeg i gospodarskog razvoja Republike Hrvatske,
5. za korištenje voda koje prelaze granice dopuštene opće uporabe, kao i za svako pogoršanje kakvoće vode, plaća se naknada razmjerno koristi odnosno stupnju i opsegu utjecaja na promjene u stanju voda,
6. popisima kojima se utvrđuju zadaci i obveze za ulaganja u poboljšanje vodnog sustava moraju se utvrditi i izvori za njihovo financiranje.

U zajedničkom slivu više izvora na lokalitetu Studenci (od kojih je jedan i Jurjevića izvor), morfološki se ističu tri reljefne cjeline: planinsko područje Mosora, mala krška polja između brda i zaravni, pri čemu planinski dio zauzima najmanji dio površine sliva. U najvećem dijelu središnjeg područja sliva, izražene su dvije karbonatne zaravni u koje se duboko usjeklo korito Cetine. Slivno područje izvorišta na Studencima izgrađeno je uglavnom od karbonatnih sedimenata i manjim dijelom od klastita. Osim litostratigrafskih osobina naslaga koje grade ovo slivno područje, na tečenje i položaj voda u kršu presudnu ulogu imaju strukturno-tektonski odnosi. Strukturni sklop karakterizira visoki stupanj tektonske poremećenosti, kao posljedice geoloških zbivanja od početka mezozoika do danas, koja su utjecala na formiranje rasjeda i određenih strukturnih oblika koji utječu na generalno tečenje voda.

Veći dio sliva grade stijene koje su prema hidrogeološkim karakteristikama svrstane u propusne naslage. To su vapnenci i u manjoj mjeri vapnenačke breče tektonski znatno oštećene i okršene naslage bez površinske hidrografske mreže, tako da sve vode teku na velikoj dubini kroz povezane podzemne šupljine prema izvorištu Studenci. Propusnost karbonatnih stijena najveća je uzduž rasjeda dugih po pružanju i rasjeda s većim skokom. Na sjecištu takvih rasjeda nastaju jame, odnosno ponori, preko kojih oborinske vode vrlo brzo otječu u podzemlje.

Tek manji dio terena grade djelomično propusne naslage, a nepropusne naslage u ovom slivu su simbolično zastupljene.

Zaštita podzemnih voda od onečišćenja u okršenim područjima, kao što je i slivno područje izvorišta Studenci, ima poseban značaj zbog velikih prirodnih brzina podzemnog toka u pojedinim dijelovima sliva, vrlo teške identifikacije tokova i slabog samopročišćavanja podzemlja.

U krškim područjima za vodoopskrbna izvorišta se određuju 4 zone sanitarne zaštite.

Područje općine Šestanovac jednim svojim dijelom (zapadni dio) nalazi se u području III zone sanitarne zaštite izvorišta Studenci, odnosno Jurjevića izvora.

Prema Odluci o određivanju zona sanitarne zaštite izvorišta Studenci određene su 4 zone radi zaštite vode od zagađivanja, odnosno 4 vodozaštitna područja.

- IV zona sanitarne zaštite

Ova zona je zona ograničene zaštite, a obuhvaća dio sliva vodoopskrbnog izvorišta koji se nalazi izvan I, II i III zone sanitarne zaštite, u kojem je tečenje vode kroz krško podzemlje do zahvata vode u razdoblju od 10 do 50 dana u uvjetima velikih voda.

U IV zoni sanitarne zaštite zabranjeno je:

- ispuštanje nepročišćenih otpadnih voda,
- građenje industrijskih objekata koji ispuštaju za vodu opasne tvari (ili otpadne vode),
- građenje cjevovoda za tekućine koje su opasne za vodu bez propisane zaštite,
- uskladištenje radioaktivnih i za vodu drugih opasnih tvari,
- građenje rezervoara i pretakališta za naftu i naftne derivate, radioaktivne i ostale za vodu opasne tvari,
- izvođenje istražnih i eksploatacijskih bušotina na naftu, zemni plin, radioaktivne tvari, kao i izrada podzemnih spremišta,
- nekontrolirana uporaba tvari opasnih za vodu kod građenja objekata,
- građenje prometnica bez sustava kontrolirane odvodnje i pročišćavanja oborinskih voda,
- eksploatacija mineralnih sirovina.

- III zona sanitarne zaštite je zona ograničenja i kontrole, a obuhvaća područje

utvrđenih i pretpostavljenih dotoka podzemne vode i podzemnih retencijskih prostora iz kojih se prihranjuje vodoopskrbno izvorište. Moguće tečenje vode kroz krško podzemlje do zahvata vode, u ovoj zoni je razdoblje od 1 do 10 dana u uvjetima velikih voda.

U III zoni, uz zabrane naznačene za područje IV zone, zabranjeno je :

- deponiranje otpada
- svako skladištenje nafte i naftnih derivata
- površinska i podzemna eksploatacija mineralnih sirovina
- građenje industrijskih postrojenja opasnih za kakvoću podzemne vode
- građenje cjevovoda za tekućine koje su štetne i opasne za vodu.

- II zona sanitarne zaštite

To je zona strogog ograničenja, a obuhvaća neposredno zaleđe izvorišta u korištenju ili u perspektivi korištenja, iz kojeg je moguć dotok vode prema kaptazi u vremenu manjem od 24 sata.

Područje II zone mora se označiti tablama, a urbanizirani dijelovi zone moraju imati nepropusnu kanalizacijsku mrežu.

U ovoj zoni, uz zabrane naznačene za područje III zone, zabranjeno je :

- svako koncentrirano ispuštanje vode u podzemlje, posebno putem jama i ponora,
- upotreba pesticida i umjetnih gnojiva u poljoprivredi,

- stočarska proizvodnja, osim za potrebe seljačkog gospodarstva odnosno obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva,
- građenje pogona za proizvodnju, skladištenje i transport opasnih tvari,
- gradnja groblja i proširenje postojećih,
- građenje autocesta, državnih i županijskih cesta
- građenje svih industrijskih pogona, građenje državnih i županijskih cesta,
- građenje željezničkih pruga
- građenje drugih građevina koje mogu ugroziti kakvoću podzemne vode.

- I zona sanitarne zaštite

To je zona strogog režima zaštite, a obuhvaća vodozahvatni sustav (kaptaža, izvorište, crpilište), prostor potreban za obavljanje djelatnosti vodoopskrbe i prostor iz kojeg je moguće površinsko ulijevanje nečistoća u vodozahvat. Područje I zone sanitarne zaštite mora se ograditi.

Prva zona sanitarne zaštite je zona strogog režima u kojoj su zabranjene sve aktivnosti osim onih koje su vezane za eksploataciju, pročišćavanje i transport vode u vodoopskrbni sustav.

3.5.4. Zaštita od buke

Zaštita od buke ostvarit će se mjerama sprječavanja nastajanja buke, utvrđivanjem i praćenjem razine buke, otklanjanjem i smanjivanjem buke.

Otklanjanje ili smanjenje buke na dopuštenu razinu provodit će se mjerama uklanjanja/smanjenja buke na izvoru, gradnjom barijera na kritičnim mjestima uz prometnice u svrhu sprječavanja širenja buke, boljom izolacijom građevina od vanjske buke.

Utjecaj zahvata rekonstrukcije postojećih ili gradnje novih objekata s izvorima buke, predviđat će se prije poduzimanja zahvata i nadzirati tijekom korištenja zahvata.

3.5.5. Zaštita biljnog i životinjskog svijeta

Prema Zakonu o zaštiti prirode zaštićeni su posebni dijelovi prirode (Park prirode Biokovo), odnosno predloženi su dijelovi prirode koje treba zaštititi (zaštićeni krajobraz). Ti dijelovi prirode imaju osobitu zaštitu. Kako bi se mogli štititi potrebno je izraditi mjere zaštite koje ovisno o stupnju zaštite donosi nadležno tijelo uprave. Također je potrebno provoditi mjere zaštite biljnog i životinjskog svijeta na temelju Zakona o zaštiti prirode te Crvenog popisa biljnih i životinjskih svojiti Republike Hrvatske.

3.5.6. Zaštita od elektromagnetskih polja

Obzirom na kriterij ekološki negativnog utjecaja sustava elektroopskrbe na okoliš sve elektroprivredne objekte možemo grupirati u dvije skupine:

- Elektroprivredni objekti locirani na slobodnim (nenastanjenim) površinama s manjom vjerojatnošću pojave negativnih posljedica na okoliš zbog čega su propisi i zahtjevi u pogledu uvjeta zaštite znatno blaži.
- Elektroprivredni objekti locirani u naseljenim mjestima s većim negativnim utjecajem na okoliš pa su i zahtjevi u pogledu eko-zaštite prostora stroži.

Ovdje treba napomenuti da se pod pojmom zaštite okoliša ne misli samo na zaštitu od aktivnih zagađivača prostora (proizvodnja otrovnih plinova i zračenja) već je to širi pojam koji obuhvaća zaštitu od buke, vibracija, vizualnog narušavanja okoliša, elektromagnetskog zagađenja i opasnih bioloških utjecaja na životinje i ljude (direktni i indirektni dodir električne struje).

Srednjenaponski i visokonaponski elektroprivredni objekti predstavljaju povećanu opasnost za život ljudi i životinja na svim mjestima gdje se nalaze. Isto tako imaju negativan utjecaj putem elektromagnetskih polja i to u psihološkom i biološkom pogledu na sva živa bića u neposrednoj

blizini, duž cijele trase dalekovoda. Iz tih razloga nije ih preporučljivo locirati na području pojedinih naselja.

Svi elektroprivredni objekti smatraju se izvorima niskofrekventnih magnetskih polja pa u eksploataciji moraju zadovoljavati kriterije o maksimalno dozvoljenim razinama električnih i magnetskih polja određenih u Pravilniku o zaštiti od elektromagnetskih zračenja.

3.5.7. Zaštita od požara i mjere sklanjanja stanovništva

Temeljne organizacijske postrojbe za zaštitu od požara su profesionalne postrojbe MUP-a i DVD koja organiziraju jedinice lokalne samouprave (gradovi i općine). Zaštitu od požara na teško pristupačnom terenu rješavati zračnim putem, upotrebom zrakoplova i helikoptera. Potrebno je uređivati i održavati protupožarne putove. U svrhu motrenja područja potrebno je urediti i opremiti motrilačke postaje.

Općina Šestanovac je dužna na svome teritoriju osigurati uvjete za sklanjanje ljudi, materijalnih i drugih dobara. Obzirom da za ostala naselja koja imaju manje od 2000 stanovnika nije obvezna gradnja skloništa.

3.5.8. Zbrinjavanje otpada

Konačno rješenje odlaganja otpada (komunalni i tehnološki otpad) s područja Općine predviđa se na području Županijskog centra za gospodarenje otpadom koji je planiran izvan granica ove administrativne jedinice.